

DE GEUS

MAGAZINE VRIJZINNIGE ACTUALITEIT OOST-VLAANDEREN

'14-'18 en het Vlaams-nationalisme

DUBBELGESPREK MET BRUNO DE WEVER EN ANTOON VRINTS

Baas in eigen buik

ANTI-ABORTUSACTIVISME IN VLAANDEREN

Hoe gaan we om met diversiteit? Niet zo goed

BERT ANCIAUX TREKT CONCLUSIES UIT ZIJN DOCTORAATSONDERZOEK

VAN DE REDACTIE	
Mannengeweld	3
PLAKKAAT	
>>>> Baas in eigen buik?	4
ACTUA	
Zelforganisaties in Vlaanderen	5
ACHTER DE LINIE	
De Muur van de Vermisten	10
COLUMN	
Oxytocine	13
MENSELIJK AL TE MENSELIJK	
Homofob geweld	14
VRAAGSTUK	
>>>> Vlaams-nationalisme en het schrapende schroot van de Grote Oorlog. Bruno De Wever en Antoon Vrints	16
DE STEEN IN DE KIKKERPOEL	
Huiswerk in het lager onderwijs	22
FILOSOF OVER FILOSOF	
Georg Simmel. Over leven in de grootstad	24
PODIUM	
Waanvlucht /Fuir la folie. Ode aan de deserteur	26
CULTUUR	
Het Betere Boek. Een dag vol literaire hoogstandjes in Gent	28
BOEKENREVUE	
De filosofie van het alsof, Hans Vaihinger	31
Christendom en filosofie, Danny Praet en Nel Grillaert	32
De Vierschaar, Johan Soenen	34
Wereldvreemd in Vlaanderen, Vooruitgroep	35
POESTILLE	
Zeer afzijdige strofen.	
Willem Arondéus kust de lippen van Jonathan	37
FILM	
Night Moves	38
>>>> Deux Jours, Une Nuit	39
EXTRA	
Vernieuwing in café De Geus van Gent	40
CODA	
Communicerende vaten	42
NIEUWSBRIEF	43
COLOFON	51

Mannengeweld

Maandag 12 mei 2014. Johan Soenen stuurt zijn column op, nog voor de vraag van de redactie kwam. 'Ik kan volgens de wet van de communicerende vaten deze aardbol slechts verlaten, wanneer daarop op een heugelijke dag een ander genie wordt geboren. Wat dus hoogst onwaarschijnlijk is. Ik kijk dus weliswaar met enige argwaan, maar toch met een zegezekere glimlach op de monkelende lippen het eeuwig leven tegemoet. Wat de vrijzinnigen ook mogen beweren. Amen en uit.' Ziehier de laatste woorden van Johan voor De Geus. Wist hij dat zijn einde nakende was? Zijn hart stopte op 24 juni. De dag nadien wordt de eerste kleinzoon van onze eigenste Willem de Zwijger geboren, eveneens onderwerp van zijn column. O ironie. Of hoe leven en dood dicht bij elkaar liggen ...

Rust er een vloek op de ietwat rebelse auteurs van De Geus? In nog geen jaar tijd verliezen we podiumrecensent Dany Vandenbossche, nu columnist Johan. We zullen zijn schrijfsels missen en wensen Johans echtgenote en familie veel sterkte.

Het mannengeweld van De Geus krijgt een opdoffer. Ook Bert Comhaire verlaat de redactie, na jarenlang artikels en ideeën te hebben aangeleverd, soms verhit door hevige discussies in de redactieraad. Bert durft dingen in vraag te stellen en tegen de schenen te schoppen. Omwille van gezondheidsredenen zet hij een stapje achteruit. 'Opa wordt oud', zei je ons. Bert, we danken je voor alles!

Een waardig nieuw redactielid vonden we in de figuur van Karim Zahidi, als docent verbonden aan het Departement Wijsbegeerte van de Universiteit Antwerpen. Deze Gentse wetenschapsfilosoof viel ons op door zijn sterk gesmaakte artikel over de gevolgen van de Vlaamse regionalisering (De Geus mei 2014) en zijn opiniestukken op dewereldmorgen.be. We kijken uit naar deze nieuwe samenwerking.

Ook zijn we heel enthousiast over het interview met Bruno De Wever (ja, de broer van) en Antoon Vrints. Deze historici bekritisieren de eenzijdige kijk op WOI. Traditioneel wordt er vooral op taalconflicten gefocust (verhalen over het Vlaamse voetvolk dat de dood werd ingejaagd omdat ze de bevelen van de Franstalige officieren niet begrepen), terwijl de grootste problemen tijdens de bezetting net dezelfde waren voor iedereen: voedselschaarste en de grote tegenstelling tussen arm en rijk. Verder praten zij over de sporen die WOI nagelaten heeft op de Vlaamse Beweging en komt uiteindelijk ook N-VA aan bod.

Het mannengeweld tijdens de Eerste Wereldoorlog blijft ook niet onbesproken in de rubrieken *Podium* en *Achter de linie*, weliswaar steeds vanuit een verschillende invalshoek: het Brusselse Brecht-Eislerkoor brengt een *Ode aan de deserteur* in de Gentse Minard, terwijl *De Muur van de Vermisten* een theatermonoloog is over een vrijzinnige soldaat, die psychisch zwaar getekend werd door de gruwelijkheden die hij beleefde. Dit theaterstuk ging in première op de Dag van het Humanisme en kunt u binnenkort zowel in Aalst als in Gent bekijken.

Bert Anciaux geeft een schop onder de kont van enkele politici en intellectuelen, die immigratie en de etnisch-culturele identiteit verenigen tot een religieus-ideologisch probleem. De relatie van de overheid ten overstaan van immigranten evolueerde van een warm onthaal van de gastarbeiders, met respect voor hun eigenheid, naar een beleid waarbij de aanwezigheid van immigranten steeds meer in probleemtermen werd vertaald. Vaak wordt daarbij de islam ongunstige herleid tot een karikatuur, als antagonist van de westerse waarden. Anciaux toont aan dat de klassieke aanpak van immigratie niet meer past bij de huidige notie van superdiversiteit. Hiermee sluit hij naadloos aan bij het artikel van Ico Maly uit de vorige Geus.

Johan, Willem, Dany, Bert, Karim, ... Wat hebben al deze mannen met elkaar gemeen? Ze zijn verwant, verwant in hun tegendraadsheid, in het aan de kaak stellen van zaken die hen tegen de borst stuiten, ze zijn verwant in hun vrijdenken. En laat dit nu net de naam van het eigen, nieuwe bier zijn dat het café De Geus van Gent dit najaar lanceert. Kom zeker eens proeven.

Kortom, mannen voeren de boventoon in deze Geus. Toch wil De Geus een warme oproep doen naar alle vrouwen om met veel goesting in hun pen te kruipen.

Charlotte Delaruelle, voorzitter HV Gent, neemt alvast het voortouw en fulmineert tegen de anti-abortusbeweging die – ook in Gent – wekelijks postvat aan de abortuskliniek. Een schandelijke praktijk die neigt naar godsdienstwaanzin. Nog eens een bewijs dat 'de strijd' voor ons, vrijzinnigen, nog lang niet gestreden is ...

Griet Engelrelst

Baas in eigen buik?

Anti-abortusactivisme in Vlaanderen

In ons land is er, net zoals in andere landen, hevige politieke strijd geleverd voor het recht op abortus. Koning Boudewijn weigerde in 1990 zelfs om de abortuswet te bekrachtigen. Dat kon echter niet verhinderen dat die wet er kwam. Wie in België een abortus overweegt, kan dat al 24 jaar lang op een veilige en wettige manier.

Elders is het debat nog volop aan de gang. In enkele Europese landen, met name Polen, Malta en Ierland, is er nog steeds een verbod van kracht. In de VS is abortus toegestaan, maar hanteren de verschillende staten verschillende restricties. In Chili is abortus ten allen tijde verboden, zelfs als het leven van de vrouw in kwestie door de zwangerschap in gevaar is. In Spanje, waar de praktijk op dit moment legaal is, heeft de regering-Rajoy een wetvoorstel ingediend dat abortus opnieuw aan banden legt.

Gelukkig kunnen we ervan uitgaan dat iets dergelijks in België anno 2014 ondenkbaar is. Het politieke debat over abortus is in ons land quasi afgesloten, in die zin dat geen enkele politieke partij of opiniemaker nog wil raken aan dit recht. Je kan er dus van uitgaan dat anti-abortusactivisten in Vlaanderen zo stilaan tot een uitgestorven ras zijn gaan behoren. Maar wie de Koppen-reportage *Baas in eigen buik?* heeft gezien, weet dat dat niet het geval is. De anti-abortusbeweging is springlevend, en houdt er praktijken op na die zelfs de meest goedgelovige ziel niet had kunnen verwachten.

Deze activisten vatten op geregelde tijdstippen post aan de ingang van een van de Vlaamse abortuscentra. Het Humanistisch Verbond Gent weet al een hele tijd van deze praktijken. De activisten spreken vrouwen aan die het centrum binnengaan en/of verlaten en delen folders uit. Daarin wordt een lange lijst van gezondheidsrisico's aangehaald. Vrouwen die abortus plegen zullen kanker krijgen en moeten afrekenen met psychologische trauma's. Bloederige foto's van geaborteerde foetussen roepen een weerzinwekkend gevoel op.

Je zou kunnen zeggen dat het recht op vrije meningsuiting ook voor anti-abortus vzw's en aanverwanten bestaat, en

© history.mamacash.nl

dat deze dan ook het volste recht hebben om op de openbare weg folders uit te delen, los van het feit dat deze vol wetenschappelijke onzin staan. Toch zijn bij deze praktijken vragen te stellen. Wie een abortuscentrum bezoekt, doet dat niet voor het plezier en al zeker niet om een politiek of maatschappelijk debat te voeren. Vaak gaat het om kwetsbare vrouwen of meisjes, die voor een heel moeilijke beslissing staan. De privacy van deze mensen wordt hier daarenboven flagrant geschonden.

En dit is nog maar het topje van de ijsberg. Anti-abortusverenigingen doen blijkbaar ook aan 'counseling'. Vrouwen die ingaan op het aanbod tot hulp, krijgen vriendelijke mensen over de vloer die een luisterend oor, een helpende hand en zelfs financiële steun bieden. 700 euro voor het leven van een kind.

Volgens de verenigingen in kwestie doen ze louter aan dienstverlening. Ze willen vrouwen op basis van informatie die ze zelf als juist beschouwen, helpen om een keuze te maken. Ze voegen daaraan toe dat het nog steeds aan de vrouwen zelf toekomt om al dan niet voor abortus te kiezen. Dat is namelijk wat de Belgische abortuswet bepaalt: de beslissing over abortus komt aan de vrouw in kwestie zelf toe, en aan niemand anders. Het is echter evident dat je een dergelijke zwaarwichtige beslissing enkel op een goede manier kan nemen als je over juiste informatie beschikt.

Die informatieverstrekking is in de eerste plaats een opdracht van abortuscentra. Anti-abortusverenigingen doorkruisen en miskennen deze opdracht door foute informatie te verspreiden, de emoties van kwetsbare vrouwen te bespelen en hun eigen standpunt over leven en dood van het embryo op te dringen.

Dat er anti-abortusverenigingen bestaan, is op zich onschuldig. Dat ze hun mening opdringen door post te vatten aan abortuscentra, is dat niet. Dat ze hun ideologische strijd vermommen als hulpverlening, is zelfs ronduit gevaarlijk.

Charlotte Delaruelle,
voorzitter HV Gent

Zelforganisaties in Vlaanderen

POLITIEKE CONCLUSIES UIT EEN DOCTORAATSONDERZOEK NAAR

VLAAMSE ZELFORGANISATIES OP BASIS VAN ETNISCH-CULTURELE IDENTITEIT

In onze vorige Geus kon u lezen hoe superdiversiteit, juist ingevuld, als nieuw paradigma beter in staat is om onze huidige realiteit te verklaren en te helpen begrijpen, juist omdat het oude denkschema van de 'multiculturele samenleving' hiertoe ontoereikend is geworden. Bert Anciaux, sinds juni gecoöpteerd senator voor de sp.a, promoveerde dit jaar met een proefschrift dat dit nieuwe paradigma als uitgangspunt neemt, en waarin hij zich afvraagt hoe onze 'intussen superdiverse samenleving omgaat met diversiteit en multiculturaliteit'. Om dit te bevragen richtte Anciaux zich op zogenaamde zelforganisaties. Wat dit zijn en tot welke politieke conclusies zijn doctoraat aanleiding geeft, licht hij hieronder zelf toe.

VOORAF

Dit artikel geeft een samenvatting van een doctoraatsonderzoek dat zich tussen 2009 en 2014 aan de VUB, vakgroep agogiek, ontwikkelde. Het richtte zich naar de ruim 1.800 plaatselijke verenigingen in Vlaanderen en Brussel, waarin mensen zich verzamelen op basis van een gemeenschappelijke etnisch-culturele identiteit. De onderzochte verenigingen worden vaak zelforganisaties genoemd. De toevoeging 'zelf' duidt op de eigenschap dat deze verenigingen ontstonden en ook actueel ontstaan vanuit autonome keuzes van mensen die in Vlaanderen beland(d)en als immigrant en in hun verdere ontwikkelingen, ook naar volgende generaties, hun etnisch-cultureel kenmerk als een cruciale factor in hun leven blijven stellen. Het onderzoek stelde vast dat deze zelforganisaties, zeker

Plaatselijke zelforganisaties op basis van etnisch-culturele identiteit in Vlaanderen werken als een accurate barometer, die treffend illustreert hoe onze samenleving met etnisch-culturele diversiteit omgaat. Dit lijkt vooralsnog niet zo succesvol

voor en door nieuwkomers, heel wat onderbenutte positieve mogelijkheden dragen. Die zijn noodzakelijk om het overvloedig geïdealiseerde verhaal van de vestiging van immigranten te counteren. De klemtoon van het onderzoek ligt daarbij op het analyseren en duiden van de kracht

van deze organisaties om zich maatschappelijk (sociaal, politiek, cultureel) te engageren in de samenleving en een positieve rol te vervullen voor hun leden en hun achterban.

Deze bijdrage beperkt zich tot de politieke conclusies van dit onderzoek. Deze illustreren de moeizame wijze waarop onze ondertussen superdiverse samenleving omgaat met diversiteit en interculturaliteit en duiden op een steeds meer monoculturele en verkrampte maatschappelijke grondstroom. Daarbij verglijdt integratie naar assimilatie en staat inclusiviteit haaks op een (noodzakelijke) categoriale benadering. Plaatselijke zelforganisaties op basis van etnisch-culturele identiteit in Vlaanderen werken als een accurate barometer, die treffend illustreert hoe onze samenleving met etnisch-culturele diversiteit omgaat. Dit lijkt vooralsnog niet zo succesvol.

RECONSTRUCTIE EN SITUERING IN HET OVERHEIDSBELEID

Het theoretische deel van het onderzoek bevat een reconstructie van het Belgische en vooral het Vlaamse beleid naar immigratie. Het maakt duidelijk hoe de teneur in de relatie van overheden ten overstaan van immigranten langzaam maar zeer duidelijk wijzigde. Bij aanvang dreef het overheidsbeleid op een erg positieve en hoopvolle aanpak. Respect voor de eigenheid stond centraal bij de inspanningen om deze *gastarbeiders* te verwelkomen. Langzaam wijzigde deze aanpak, omdat de aanwezigheid van immigranten steeds meer in probleemtermen werd vertaald.

Vlaanderen telt maar liefst 1.638 zelfhulporganisaties: plaatselijke verenigingen waarin mensen zich verzamelen op basis van een gemeenschappelijke, etnisch-culturele identiteit. © Norbert Van Yperzele

Dit had zeker te maken met een conjunctuurcrisis, de bedreiging van de welvaartsstaat, gekoppeld aan het uitdijende aantal nieuwe Belgen. Het specifieke overheidsbeleid ter zake illustreert deze evolutie. Eerst *verwelzijnde*, dus problematiseerde de hele thematiek. De hoop maakte plaats voor het bestrijden van onwelzijn. Het discours klonk cynisch veelzeggend: *'We zitten er nu mee, we moeten er het beste van maken ...'* Specifieke voorzieningen kregen een etiket: de integratiesector, met als opdracht de moeilijke integratie te versoepelen. Daarna, vanaf de jaren 2000, belandde de ondertussen als een ernstige problematiek beschreven aanwezigheid van immigranten en mensen met een migratiegeschiedenis, onder de noemer van inburgering. Daarbij lag in stijgende mate de nadruk op de plicht tot enting op de Vlaamse samenleving. Al deze voorzieningen vertoonden alle kenmerken van de geprofessionaliseerde sectoren.

Daarbij verdwenen zowat alle linken, zeker structureel, met wat zich in de cultuursector afspeelde, namelijk de groei van steeds meer zelforganisaties die zich ook op Vlaams niveau federeerden (binnen het sociaal-cultureel werk).

Door toch wel bekende intellectuelen worden immigratie en de etnisch-culturele diversiteit verengd tot een religieus-ideologisch probleem dat de veronderstelde hegemonie van de Verlichting bedreigt

ZELFORGANISATIES IN VLAANDEREN

Dit alles vormde het decorum voor een sterk groeiend aantal lokale zelforganisaties dat zich rond heel

uiteenlopende etnisch-culturele profielen organiseerde. Ze vinden elkaar in dertien federaties. Een cijfermatig overzicht van deze sector geeft de volgende gegevens over lokale zelforganisaties op basis van etnisch-culturele identiteit: van 589 verenigingen in 2001 naar 1.638 in 2012, een aangroei met 178%, met ruim 71.000 leden en bijna 8.900 vrijwilligers. Deze verenigingen staan jaarlijks in voor de organisatie van bijna 10.000 activiteiten, met een geraamd publieksbereik van ruim 380.000 mensen. Deze aantallen moeten worden vermeerderd met de zelforganisaties die zich als jeugdwerk of sportclub organiseren.

Zelforganisaties vertoonden heel duidelijk een sociaal-culturele dynamiek (vrije tijd, cultuur, ontmoeten, emanciperen) hoewel ze ook meer welzijnsgerichte taken opnamen. Qua werkingscultuur blijken deze zelforganisaties niet zo verschillend van andere verenigingen. Uiteraard vertonen

ze bij hun begin typische pionierskenmerken en vaak een autoritaire en centralistische leiderschapstijl, maar verder zitten ze in spanningsvelden die heel herkenbaar zijn: rekruteren, zoeken naar een zakelijke en organisatorische stabiliteit, tijdsgebrek in hun externe betrekkingen, enzovoorts. Dit alles leidde tot de volgende definitie die verder bij het onderzoek werd gebruikt: zelforganisaties op basis van etnisch-culturele identiteit in Vlaanderen zijn sociaal-culturele verenigingen in verschillende sectoren, opgericht door en voor mensen die zich herkennen in een gemeenschappelijk etnisch-culturele identiteit en niet primair gericht zijn op een religieuze beleving of handelspraktijk.

De klassieke aanpak past niet meer bij de notie superdiversiteit

POLITIEKE DUIDING VAN HET ONDERZOEK

De omvang en grote diversiteit van de gestage instroom van immigranten veranderden onze samenleving ten gronde, actueel als superdiversiteit benoemd. De in hoofde van velen stabiele sociaal-culturele kaders van 'ooit' lijken – zeker in de verstedelijkte contexten – amper tot niet meer geldend, hoewel de cenakels van de macht nog wel overvloedig *Belgo-belge* blijven. De klassieke aanpak, jarenlang de mantra van de beleidsvoerders, past niet meer bij de notie superdiversiteit. De gevolgen daarvan zijn legio, niet in het minst bij de sectoren zorg en welzijn. Deze beschikken niet meer over de competenties om al deze nieuwe cliënten adequaat te benaderen. Een deel van hun probleem ligt in de noodzaak aan bemiddelende systemen, zoals tolken en geschoolde interculturele bemiddelaars.

Deze kritische analyse verwoordt erg adequaat de vaststellingen en conclusies die zowel in het theoretische en zeker ook in het onderzoeksonderdeel in alle duidelijkheid kwamen bovendien. In toenemende mate wordt immigratie geproblematiseerd.

Enerzijds voelt de ontvangende cultuur hoe de vanzelfsprekend geachte hegemonie aan een hoog tempo lijkt te verdwijnen. Daarop wordt gereageerd met wijzigende paradigma's, die zich steeds meer defensief en soms agressief opstellen. Dit blijkt onder andere in de soms extreem afwijzende opstelling van sommige politieke partijen en subgroepen. Als meest extreme uiting staan daarbij de expliciet islamofobische reacties van toch wel bekende intellectuelen. Daarbij worden immigratie en de etnisch-culturele diversiteit verengd tot een religieus-ideologisch probleem dat de veronderstelde hegemonie van de Verlichting bedreigt.

Anderzijds ervaren de etnisch-culturele groepen overduidelijk een toenevende afwijzing van hun eigenheid en een groeiend wantrouwen indien ze zich etnisch-cultureel categoriaal organiseren. Deze argwaan wordt gevoed door, onder meer, geopolitieke ontwikkelingen en vindt zijn weg in culturele en structurele insnoering van initiatieven gericht op etnisch-culturele identiteit. De superdiversiteit als beangstigend probleem heeft het immigratiedebat helemaal overspoeld. Het onderzoek ontsluitte dit op verschillende wijzen en momenten. De houding tegenover zelforganisaties op basis van etnisch-culturele identiteit blijkt daarvoor een uiterst interessante en relevante indicator.

Doorheen de verschillende fasen van het onderzoek werd steeds duidelijk dat de aanpak van integratie z'n geloofwaardigheid verloor

De notie superdiversiteit benadrukt dat er op permanente basis nieuwe, andere, vreemde mensen en gemeenschappen de ontvangende gemeenschap binnentreden, elk op een eigen ritme en tempo. De ontvangende gemeenschap investeert door een beleidsvoering in de aanhoudende transitieperiodes. Dit beleid strekt zich uit over heel wat geleidingen van

de samenleving. Het zijn juist deze investeringen, in het bijzonder de evoluties daarvan, die de veranderende tijdsgeest illustreren.

Deze transitie kan en mag echter niet als statisch worden geïnterpreteerd omwille van twee redenen. Ten eerste zal de reeks van immigrerende mensen en gemeenschappen niet snel eindigen. De toekomst lijkt vooral een bestendiging van deze beweeglijkheid, waarbij – zoals eerder gesteld – niet alleen de diversiteit toeneemt. Al deze mensen en gemeenschappen doorleven deze transitie op een unieke wijze. Ten tweede wordt de ontvangende cultuur/gemeenschap/samenleving steeds meer beïnvloed door deze immigratie en krijgt een superdiverse invulling. Dit onderzoek wijst echter uit dat deze beïnvloeding nog geen nieuwe stabiliteit (in een dynamiek) verwierf. Eerder vertoeft ze in een fase van onwennigheid en onzekerheid, wat meteen ook de verklaringen zijn voor de verstrakkende signalen en maatregelen vanuit de overheden, toch de formele en officiële emanatie van de samenleving.

DE OMGANG MET INTERCULTURALITEIT EN DIVERSITEIT ALS WEZENLIJKE PROBLEEMSTELLING

In tegenstelling tot de sociaaleconomische dimensie, die in dit onderzoek geen uitdrukkelijke aandacht kreeg en in de verschillende onderzoeksfasen slechts heel beperkt naar boven kwam, scoorde de etnisch-culturele dimensie heel sterk. Het bleek duidelijk dat etnisch-cultureel niet-diverse respondenten veel terughoudender antwoordden op vragen naar bijvoorbeeld de mogelijkheden, kansen, noodzaak en relevantie van deze zelforganisaties. De etnisch-cultureel diverse respondenten reageerden duidelijk en overtuigd optimistisch, ze beklemtoonden het belang, niet alleen toen maar ook nu en straks. Dit verschil in waardering, zeker met betrekking tot de plaats van zelforganisaties in de toekomst, werd bevestigd in de verdere onderzoeksfasen. De focus- en expertgroepen konden dit verschil duiden en ze herkenden het.

Bij sommige interviews en ook in de laatste fase, deze van de conferentie (juni 2013), klonken stemmen in de werkgroepen die het bestaan van zelforganisaties, zeker na een fase van nieuwkomers, fundamenteel in vraag stelden. Uitzonderlijk klonk ook een etnisch-cultureel diverse stem twijfelend, maar dan vooral bij de verbindingsgrond voor deze zelforganisaties die soms als te particularistisch of zelfs geïsoleerd werden beschreven.

De uiterst kritische en vaak ongenueanceerde wijze waarop de islam wordt herleid tot karikaturen, straalt af op het geheel van de etnisch-culturele fenomenen. Door de islam als antagonist van de westerse waarde te poneren, krijgen zowat alle initiatieven die hier toe behoren, een negatief aureool

Er bestaat een klassiek paradigma om immigratie en de plaats van etnisch-culturele diversiteit te duiden, als een driehoek met drie begrippen: segregatie, assimilatie en integratie. Waar segregatie (totale scheiding, apartheid) en assimilatie (volledig opgaan) zich als uitersten verhouden en vaak als extreem en ongewenst worden beschreven, juist door hun rabiante keuzes, vormde integratie een tussenweg. Het begrip integratie doorliep al een hele carrière. Oorspronkelijk betekent integratie een opname van een nieuw deel in een bestaand geheel, waarbij het nieuwe deel zijn eigen plaats krijgt in een bestaand geheel en waardoor dat bestaande geheel ook verandert, verruimt en als een nieuw (gaaf) geheel blijft bestaan. In deze betekenis vormt integratie een vorm van 'derde weg' tussen assimilatie en segregatie.

Dit klassieke paradigma overleefde echter niet. Doorheen de verschillende fasen van het onderzoek werd

steeds duidelijk dat de aanpak van integratie z'n geloofwaardigheid verloor, zowel voor de ontvangende als voor de immigrerende gemeenschappen. Voor de ontvangende gemeenschap kreeg integratie steeds meer een inhoud die opschoof naar assimilatie terwijl de inspanningen van immigrerende gemeenschappen om hun eigenheid te behouden vooral als segregierend werden beschouwd. Voor de immigrerende gemeenschap kregen de integratiemaatregelen meer en meer het aureool van ontkenning van de etnisch-culturele diversiteit en de identiteiten die daarbij hoorden, en ze ervoeren een toenemende afwijzing van hun inspanningen (bijvoorbeeld zelforganisaties) voor dit soort identificatie.

Zo ontstond een nieuw paradigma met de introductie van nieuwe begrippen in een nieuwe verhouding tot elkaar. Daarbij blijven de drie oude begrippen, segregatie enerzijds en integratie en assimilatie anderzijds, behouden in een meer monocultureel model. Dit betekent dat de vigerende overtuiging een gewenste toekomst blijft hanteren van één overheersende cultuur die slechts beperkt plaats laat voor etnisch-culturele diversiteit. De integratiebenadering wil investeren in programma's om immigrerende mensen en culturen zo gemakkelijk en snel mogelijk te laten integreren – als eufemisme voor opgaan – in de overheersende (in de context van dit onderzoek 'Vlaamse') cultuur. Deze benadering speelt zeker ook in op de natievormende keuzes die de Vlaamse Gemeenschap nadrukkelijk maakte en maakt.

Voor de monoculturele visie (integratiegericht en passief pluralistisch) zijn zelforganisaties op basis van etnisch-culturele identiteit hoogstens van een tijdelijk belang, vooral met het oog op een snelle integratie – maar dan van het assimilatie- of adaptieve type. Voor de interculturele benadering vormen zelforganisaties, op basis van welk criterium ook – dus ook etnisch-culturele identiteit – bijna een voorwaarde en een positief en dus wenselijk gegeven. Hierin herhaalt en bevestigt zich de ba-

De optimistische en respectvolle invulling van het in humane grondstroom, maakte plaats voor een rondbenepen koketteren met een etherische, monoculture voor het verlies van kernwaarden en aangevuld met heteloorgang van de Verlichting bewijzen vooral een toelo-

© Federatie van Zelforganisaties in Vlaanderen www.fzovl.be

sale tegenstelling tussen twee groepen respondenten in dit onderzoek.

Het optimisme, de daadkracht en openheid van de plaatselijke zelforganisaties contrasteren sterk met wat hun omgevingen hierover zeggen

De overwegend argwanende visie op zelforganisaties en hun gewenste toekomst wordt zeker bepaald door het grote aantal ervan dat duidelijk islamgerelateerd is en door de opvallende aanwezigheid van vooral Marokkaanse en Turkse mensen en gemeenschappen. De uiterst kritische en vaak ongenueanceerde wijze waarop de islam wordt herleid tot karikaturen, straalt af op het geheel van de etnisch-culturele fenomenen. Door de islam als antagonist van de westerse waarde te poneren, krijgen zowat alle initiatieven die hier rechtstreeks of indirect toe behoren, een negatief aureool. De publieke en politieke opinies vormen zich in deze richting en bepalen het overheidsbeleid. Daardoor overheersen angst en argwaan veel

integratiebegrip, als verwoording van een overwegend it op assimilatie en adaptatie gerichte aanpak. Het le Vlaamse identiteit, meestal gesausd met angsten het ondertussen meer dan trieste verhaal over de toenemende duisternis in dit denken en handelen.

meer dan (ped)agogische en maatschappelijk gewogen invloeden.

DISCUSSIES OVER VISIE, KEUZES EN AANPAK

Naarmate het onderzoek vorderde werd steeds duidelijker dat zich een wezenlijke vraag stelde: op welke wijze organiseren overheden het best hun beleid gericht naar etnisch-cultureel diverse mensen? De tegenstelling situeert zich tussen twee keuzes die op het eerste zicht niet zozeer contrasterend dan wel aanvullend zouden zijn: enerzijds een integrale, inclusieve visie en anderzijds een doelgroepspecifieke of categoriale benadering.

De inclusieve of integrale aanpak baseert zich op de visie dat een beleid niemand mag uitsluiten (inclusief versus exclusief) en dat het beleid als een geheel alle onderdelen moet omvatten, dus samenhangend moet zijn. De keuze vertrekt vanuit een omvattende benadering. De categoriale aanpak begint met een doelgroep apart en scherp te definiëren, op basis van een gelijkaardig kenmerk dat voldoende maatschappelijk (publiek/politiek) relevant is om een bijzondere beleidsaanpak te wettigen. Deze visie vertrekt van het bijzondere om via expliciet aparte aandacht deze doelgroep beter in het geheel te laten gedijen.

Het onderzoek vestigt de aandacht op een duidelijke keuze om bij het uitstippelen van een overheidsbeleid voor etnisch-cultureel diverse groepen een categoriale benadering te gebruiken. Dit betekent geen principiële afwijzing van het inclusieve, net zoals ook integratie als doelstelling niet wordt gelaakt. Maar in hun concrete toepassing bewijzen deze mooie principes hun onmacht en vaak ook de erosie ervan tot op het niveau van adaptatie en assimilatie of het veronachtzamen van de wezenlijke uitdagingen die bij etnisch-culturele diversiteit horen. De keuze voor het categoriaal beleid ontkent zeker niet het doorslaggevende belang van de sociaaleconomische factoren – wel integendeel – maar wil niet dat deze invalshoek alles overheerst en andere elementen, zoals culturele en religieuze aspecten, grotendeels negeert.

TEN SLOTTE

Het optimisme, de daadkracht en openheid van de plaatselijke zelforganisaties contrasteren sterk met wat hun omgevingen hierover zeggen of minstens in dit onderzoek als hun perceptie getuigen.

Zo is de vaststelling dat de geprofessionaliseerde sectoren en de overheden over veel te weinig competenties beschikken om, indien ze toch zouden geïnteresseerd zijn, op adequate wijze de zelforganisaties te betrekken. Het ontbreekt hen in opvallende mate aan interculturele bekwaamheid, ze werken vaak met oneigenlijke en niet passende verwachtingen en slagen er niet in om deze verenigingen aan zich te binden. Deze conclusie klinkt hard, vooral vanuit een perspectief dat vele immigranten, zeker de nieuwkomers, juist op deze professionele hulpverleners moeten kunnen rekenen. De realiteit klinkt helemaal anders.

Daarnaast leeft er veel argwaan, latent tot acuut, met een stijgend wantrouwen. Vooral de opmerkelijke shift in het integratiebeleid zet(te) een domper op de kracht en mogelijkheden die zelforganisaties bieden. De optimistische en respectvolle invulling

van het integratiebegrip, als verwoording van een overwegend humane grondstroom, maakte plaats voor een rondit op assimilatie en adaptatie gerichte aanpak. Hoewel de woorden in beleidsnota's en -verklaringen nog steeds dit (voor sommigen naïeve of gevaarlijke) humanisme ademen, blijkt het concretiseren ervan langzaam maar zeker het tegengestelde. Het benepen koketteren met een ethische, monoculturele Vlaamse identiteit, meestal gesausd met angsten voor het verlies van kernwaarden en aangevuld met het ondertussen meer dan trieste verhaal over de teloorgang van de Verlichting, ze bewijzen vooral een toenemende duisternis in dit denken en handelen. Al eerder in *De tijd baart rozen*, verwees ik in deze context naar de blijkbaar vergeten en grotendeels verdwenen eerste golf van de Verlichting (met onder andere More, Erasmus, Gillis).

Binnen dit perspectief ontwikkelde dit onderzoek zich echt op de frontlijn van botsende meningen, met veeleer pessimistische conclusies. Het blijft daarbij zo moeilijk te begrijpen dat vele Vlamingen op beleidsfuncties hun eigen emancipatiestrijd vergeten en zich nu angstig terugtrekken, gebarricadeerd achter amechtige eisen voor adaptatie en assimilatie. Inzonderheid het oneigenlijke en soms ook kwaadaardige demoniseren van moslims en beschimpen van de islam, en bij uitbreiding de vele waardevolle en religieuze systemen en de mensen die zich daarin vinden, valt op.

Dit legt een loodzware claim op de ontwikkeling naar een open, actief pluralistische, dynamische en participatieve democratie. Deze signalen klinken luid in de conclusies van dit onderzoek. Ze temperen – hopelijk met beperkt effect – de kracht die dit onderzoek zo sterk bij zelforganisaties registreerde.

Bert Anciaux

De Muur van de Vermisten

Schrijver, dichter, theatermaker. Geboren in de Westhoek. *De Muur van de Vermisten*, Bert Popeliers zwarte theatermonoloog over de vier slachthuisjaren van 1914 tot 1918, kwam duidelijk niet uit de lucht vallen. Dit najaar zal de voorstelling nog twee keer opgevoerd worden in Oost-Vlaanderen: op 23 oktober in Gent en een maand later, op 22 november in Aalst. De auteur vertelt ons over de sporen die de Grote Oorlog naliet in het dagelijks leven tijdens zijn Passendaalse jeugdijaren, hoe hij gedegouteerd raakte van zijn research voor dit stuk, en over de gewetensconflicten die hij in zijn monoloog heeft weten te verwerken.

OPGROEIEN IN PASSENDALE: DE ESTHETIEK VAN TYNE COT

Ik ben geboren in Passendale in 1945 en groeide er op tot mijn 19de. De grond van mijn geboortedorp en van zovele dorpen rond Ieper is doordrenkt met bloed. De beroemde historica Sophie De Schaepdrijver schrijft over de Slag bij Passendale, die in 1917 duurde van eind juli tot begin november, dat er 240.000 verliezen waren aan Britse zijde en 200.000 aan Duitse zijde, opgeteld 440.000 gesneuvelden op zo'n twaalf weken tijd.

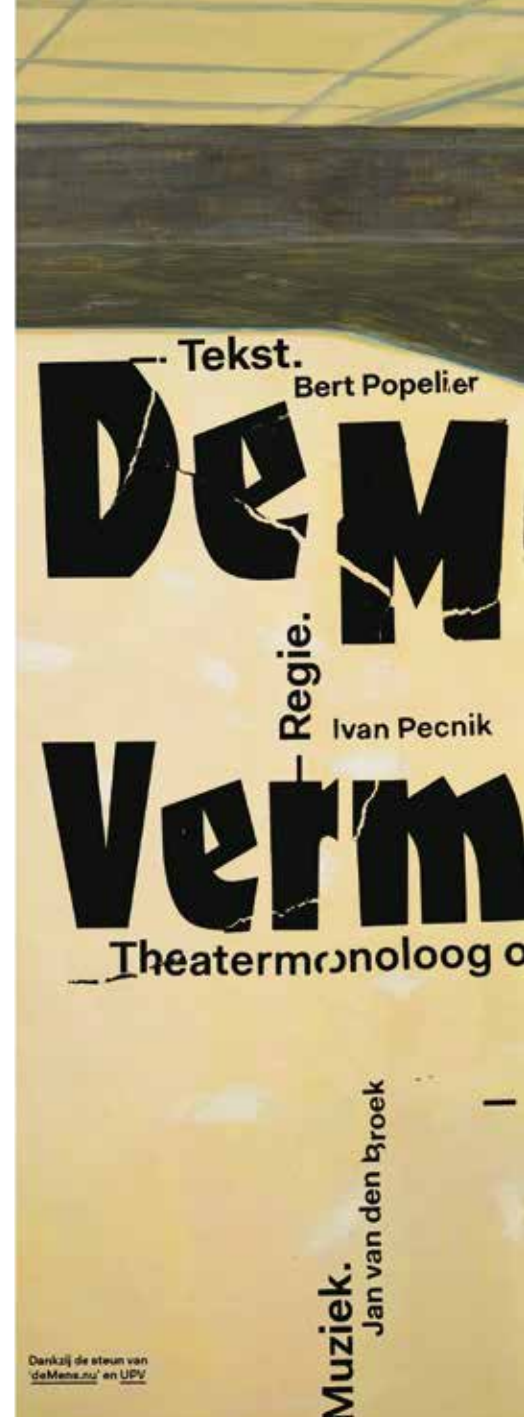
Hoe lang is honderd jaar geleden? Hoe ouder je wordt, hoe korter een eeuw duurt

Nadien werden niet alle lichamen geïdentificeerd. In Ieper is een triomfpoort gebouwd om de Britse doden te herdenken, de Menenpoort. Aan de binnenkant zijn de namen in marmer gebeiteld van de niet-geïdentificeerde lichamen van Engelse soldaten: 55.000. Het wordt de Muur van de Vermisten genoemd. De plaats

ontbrak voor nog duizenden andere, onbekende doden. Die 35.000 namen zijn te lezen op een tweede Muur van de Vermisten, te vinden op de begraafplaats het Tyne Cot in Passendale.

Met dat Engelse oorlogskerkhof heb ik een vreemde band. Wie het Tyne Cot ooit bezocht heeft, zal het met mij eens zijn: het is indrukwekkend, sereen, mooi. Het mag schokkend klinken: die militaire begraafplaats, met gelijkvormige grafstenen, exotische bomen, bloemenperken en vergezichten, was voor mij mijn eerste esthetische ervaring. Ik fietste er als kind heen om te genieten, om weg te dromen. Het was er voor mij, als boerenjongen, idyllisch. Ik kwam van de stallen.

Hoe lang is honderd jaar geleden? Hoe ouder je wordt, hoe korter een eeuw duurt. Het verleden ligt dicht bij ons dan de toekomst. Honderd jaar? Zestig jaar geleden liep ik als kind in Passendale achter de ploeg van mijn vader. Ik was toen bijna tien. Hoewel de akkers in Passendale sinds het

einde van WO I reeds zo vaak waren omgeploegd, kwamen er achter de ploeg nog steeds obussen, brokken ijzer, koperen banden en loden kogels boven. Het was drinkgeld voor mij. Af en toe kantelde in de vette leemgrond ook nog een kaak boven, een stuk been, soms een schedel. Die werden in de graskant gegooid.

Op het einde was ik uitgeput, had ik het gevoel zelf een oorlogsslachtoffer te zijn

Menselijke beenderen moest men aangeven aan het gemeentehuis. Geen

boer die dat deed. Je kreeg er van de overheid geen geld voor en administratie was tijdverlies. Er moest gewerkt worden.

DE WRANGE NASMAAK VAN HET SCHRIJFPROCES

Om *De Muur van de Vermisten* te kunnen schrijven, heb ik research gedaan, zoals dat gewichtig heet. Zeg maar veel gelezen en gekeken. Vooral getuigenisboeken en fotoboeken waren nuttig. Ik werkte me in, ik leefde me in. Dat werd gaandeweg een nare ervaring, omdat oorlog bitter is. Het verwerven van kennis verandert fysiek de hersenen. Anders zou er geen geheugen bestaan. En nog extra gebeurt die hersentrans-

formatie door creatief te denken, door te schrijven. Ik heb een jaar aan het boek gewerkt, goed voor amper dertig bladzijden gedrukte tekst. Het lijkt belachelijk weinig. Op het einde was ik uitgeput, had ik het gevoel zelf een oorlogsslachtoffer te zijn. Ik baalde van de onmenselijkheid.

Ik heb begrepen dat een nationaal volkslied een uitgestelde dodenzang is

Dat de tekst nu gedrukt is in een boekuitgave van Pandora Publishers, prachtig verlucht met tien tekeningen van Marijke Tanghe, docent aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen, is voor mij een opluchting.

OORLOG, TRAUMA EN GEWETENSCONFLICTEN ACHTERAF

In de tekst worden geschiedenis en literaire verbeelding gemengd. Geen enkel land wordt met de vinger gewezen. De ware vijand is het gebrek aan rede. In de tekst is een vrijzinnige onderwijzer aan het woord die als soldaat de oorlog heeft meegemaakt. Zoveel jaren later, tijdens het interbellum, brengt hij in herinnering hoe hij vol idealisme en patriottisme naar het front trok. De oorlogservaring maakte van hem een ander mens. Psychisch zwaar getekend door de gruwelijkheden die hij beleefde, analyseert hij het lot van de gewone soldaten, hun leed, hoe groot de kloof was tussen de soldaten en hogere officieren, hoe onbekwaam en zelfs cynisch veel generaals waren. De onderwijzer komt voor een dilemma te staan. Op de lagere school wordt hij geacht het vak Vaderlandse Geschiedenis te onderwijzen zoals het officiële leerplan het voorschrijft. Hij weet beter. Het heldendom waarover de schoolboekjes het hebben, is een leugen. Zijn geweten komt in conflict met zijn opdracht als onderwijzer. In de tekst zegt hij wat hij werkelijk denkt van de oorlog. Het is een schrijnende aanklacht, gevoed door een onderliggende, duistere poëzie. Ik heb begrepen dat een nationaal volkslied een uitgestelde dodenzang is.

DE MUUR VAN DE VERMISTEN: HET BOEK

De tekst van *De Muur van de Vermisten* verschijnt integraal in boekvorm bij uitgeverij Pandora Publishers en telt 62 bladzijden, met illustraties door Marijke Tanghe. Er verschijnen drie verschillende edities:

De luxeuxe en genummerde uitgave, gevat in een foedraal, verschijnt slechts op tien exemplaren, en bevat naast het boek een uitneembare suite van tien litho's, één van de tien originele tekeningen en de muziekpartituur, alle genummerd en gesigneerd door de kunstenaar. Voor € 250 is deze uitzonderlijke uitgave de uwe.

De tweede editie, ook in een foedraal en op vijftig exemplaren, omvat het boek, de uitneembare suite van één litho en de muziekpartituur, eveneens genummerd en gesigneerd door de kunstenaar. Hiervoor betaalt u een luttele € 80. Het boek is bij deze twee edities ook genummerd en gesigneerd door de schrijver.

De derde editie is de gewone uitgave op 700 exemplaren, te verkrijgen aan € 20 in de betere boekhandel.

VOORSTELLINGEN

IN GENT

23 oktober, 20:00 in het Geuzenhuis

Inkom: € 4 (leden/studenten) / € 6 (niet-leden)

Info en inschrijving: Brigitte Walraeve, hvv.gent@geuzenhuis.be, 09 220 80 20

Locatie: Kantienberg 9, 9000 Gent.

IN AALST

22 november, 20:00 in theaterzaal CC De Werf

Inkom: € 10 (vvk) / € 15 (add)

Info en inschrijving: René Van der Speeten, info@hvv-aalst.be, 053 78 15 91

Locatie: Molenstraat 51, 9300 Aalst.

CAST & CREW

Aan het toneelproject *De Muur van de Vermisten* heeft een team van kunstenaars gewerkt, ieder met zijn of haar specifieke inbreng. Het verheugt mij dat Karel Vingerhoets zich bereid verklaarde de tekst publiek te brengen. Op mijn vraag componeerde Jan van den Broek muziek bij de tekst, specifiek voor hobo. Vingerhoets en Van den Broek treden samen op. De regie van de voorstellingen is in handen van Ivan Pecnik.

Hij heeft voor een specifieke invalshoek gekozen: de onderwijzer-veteraan spreekt vanuit een blijvend oorlogstrauma. Met zijn woorden probeert hij zijn kwetsuren te verwerken. Er is ook een prachtige affiche ontworpen door Guy Van Bossche in samenwerking met het jonge ontwerpbureau Mirrormirror. De opvoeringen worden mogelijk gemaakt dankzij de substantiële steun van deMens.nu en UPV. Daarvoor onze erkentelijkheid. Het verheugt mij dat er ook in Gent, de stad waar ik gestudeerd en jaren gewoond heb, een opvoering gepland is.

DRIE FRAGMENTEN UIT DE TEKST

Als je met de flits van één kogel alles kon verliezen, was het beter aan niets

gehecht te zijn. Herinneringen beschadigen jou, bezit was waardeloos. Denken aan het huis dat je verliet, bracht niets anders voort dan verdriet. Het haalde je onderuit in gedachten de biezen stoel te zien waarmee je aan tafel schoof. De mensen van wie je de vonk in de ogen kende, moest je vergeten. Het verleden behoorde tot een andere wereld. In dit voorgeborchte van de dood was de beste voorbereiding te beseffen dat je nog ademde. Niemand kon blijven. Je was een kind van de aarde geweest, om straks een wolk te zijn.

...

Was het uit gewoonte dat wij volgzzaam geworden waren aan de leiders? Was het uit goedgelovigheid dat wij geloofden wat ze zeiden? Waarom zagen wij niet dat ze voor alles aan hun eigen positie dachten?

Dat hun grappen dienden om zich sympathiek te maken? Hun beloften waren bedoeld om ons aan hen te binden, hun ernstige woorden om ons af te schrikken. Alles wat ze zeiden was gedraai. Wij deden onszelf cadeau.

...

Ze liggen half verzonken in de modder, de naamloze uniformen die slechts van elkaar verschillen in lengte toen zij nog rechtop stonden, door een of meer strepen op een mouw. Verzamel die dwaze kledingstukken, toon ze aan de rekruten die ongeduldig staan te wachten, stuur aan de vrouwen een hemd op van om het even wie, een bebloede sok, een knoop, om hen te laten wennen, als aandenken voor morgen.

Bert Popelier

Bert Popelier en Karel Vingerhoets. © Dirk Vermeirre

Oxytocine

Beste Geus,

Wat hebben pakweg vijfendertig eeuwen filosofie tot hiertoe opgeleverd? Dat we ons nog steeds dezelfde vragen stellen waarop geen antwoord is en dat ze daarom onveranderd onbeantwoord blijven. Wellicht zoeken we het veel te ver. Het ene werkelijke doel van ons bestaan is het bevruchten van een eicel. Om te zorgen dat men zich volledig voor dat doel inzet, produceren de hersenen het orgasme als beloning. Zo wordt het ondubbelzinnig geformuleerd door Dick Swaab, onze noorderbuur-hersenenonderzoeker. Ik vrees dat hij een punt heeft ...

Tot voor kort was ik zo dom te denken dat het intense lustgevoel, genaamd orgasme, rechtstreeks geproduceerd werd door piemel en kut (excuus voor het gemakshalve aanwenden van de volkstaal). Niet dus. Seks begint en eindigt in de hersenen. Ik ontleen de beschrijving van deze montere reis aan Swaab: de prikkels die we opwekken door stimulatie van onze geslachtsorganen lopen via het ruggenmerg naar de hersenen en komen eerst aan in het centrum van onze hersenen waar ook alle andere erotische zintuiglijke informatie binnenkomt, de thalamus. Vandaar gaan stimuli naar het belonende dopaminesysteem in het ventrale tegmentum (let op, dit is toch pure poëzie!) en naar de hypothalamus. Wie wil meer? OK: als die prikkels tot een orgasme leiden gaat dat samen met de afgifte van dopamine in de nucleus accumbens en wordt het *love hormone* oxytocine in de hypothalamus afgegeven. Aan heel dat proces beleven we zoveel plezier dat er nu 7 miljard mensen op de aarde rondlopen. Zo vat Swaab het gevat samen.

Als je oxytocine in het register van *We zijn ons brein* opzoekt krijg je volgend, wondermooi gedicht:

© Wikipedia

Oxytocine

Als hechtingshormoon

Als *love hormone*

Bij Prader-Willisyndroom

En autisme

En baring

En erotiek

En gedragseffecten

En melkafgifte

En paarvorming

En seksueel gedrag

En vertrouwen

En verzadiging

En weëën

En xtc

Dit alles bij wijze van inleiding, beste lezer, om te melden dat ik op 25 juni grootvader werd. Het verleent me, zij het deze keer zittend op de tweede rij, het genoegen en de status van een denker die zijn doel heeft bereikt.

Nochtans, vergis je niet: de aanblik van de pasgeborene is als deze van een bebloede krijger. De nieuwe mens rijst in helse weëën vanonder het pijnkleed uit een bloedbad op. De nieuwe mens hapt naar adem en vat zijn bestaan aan met een heldhaftige huilbui. De nieuwe mens spreekt ook niet, want dan zou hij het ultieme geheim van ons bestaan onthullen en daarmee uit het mythische paradijs worden verdreven. Dat gebeurt later toch, van zodra hij meester wordt van de taal en kan vertellen wat hij inmiddels volledig vergeten is. Dat is waar de filosofie haar hele leven naar op zoek gaat. Tevergeefs? Tevergeefs.

Willem de Zwijger

Homofob geweld

Een kwestie van gender

In België leven twee percepties met betrekking tot de rechten van holebi's. Enerzijds heeft ons land één van de meest progressieve wetgevingen op dat vlak. Discriminatie en geweld nemen grotere proporties en extremere vormen aan in veel andere landen (inclusief een aantal lidstaten van de Europese Unie). Toch komt het merendeel van de Belgische holebi's al op jonge leeftijd in aanraking met homofob pestgedrag, horen we de laatste jaren geregeld berichten dat ze in elkaar geslagen worden en blijkt uit Europees onderzoek dat ze in ons land amper met hun partner hand in hand over straat lopen uit angst voor de reacties, zoals overigens ook het geval is in alle andere lidstaten. Wat is er precies aan de hand?

Een echt zeker antwoord kunnen we hier niet op geven, want we zijn genoodzaakt om voor een deel te speculeren. Binnenlandse studies en internationale onderzoeken bieden ons wel wat puzzelstukken aan, waarmee we alleszins sommige zaken kunnen ontcrachten of net bevestigen. We presenteren hier een aantal van die puzzelstukken en koppelen ze aan enkele veel gehoorde uitspraken. Op die manier hopen we de verwarring weg te nemen en nieuwe, interessante vragen op te roepen.

TOENAME HOMOFOOB GEWELD?

Een eerste vaak gehoorde uitspraak is dat het homofob geweld is toegenomen. Niet enkel in ons land, maar ook in het buitenland, waar landen zich met een antihomobeleid lijken af te zetten tegen het 'progressieve Westen'. Dit idee komt grotendeels voort uit de vele berichten die onze media ons presenteren over binnen- en buitenlands homofob geweld. Want het probleem is dat de officiële meldingscijfers in België door onderrapporte-

ring geen correct beeld schetsen van het werkelijk aantal gevallen van homofob geweld. Bovendien hebben we ook geen gegevens om te vergelijken met pakweg de jaren negentig, toen de openstelling van het huwelijk nog een verre droom was. We weten dus niet echt of er meer homofob geweld is dan toen. Het lijkt er wel op dat er meer maatschappelijke aandacht voor

is, zoals bij de media en in de politiek. Op haar beurt zou die aandacht er ook voor kunnen zorgen dat mensen sneller een melding zullen doen.

Je kunt ook wel stellen dat een grotere zichtbaarheid als gevolg van meer verdraagzaamheid, ook een groter risico met zich meebrengt. Het zou dus kunnen dat de samenleving in haar geheel toleranter is geworden, met meer zichtbare diversiteit, en dat er tegelijk een kleinere maatschappelijke onderstroom is die deze trend niet (helemaal) volgt. Onderzoek naar attitudes suggereert een samenhang tussen homofobie en bepaalde waardepatronen, zoals de mate waarin men sociale hiërarchie wenselijk acht of een hang naar traditie. Het lijkt er op dat bij veel mensen het beeld bestaat van een minderheid die niet mee wil met de steeds meer holebivriendelijke maatschappij en er zich zelfs tegen afzet. Een dergelijk beeld wordt ook weer versterkt door publieke figuren als aartsbisschop Léonard, die met zijn uitspraken op veel verontwaardiging en hoongelach kan rekenen.

© Norbert Van Yperzele

HOMOFOBIE IN EEN MODERN JASJE

Hiermee is echter niet alles gezegd. Een tweede vaak gehoorde uitspraak is dat in België quasi alles voor holebi's nu wel geregeld is en dat er toch geen echte strijdpunten meer zijn voor de holebigemeenschap. Een dergelijke uitspraak is erg interessant en helpt ons het fenomeen van de 'moderne homonegativiteit' uit de doeken te doen. Academics maken met de term een conceptueel onderscheid tussen uitspraken als dat homoseksualiteit een zonde of ziekte is (de 'traditionele' afwijzing), en zaken waarmee de meeste hedendaagse holebi's worden geconfronteerd. Homofobie in haar moderne verschijningsvorm is immers veel minder expliciet of direct. Dit betekent dat mensen over het algemeen geen probleem hebben met homoseksualiteit in een abstracte zin en dat ze het dus ok vinden dat er holebi's zijn en zelfs dat ze mogen huwen. Maar wanneer zaken concreter en zichtbaarder beginnen worden, of dichterbij komen, dan lijkt de tolerantie bij een heel aantal mensen toch haar grenzen te bereiken. Adoptie door koppels van hetzelfde geslacht ligt bijvoorbeeld al heel wat moeilijker. Beelden van een Gay Pride-optocht met 'extravagante en kleurrijke types' roepen, ook bij holebi's, soms zure reacties op. En een kind, klasgenoot of een sportpartner die uit de kast komt, dat wekt nog maar al te vaak bepaalde emoties en gedachten op.

SCHIJNTOLERANTIE

Dit geeft stof tot nadenken over wat een tolerante samenleving nu precies is. Oppervlakkig bekeken is er voor holebi's in ons land wel wat gerealiseerd, zeker op wetgevend vlak, en heeft het grootste deel van de bevolking daar bovendien ook geen grote problemen mee. Wie dieper graaft, ziet echter nog altijd een negativiteit tegenover (bepaalde uitingen van) homoseksualiteit: hoewel uit bevragingen blijkt dat weinig mensen echt uitgesproken problemen hebben met homoseksualiteit, betekent dit niet noodzakelijk dat je consequent dezelfde houding kan vinden in alle

situaties waarin homoseksualiteit zich manifesteert. Op die manier lijkt het NIMBY-principe ('*Not In My Back Yard*') tevoorschijn te komen in houdingen tegenover homoseksualiteit.

De Belgische holebibeweging heeft ondertussen al begrepen dat, om voorbij deze schijntolerantie te geraken, er niet enkel moet gepraat worden over seksualiteit, maar ook over gender. Gender is niet hetzelfde als geslacht. Het begrip wordt gebruikt voor ideeën en verwachtingen over hoe de geslachten verschillen en hoe ze zich wel en niet horen te gedragen. Het komt met andere woorden tot stand in een sociale context.

Een vaak gehoorde uitspraak is dat in België quasi alles voor holebi's nu wel geregeld is en dat er toch geen echte strijdpunten meer zijn voor de holebigemeenschap

Deze ideeën en verwachtingen zijn behoorlijk vastgeroest, dat weten ook vrouwenorganisaties en verenigingen voor transgenders, mensen bij wie het biologisch geslacht niet (helemaal) samenvalt met hun psychologisch geslacht (ook wel 'genderidentiteit' genoemd). Daarom is er in Vlaanderen en Brussel nu ook een holebi- én transgenderbeweging, overkoepeld door çavaria, vijf jaar geleden nog de Holebifederatie. Daarom ook vindt çavaria bondgenoten in de vrouwenbeweging. Wie overigens de holebischiedenis een beetje kent, ziet dat er in die geschiedenis al veel langer een rol werd gespeeld door feministische en transgender activisten.

GENDERVERWACHTINGEN BLIJVEN SPELEN

Wanneer we de samenleving bekijken vanuit de genderbril, dan wordt de schijntolerantie ten aanzien van homoseksualiteit een stuk duidelijker en begrijpen we beter waar die vandaan komt. Een vader kan bijvoorbeeld zeggen dat hij het niet erg vindt om een homoseksuele zoon te hebben,

maar vindt die aanvaarding misschien vooral in het feit dat zijn zoon zich 'mannelijk genoeg' gedraagt en zou misschien toch anders reageren op een zoon die beantwoordt aan het stereotype van de 'verwijfde' homo. Op de keper beschouwd spelen er hier vooral genderverwachtingen mee, zoals het idee dat mannen sterk en stoer moeten zijn. Hoe minder abstract homoseksualiteit wordt, en hoe concreter en dichter het zich manifesteert, hoe meer het kan botsen met genderverwachtingen.

Het is dan misschien ook niet echt verwonderlijk te noemen dat in een land waar het goed gesteld is met de rechten van holebi's, er tegelijkertijd toch wel wat koppels van hetzelfde geslacht bewust vermijden om hand in hand over straat te lopen. Dat het met de cijfers van zelfdoding en suïcidale gedachten nog zo slecht gesteld is. Dat er op scholen nog zoveel pestgedrag is. Dat vrouwen en transgenders nog een dagelijkse strijd moeten leveren, soms bovenop de strijd die ze ook nog als holebi voeren.

We leven niet enkel in een samenleving van verschillende snelheden wat betreft de aanvaarding van holebi's, maar ook in een samenleving die doordrongen is van gendernormen, al wat meer in het ene levensdomein dan in het andere. Dit alles levert een complex plaatje van een maatschappij waarin een bepaald sociaal klimaat heerst dat op de ene plek zonnenschijn met zich meebrengt en op de andere noodweer kan veroorzaken. Net zoals de opwarming van de aarde, zal het genderverhaal de komende jaren op de voorgrond moeten staan als we ooit tot een klimaat willen komen dat voor iedereen gunstig weer kan opleveren.

Kenneth Mills,
beleidsmedewerker çavaria

Meer weten?

Kijk op www.geuzenhuis.be voor links naar relevante onderzoeken bij dit artikel.

A photograph of two men, Bruno De Wever and Antoon Vrints, standing outdoors in front of a brick building. Bruno De Wever, on the left, is wearing a dark blue button-down shirt and is gesturing with his right hand while speaking. Antoon Vrints, on the right, is wearing a light blue button-down shirt and has his hand near his chin, listening intently. The background shows a brick wall and a window.

◀ BRUNO DE WEVER

- Is historicus en prof aan de Ugent, verbonden aan de onderzoeksgroep Sociale geschiedenis na 1750 – oorlog en gewapend conflict
- Zetelt daarnaast in tal van comités, instituten en projecten als de European Cooperation on War Studies, de wetenschappelijke raad van het Nationaal Gedenkteken Fort van Breendonk, het Bestuur voor Oorlogsslachtoffers van de FOD Sociale Zaken, en de Wetenschapscommissie van het Nederlands Instituut voor Oorlogs- Holocaust en Genocidestudies
- Schreef of droeg bij aan meer dan 300 wetenschappelijke publicaties, voornamelijk over WOI en WOII, collaboratie, Vlaams-Nationalisme, fascisme en geschiedenisdidactiek
- Auteur van het lemma *Belgium in The Oxford Handbook of Fascism*

ANTOON VRINTS ►

- Historicus en collega van Bruno De Wever
- Zetelt in verschillende redactieraden, o.a. bij het 'Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis' en 'Wetenschappelijke Tijdingen'
- Lid van de wetenschappelijke commissie van de Belgische overheid voor de herdenking van WOI
- Publiceert over geweld, oorlog, sociale controle en voedselpolitiek
- Is auteur van twee monografieën: *Bezette stad. Vlaams-nationalistische collaboratie in Antwerpen tijdens de Eerste Wereldoorlog* en *Het theater van de straat. Publiek geweld in Antwerpen tijdens de eerste helft van de twintigste eeuw*

Links, rechts, links, rechts

VLAAMS-NATIONALISME EN HET SCHRAPENDE SCHROOT VAN DE GROOTE OORLOG

De sociale en politieke geschiedenis van '14-'18 focust in Vlaanderen traditioneel op het communautaire. In de eerste plaats door het iconische onrecht dat het 'onderdrukte' Vlaamse voetvolk aan de IJzer ondervond door toedoen van hun star Franstalige officieren – waaruit dan de Frontbeweging ontstond. Maar hoe sterk wogen taal tegenstellingen écht tijdens de lange jaren van frontellende en onder Duitse bezetting? En hoe zou de Vlaamse beweging eruitgezien hebben wanneer er nooit een Eerste Wereldoorlog geweest zou zijn? Een dubbelgesprek met historici Bruno De Wever en Antoon Vrints (UGent) over de sporen die '14-'18 ook nu nog nalaat op de Vlaamse beweging.

DE RELEVANTIE VAN HET ACTIVISME

Het activisme – de Vlaamse collaboratie met de Duitse bezetter tijdens WOI – leidde tot het uitroepen van een eigen Vlaams parlement (de Raad van Vlaanderen) in 1917, maar bestond daar ook een breed draagvlak voor?

Antoon Vrints: 'Nee, maar in de geschiedschrijving hebben de communautaire tegenstellingen tijdens de Eerste Wereldoorlog best wel de overhand gekregen. Een beetje paradoxaal, want kijk je naar de samenleving van 1914 en het bezette land, dan reflecteert dat de werkelijkheid niet. Sociale conflicten over pakweg de voedseldistributie of de tegenstelling tussen armen en rijken in het bezette België zijn verdwenen tussen de plooiën van de geschiedenis, terwijl die toen veel relevanter waren. Er was ook een verstrengeling van alle breuklijnen: woekerende boeren werden door stedelingen bestempeld als 'slechte Belgen' wegens

hun gebrek aan solidariteit. Maar natuurlijk was de oorlog een katalysator voor nationalisme en nationale identificatie. In de eerste plaats het Belgisch nationaal gevoel. Want dat wordt wel eens vergeten: het Belgisch patriottisme is nooit groter geweest, aan beide zijden van de taalgrens, dan tijdens die Eerste Wereldoorlog. Daarnaast had je het anti-Belgische Vlaams-nationalisme dat natuurlijk helemaal haaks stond op het Belgische gevoel. De historicus Lode Wils wees daarbij al op het belang van de Duitse bezetting – een *buitenlandse* interventie dus – die het activisme via de *Flamenpolitik* van bij de start van de bezetting aanzwengelde. Maar zelfs volgens Wils is het Vlaamse separatisme niet exclusief het gevolg van WOI: er was al een Vlaamse beweging vóór de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Vlaamse gevoelens waren aanwezig, maar door de oorlog werden die uitgekristalliseerd, vergroot en in verband gebracht met de oppositie tegen de

notie België.

De Duitsers wilden België vernietigen via de Vlamingen. Wils benadrukt hoe methodisch de Duitsers tewerk gegaan zijn om de zaak op de spits te drijven, door kwistig mandaten en geld rond te strooien naar wie hen goed gezind was. Het beeld van de 'idealistische activist' werd daarmee door Lode Wils stevig de grond ingeboord.'

'Sociale conflicten over pakweg de voedseldistributie of de tegenstelling tussen armen en rijken in het bezette België zijn verdwenen tussen de plooiën van de geschiedenis, terwijl die toen veel relevanter waren'

Bruno De Wever: 'Al vormden ze een kleine minderheid op de totale Vlaamse bevolking, de activisten vormden wel een parlement en een regering, en dus een elite. In 1917 richtten ze zelfs een eigen Vlaams parlement op. 'Revolutionair' waren ze dus wel – ze probeerden om een staat te veranderen in oorlogstijd – maar ze zetten ook veel kwaad bloed. Slaagt zo'n beweging uiteindelijk in haar opzet, dan wordt ze achteraf niet bestempeld als opportunistisch. Maar dat draaide in België even anders uit.' **Vrints:** 'Maar wat de activisten deden, waar ze mee bezig waren en naar streefden, viel toch grotendeels buiten het blikveld van de meeste mensen.'

VLAAMS-NATIONALISME EN LEVENSBESCHOUWING

Wie waren de hevigste flaminganten: de katholieken of de vrijzinnigen?

De Wever: 'In Gent had je enkele belangrijke vrijzinnigen onder de flaminganten die in het activisme verzeilden en daardoor na de oorlog ook van de politieke scène verdwenen. Daardoor verloor het liberalisme na de oorlog grotendeels zijn Vlaamsgezinde vleugel. Tijdens het interbellum waren de liberalen grotendeels de partij van de franskiljons. Er is in feite geen enkele flamingant met naam, zoals bijvoorbeeld August Vermeylen, die zich verbonden heeft met de activisten. De grote uitzondering, een man die voor de oorlog enige bekendheid had als Vlaamsgezinde en zich er toch mee verbond, was August Borms.'

Vrints: 'En die was natuurlijk allesbehalve vrijzinnig. De inbreng van de vrijzinnigheid in het activisme is in feite weinig gedocumenteerd. Maar toch zie je dat de doorsnee Vlaamse, militant flamingantistische katholieken loyaler zijn gebleven aan België dan de vrijzinnigen.'

'Het Belgisch patriottisme is nooit groter geweest, aan beide zijden van de taalgrens, dan tijdens die Eerste Wereldoorlog'

De Wever: 'De verklaring daarvoor is – hoewel je moet opletten met verklaringen achteraf – dat de vrijzinnigen in Vlaanderen voor de Eerste Wereldoorlog zich dubbel verdrukt voelden: als flamingant én als vrijzinnige. Daardoor radicaliseerden ze gemakkelijker.'

Vrints: 'Katholieke flaminganten waren tradionalisten die minder geneigd waren om de bestaande orde aan te vallen. Het activisme trok ook heel wat mensen aan die los stonden van bestaande ideologische stromingen. Het waren revolutionairen. Pas op, helemaal zwart-wit was dat nooit: er waren ook ultramontaanse activisten [ultramontanisme is een stroming

binnen het katholicisme die de autoriteit van de paus benadrukt inzake geloof en geloofsdiscipline, n.v.d.r.] zoals Cyriel Verschaeve.'

De Wever: 'Conservatief-katholieken

die het geloof op een negentiende-eeuwse manier invulden maar die wel kozen voor een revolutionaire, nationalistische invulling van het flamingantisme. Maar in grote lijnen

'95 procent van de bevolking was tegen het activisme. Wil je een vergelijking met vandaag trekken, dan heb je al meteen een groot probleem. Vlaams-nationalistisch rechts – de N-VA – speelt wél mee in het democratische spel én is de grootste partij in België. Er is dus een enorm verschil met honderd jaar geleden'

Bruno De Wever: 'Volgens mij is dé constante wel dat het de N-VA écht wel te doen is om de ontmanteling van het secundair belang. De proclamatie van de Raad van Vlaanderen uit december 1917 hangt aan een spijl van de meerderheid van de bevolking – is ontegensprekelijk hun *core business*. Hij hangt er dus niet to

hadden de vrijzinnige flaminganten meer de wil om verandering te verwetenlijken.'

Vrints: 'Ook intellectueel waren ze meer mee met de tijdsgeest van toen. In zekere zin kun je hen vrijzinnig liberaal noemen. Mensen die voor de oorlog links genoemd zouden kunnen worden en dan toch evolueerden naar communistisch revolutionair, of die proto-fascistoïde denkbeelden begonnen aan te hangen, zoals bijvoorbeeld Raf Verhulst, die een katholieke achtergrond had maar naar vrijzinnigheid evolueerde ...'

De Wever: '... en vervolgens weer katholiek werd op zijn sterfbed ...'

Vrints: 'Conclusie: ultramontaans rechts maar ook de links-revolutionaire hoek brachten samen de meeste flamingante activisten voort.'

HISTORISCHE PARABEL

De Wever: 'In ieder geval het bewijs dat je veel in beweging kunt brengen met een kleine gemotiveerde groep, die zich niets aantrekt van wat de goegemeente vindt. Antidemocratisch dus, zowel links als rechts. In het Vlaams-nationalisme van toen had je beide strekkingen. Je kunt het activisme zeker niet 'extreem-rechts' noemen. Het was iets wat tegen de bestaande, democratische structuren

inging – die bovendien onaf waren, want er was bijvoorbeeld nog geen algemeen enkelvoudig stemrecht. Stemrecht voor vrouwen werd pas in 1948 doorgevoerd. 95 procent van de bevolking was tegen het activisme. Wil je een vergelijking met vandaag trekken, dan heb je al meteen een groot probleem. Vlaams-nationalistisch rechts – de N-VA – speelt wél mee in het democratische spel én is de grootste partij in België. Er is dus een enorm verschil met honderd jaar geleden.

'De mythes blijven wél bestaan: denk aan de reeks In Vlaamse Velden waar tot in den treure sale flamand wordt geroepen door Franstalige officieren'

De N-VA is volop in ontwikkeling. Waar naartoe, daar bestaat onder historici nog heel wat discussie over. Volgens mij is dé constante wel dat het de N-VA écht wel te doen is om de ontmanteling van België. Het sociaal-economische luik van hun programma is een momentopname en van secundair belang. Het is nuttig om ter rechterzijde stemmen te ronselen. De proclamatie van de Raad van Vlaanderen uit december 1917 hangt aan een spijker in de gang bij mijn broer Bart [De Wever, wdh], de onafhankelijkheid van Vlaanderen – die inging tegen de wens van de meerderheid van de bevolking – is ontegensprekelijk hun *core business*. Die hangt er dus niet toevallig. En Bart heeft géén affiche van VOKA of Unizo hangen.'

Vrints: 'De officiële politiek van de Vlaamse beweging is al sinds de jaren 70-80 dat het oorlogsverleden van de Eerste Wereldoorlog verwerkt is, dat het geen issue meer is. Dat is zeker in de hand gewerkt door de demythologisering waaraan bijvoorbeeld de Volksunie heeft bijgedragen. Maar die mythes blijven wél bestaan: denk aan de reeks *In Vlaamse Velden* waar tot in den treure *sale flamand* wordt geroepen door Franstalige officieren.'

teling van België. Het sociaal-economische luik van hun programma is een momentopname en van ker in de gang bij mijn broer Bart, de onafhankelijkheid van Vlaanderen – die inging tegen de wens evallig. En Bart heeft géén affiche van VOKA of Unizo hangen.' © Gerbrich Reynaert

De Wever: 'In Vlaamse Velden focust anders niet op de Frontbeweging. Het taalconflict komt aan bod, maar is geen centraal thema zoals het activisme. Dokter Boesman [gespeeld door Wim Opbrouck, n.v.d.r.] is daar

De Wever: 'De context was toen de opstart van de herdenkingsprogramma's. Vlaanderen was overigens het enige 'land' waar over de herdenkingen al in zo'n vroeg stadium een polemiek ontstond. In het comité dat de

heet gegeten: er zijn ontzettend veel initiatieven en historici zijn nu wel degelijk vertegenwoordigd. Het Flanders Fields-museum is helemaal vernieuwd, en dat is natuurlijk wél een historische pijler. Maar het totaalplaatje is en blijft – bijna toch – een festivalgebeuren. Nu zijn er na honderd jaar nog maar heel weinig mensen emotioneel bij de oorlog betrokken. Het hoofdstuk is afgesloten. Dus niks tegen het lichtvoetige van de herdenking, zoals de reconstructie van de pontonbrug over de Schelde in Antwerpen, hoewel je met dat geld pakweg ook een *Encyclopedie van de Eerste Wereldoorlog* zou kunnen samenstellen, zoals de geweldige *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*. En te midden van alle sensatie en spektakel moet de politiek vooral niet de tremolo's bovenhalen om alsnog één en ander te recupereren.'

Antoon Vrints: 'Natuurlijk kregen de Vlaamsgezinden dankzij de Frontbeweging de beschikking over een zeer krachtige mythevorming. Maar met slogans als *hier ons bloed, wanneer ons recht* werd ieder compromis natuurlijk meteen uitgesloten.' © Gerbrich Reynaert

'Niks tegen het lichtvoetige van de herdenking, maar te midden van alle sensatie en spektakel moet de politiek vooral niet de tremolo's bovenhalen om alsnog één en ander te recupereren'

DEMOCRATISCHE COMPROMISE EN NIEUWE BREUKLIJNEN

U bent beiden prof aan de Gentse Universiteit, die als onderdeel van de zogenaamde Flamenpolitiek van de Duitse bezetter werd vernederlandst. De universiteit werd in die tijd door tegenstanders van dit initiatief vernoemd naar de generaal-gouverneur van België, Moritz von Bissing. Lelijke vraag misschien, maar zou u eigenlijk zelf les gegeven hebben aan die Von Bissing-universiteit? (Hilariteit)
De Wever: 'Nee, natuurlijk niet. Zeker niet door alles wat we er nu over weten. Je wil je eigen carrière toch niet breken? Hoevelen zijn er na de oorlog niet alles verloren en moesten hun heil zoeken in Nederland of Duitsland? Maar weinigen hebben

de verpersoonlijking van. Je kunt je afvragen of er geen andere accenten mogelijk waren. Voedselschaarste en de tegenstelling arm-rijk bijvoorbeeld: dat zijn dé twee grote thema's uit de Eerste Wereldoorlog onder de bezetting. De soldaten zaten allemaal in hetzelfde schuitje en het 'communaire' kwam daar veel minder aan te pas dan decennialang gestuurde beeldvorming doet vermoeden.'

POLITIEKE RECUPERATIE

In Knack vond u twee jaar geleden ook dat de kijk op WOI door het officiële Vlaanderen wel heel eenzijdig was.

krijtlijnen voor de herdenking uitzette, zaten geen historici. Dat was een eerste bezwaar. Het viel ons ook op dat alles in een wel heel sterk Vlaams kader geplaatst werd. Dat de herdenking vooral gebruikt zou worden om Vlaanderen als merk te promoten. Het vermarkten van Vlaanderen en het letterlijk op de politieke kaart zetten. De naam *Flanders Fields* inzetten – niet toevallig Engelse branding – en refereren aan een wereldwijd bekend gedicht om Vlaanderen ook politiek in de markt te zetten, met de bedoeling om internationale contacten te leggen en het imago van Vlaanderen op te krikken. Uiteindelijk wordt de soep niet zo

hier nieuwe carrières opgebouwd, zoals Adriaan Martens, een van de eerste leden van de op 7 november 1938 opgerichte Vlaamse Academie voor Geneeskunde. Doorgaans was wie aan de verliezende kant stond, een ander lot beschoren. Het antwoord van de passivisten - August Vermeylen, Frans Van Cauwelaert [*oprichter van De Standaard, wdh*] - op de uitnodiging van de Von Bissing-universiteit was in ieder geval: nee, niet in deze omstandigheden. Het was onverstandig om zoiets te doen terwijl je vanuit de ramen van je rectoraat kon zien dat arbeiders gedeporteerd werden naar Duitsland.'

Vrints: 'Het is niet dat de passivisten zo'n innige band hadden met België, maar ze beseften heel goed dat ze zich zouden isoleren van hun volk. Hoewel Van Cauwelaert voor de oorlog elitair was en niet bepaald een democraat.'

De Wever: 'Dat toont Lode Wils ook aan: dat als gevolg van de oorlog en het activisme de rechten van het Vlaamse volk - zoals een universiteit - wel via democratische weg verworven moesten worden. Anders zou er nooit een voldoende ruim draagvlak voor bestaan hebben.'

Uit die democratische compromissen ontstond natuurlijk wel een nieuwe, fatalere breuklijn in de vorm van een stroming van revolutionairen die Vlaanderen onafhankelijk wilden, desnoods tegen de Vlamingen in. Die zou haar politieke invulling krijgen in de vorm van de niet-parlementaire weg, van geweld in een samenleving van relatieve geweldloosheid. Dat was niet niks. Tussen 1830 tot 1914 vielen er - behalve binnen het conflict arbeid-kapitaal - geen politieke slachtoffers in België. De nieuwe stromingen die tijdens het interbellum ontstonden, hanteerden een heel andere, gevaarlijker retoriek. Joris Van Severen, die uit de Frontpartij afkomstig was, werd daar met zijn Verdinaso de belangrijkste woordvoerder van. Je kreeg toen dus een militaristische insteek die zijn momentum afwachtte: WOII, waarin de collaboratie veel breder zou zijn dan tijdens de Eerste Wereldoorlog. De brede Vlaamse beweging ging daar toen, in tegenstel-

ling tot het activisme, wel in mee voor een onafhankelijk Vlaanderen, met een autoritaire grondslag.'

'Zou de algemene
verrechtsing in Europa er
ook gekomen zijn mocht
de Eerste Wereldoorlog
nooit zijn uitgebroken?
Volgens mij wel'

DE RECHTSE ERFENIS VAN WO I

Maar zonder WOI zouden we dus nooit die Vlaamse, uiterst rechtse stroming gekregen hebben?

De Wever: 'De cruciale vraag daarbij blijft natuurlijk: zou de algemene verrechtsing in Europa er ook gekomen zijn mocht de Eerste Wereldoorlog nooit zijn uitgebroken? Volgens mij wel, hoor. Fascisme en nationaal-socialisme zijn allemaal ultranationalistische stromingen die gewoon veel succes hebben bij groeperingen die een maatschappij willen veranderen. Het blijft wel *tegenfeitelijke geschiedschrijving*, natuurlijk: we weten het niet. Kijk, de Nederlandstalige Rijksuniversiteit Gent zou er in ieder geval gekomen zijn, ook zonder WOI. Maar na verloop van tijd zou het onevenwicht tussen de gemeenschappen toch wel geleid hebben tot een politiek probleem in België.'

Vrints: 'De onvrede over het falen van de democratie rond de Vlaamse verzuchtingen zag je ook al wel in de flamingantische verzetspers tijdens '14-'18. En na de oorlog duurde het, zoals dat gaat in een democratie, tien tot vijftien jaar voor de grondwetshervorming die nodig was voor de nieuwe taalwetten ten voordele van de Vlamingen gestemd werden. Dat ging allemaal erg traag. En al lag het land in puin en waren er andere prioriteiten, het werd toch een bron voor radicalisering naar rechts. Bovendien zou je zonder de oorlog natuurlijk niet de door België uitgespuwde elite - schrijvers, intellectuelen - gekregen hebben die zich miskend voelde na '14-'18 en op die manier radicaliseerde. Dat was

toch ook een belangrijke *trigger* voor de verrechtsing van de Vlaamse beweging. In ieder geval zou het emotionele, anti-Belgische aspect ervan en die complete polarisering veel minder uitgesproken zijn geweest.'

De Wever: 'Om alweer Lode Wils te citeren: het Vlaamse nationalisme is een beweging van rancune geworden, die altijd maar weer wraak wilde nemen voor wat er gebeurd is tijdens beide oorlogen. Ik geloof niet dat dat de enige voedingsbodem was, maar het is wel een belangrijke.'

Vrints: 'En natuurlijk kregen de Vlaamsgezinden dankzij de Frontbeweging de beschikking over een zeer krachtige mythevorming. Maar met slogans als *hier ons bloed, wanneer ons recht* werd ieder compromis natuurlijk meteen uitgesloten.'

'Het Vlaamse nationalisme
is een beweging van
rancune geworden'

De Wever: 'Ik denk dat de *vertweeltiging* van België die er al was voor 1914 sowieso doorgegaan zou zijn. Uit die dynamiek, samen met de sociologische en economische veranderingen van de twintigste eeuw, zou onvermijdelijk de claim voor gelijkheid tussen de gemeenschappen voortgekomen zijn. Wij Vlamingen tweetalig? Dan de Walen ook. Maar zou het dan ook tot de huidige brede beweging gekomen zijn die België weg wil? In ieder geval spelen ook nu nog de romantiek, de emotionaliteit van een onafhankelijk Vlaanderen die zijn wortels heeft in '14-'18 nog altijd mee. Ook al is het discours nu zogenaamd economisch en rationeel. Vlaanderen moet onafhankelijk. Ook met een beperkt politiek draagvlak. Zelfs als we er allemaal armer op worden.'

Wieland De Hoon

LEESTIP

Het land dat nooit was. Maarten van Ginderachter, Koen Aerts en Antoon Vrints zetten elf alternatieve geschiedkundige scenario's uit voor België. Vanaf oktober 2014 bij WPG De Bezige Bij Antwerpen, 352 pagina's. ISBN 9789460423000

Met toestemming van de auteur

Kris Van Dijck is Vlaams volksvertegenwoordiger N-VA, onderwijsspecialist en burgemeester van Dessel.

Huiswerk in het

De mens is een lerend wezen. Georganiseerd in schoolverband, dan wel van nature uit. Voorbeelden van anderen, interacties met anderen, eigen ervaringen, allemaal factoren die maken dat een mens leert.

Onderwijs is een manier om dat op een gestructureerde manier te laten verlopen. Wetenschappelijk onderzoek evolueerde naar een pedagogie die de omstandigheden van dat leren vormgeeft. Maar leren is meer dan onderwijs. Leren is een attitude, een gedrag. In die context situeert zich de discussie of het wel of niet opportuun is huiswerk te geven in het lager onderwijs.

Huiswerk is voor de N-VA essentieel voor het verwerken van de geziene leerstof en dit op het eigen ritme van de leerling. Het is een belangrijk element in het herhalingsproces van kinderen om zo de leerstof volledig onder de knie te krijgen. Iedereen kent de spreekwoordelijke 'kracht van herhaling'. Het kan uiteraard niet de bedoeling zijn om kinderen te bedelven onder stapels huiswerk, maar huiswerk op zich zou geen probleem mogen zijn. Integendeel.

Door kinderen huiswerk te geven, biedt men ouders bovendien de kans om dichter te worden betrokken bij het leerproces en, bij uitbreiding, bij de schoolloopbaan van hun kinderen. Het is die ouderlijke betrokkenheid die mee borg moet staan voor een opvoeding die zowel op school als thuis

vorm moet krijgen en dit in harmonie met elkaar. Daarnaast bieden sommige scholen ook de mogelijkheid aan om kinderen hun huiswerk op de school te laten maken, zodat leerlingen eventueel bij de leerkrachten zelf terecht kunnen wanneer ze vragen hebben.

Huiswerk in het lager onderwijs ontwikkelt de gewoonten zodat de leerlingen er ook gedisciplineerd en vertrouwensvol mee kunnen omgaan in het secundair onderwijs. Al die vaardigheden zijn stuk voor stuk competenties die ook op latere, volwassen leeftijd van pas zullen komen

Waar ik echter vooral bij wil stilstaan, zijn de vaardigheden op langere termijn die gepaard gaan met het geven van huiswerk, zoals het bevorderen en stimuleren van zelfstandigheid en onafhankelijk werken. Kinderen leren plannen. Wanneer doe ik wat? Waar voel ik me het best bij? Huiswerk in het lager onderwijs ontwikkelt de gewoonten zodat de leerlingen er ook gedisciplineerd en vertrouwensvol mee kunnen omgaan in het secundair onderwijs. Daar zijn huiswerk en opdrachten immers dagelijkse kost. Al die vaardigheden zijn stuk voor stuk competenties die ook op latere, volwassen leeftijd van pas zullen komen.

Dit neemt echter niet weg dat het

evenwicht tussen school- en thuishouding moet worden bewaard. Huiswerk moet ook voor een stuk maatwerk zijn. Het kan niet zijn dat er opdrachten gegeven worden die voor bepaalde kinderen onhaalbaar zouden zijn. Het is ook niet de bedoeling dat de ouders het werk maken noch dat kinderen op basis van hun sociale achtergrond meer of minder kansen zouden hebben. Zo kan bijvoorbeeld het geven van opzoekingswerk niet tot gevolg hebben dat zij die veel hulp krijgen bevoordeeld worden tegenover zij die dat niet hebben.

Sommigen onderwijsdeskundigen pleiten voor het afschaffen van huiswerk omdat die afschaffing de sociale gelijkheid zou bevorderen. Ik ga niet ontkennen dat niet alle kinderen thuis dezelfde ondersteuning kunnen vinden. Maar is het dan correct om die kinderen die door huiswerk wel bijkomende stimulansen kunnen krijgen, dat recht te ontfangen? Ik vrees hier voor een nivellering naar beneden waar niemand beter van wordt.

Kunnen we dan niet beter naar oplossingen zoeken, zoals projecten rond huiswerkbegeleiding die ik in tal van OCMW's en kinderopvanginitiatieven zie ontstaan? Lokale besturen, zoals mijn eigen gemeente, kunnen daar het verschil maken.

Huiswerk is een belangrijk instrument in de ontwikkeling van kinderen. Laten we dat instrument verstandig inzetten.

lager onderwijs?

Groen wil scholen oproepen om zeer omzichtig om te springen met huiswerk. Voor kinderen in het basisonderwijs zijn de schooldagen al heel lang, intensief en erg gericht op het cognitieve. Tegenwoordig, met beide ouders aan het werk, moeten jonge kinderen vaak nog eens in de naschoolse opvang blijven tot zes uur. Als daar bovenop nog een aantal klas-sieke schooltaken afgewerkt moeten worden na zes uur, voeren we de druk op jonge kinderen wel erg hoog op. We leggen beslag op die broodnodige vrije tijd, die nuttig en zinvol is in hun ontwikkeling.

Voor kinderen in het basisonderwijs zijn de schooldagen al heel lang, intensief en erg gericht op het cognitieve. Bovendien kan huiswerk ongelijke onderwijskansen doen toenemen

Bovendien kan huiswerk ongelijke onderwijskansen doen toenemen. Kinderen van hoger opgeleide ouders worden thuis beter begeleid bij hun huistaken. Op die manier versterkt huiswerk de kloof tussen sociaal sterke en sociaal zwakkere leerlingen, en blijft de sociale achtergrond van de leerlingen zwaar doorwegen op hun schoolse prestaties. Een studie van het Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO) uit 2011 pleitte daarom, na onderzoek van de gevolgen van huistaken op de slaagkansen van Brusselse jongeren, zeer duidelijk voor 'ouder-neutrale' huistaken. Dat wil zeggen: huistaken die tot een goed einde kun-

nen gebracht worden zonder hulp van volwassenen.

Het uitgangspunt moet zijn dat ontwikkelingsdoelen en eindtermen voor alle leerlingen binnen de schooluren kunnen worden bereikt. Huiswerk-klassen waar leerlingen leren leren en plannen zijn lovenswaardig, maar het kan niet de bedoeling zijn dat huiswerkklassen worden ingeschakeld voor opdrachten die tot het domein van de school behoren.

Tegelijkertijd hebben wij begrip voor de moeilijke opdracht waar leerkrachten voor staan. Zeker op scholen waar de zorgnoden zich opstapelen, moeten we de leerkrachten veel beter ondersteunen. Opleiden om te differentiëren binnen de klas, ruimte geven voor maatwerk om elk kind mee te krijgen binnen de schooluren.

De vraag naar welk soort huiswerk nuttig kan zijn, is volgens mij minstens zo belangrijk dan de vraag naar een verbod op huiswerk. Huiswerk kan een andere functie krijgen: leerlingen op hun maat en tempo en volgens hun eigen interesse dingen laten opzoeken en aanreiken, om daar vervolgens mee aan de slag te gaan in de klas. Zo kunnen taakjes prikkelend werken en motiveren eerder dan dat ze als iets vervelend en belastend worden ervaren, met zelfs een afkeer van het schoolse leren tot gevolg.

Interessant zijn bijvoorbeeld methodieken, vooral toegepast in het secundair onderwijs, zoals *'flipping the classroom'*. Hierbij worden de les in de klas en het huiswerk als het ware omgedraaid. Leerlingen krijgen 'les' via instructie filmpjes die ze thuis kunnen bekijken. In de les wordt de theorie kort herhaald, en kunnen leerlingen

Met toestemming van de auteur

Elisabeth Meuleman is Vlaams Parlementslid voor Groen en gespecialiseerd in onderwijs.

CONTRA

veel sneller aan de slag met oefeningen. De leerkracht fungeert veel meer als een coach bij het maken van die oefeningen, kan beter individueel en op maat begeleiden en sneller problemen detecteren.

De vraag naar welk soort huiswerk nuttig kan zijn, is volgens mij minstens zo belangrijk dan de vraag naar een verbod op huiswerk

Groen hoopt dus dat scholen heel goed nadenken over huistaken. De kwantiteit, kwaliteit en de gevolgen voor de onderwijskansen van elk kind moeten goed worden overwogen. En zeker in het basisonderwijs mag het alvast wat minder zijn, zodat kinderen ook echt nog voldoende nuttige, zinnige vrije speeltijd hebben. Een algemeen verbod op huiswerk gaat voor Groen echter te ver. Zo'n verbod grijpt sterk in op de pedagogische vrijheid van scholen. Scholen moeten zelf kunnen nadenken en beslissen of het past binnen de visie van de school om bepaalde opdrachten buiten de schooluren van leerlingen te verwachten.

(Spelregels: de auteurs 'pro' en 'contra' nemen vooraf geen kennis van elkaars standpunt.) Bezoek onze website voor deelname aan de poll.

Georg Simmel

Over leven in de grootstad

Georg Simmel werd in 1858 geboren in hartje Berlijn. Hij studeerde er wijsbegeerte en geschiedenis en promoveerde in 1881 (ook in Berlijn) in de wijsbegeerte op een proefschrift over Kants ontologie. Hij werd door collega's alom gerespecteerd maar dat vertaalde zich niet in een briljante academische loopbaan. Van 1885 tot 1900 was hij een *Privatdozent* aan de universiteit van Berlijn. In 1901 werd hij tot *Ausserordentlicher Professor* gepromoveerd. Maar dit was maar een kleine verbetering, zonder institutionele academische bevoegdheden. Wellicht mede te wijten aan zijn Joodse afkomst, en ondanks de openlijke steun van vele van zijn succesvolle collega's, niet in het minst die van Weber en Husserl, werd hij pas in 1914 als professor aangesteld aan de universiteit van Straatsburg, waar hij tot aan zijn dood in 1918 zou doceren. Nochtans werd Simmel alom geroemd voor zijn lessen, die dan ook druk bijgewoond werden. Daarnaast was hij ook een van de centrale figuren van het Berlijnse en Duitse culturele leven en was hij goed bevriend met bijvoorbeeld de dichter Rilke. Onder zijn studenten en mensen die naar hem als inspirator verwijzen vinden we klinkende namen zoals Lukacs, Buber, Cassirer, Benjamin, Mannheim, Adorno, Horkheimer, ... Toch is Simmel eerder 'bekend' dan 'gekend'.

MEER DAN LOUTER SOCIOLOOG

Georg Simmel is bij het grote publiek voornamelijk bekend als één van de grondleggers van de sociologie dan als filosoof. Dat is niet verwonderlijk. Simmel stond in 1909, samen met Weber en Tonnies, aan de wieg van de *Deutsche Gesellschaft für Soziologie*, en in 1908 verscheen zijn bekende sociologisch hoofdwerk *Soziologie*;

Untersuchungen über die Formen der Vergesellschaftung. In dit werk zijn vele eerder verschenen artikels opgenomen. Het bevat ook het briljante essay in de sociologie van de ruimtelijkheid over de 'vreemdeling', waarin hij deze typeert als fundamenteel verschillend van de 'buitenstaander' enerzijds en de 'reiziger' anderzijds. Maar Simmel zelf beklaagde zich erover dat hij voornamelijk als socioloog beschouwd werd.

Het duiden van de 'diepste problemen van het moderne leven' en de existentiële zin ervan te doorgronden is het *leitmotiv* dat Simmels brede oeuvre een eenheid en focus geeft

Simmel is inderdaad meer dan louter socioloog. In zijn lange carrière bekleedde de sociologie als wetenschap wellicht niet eens de belangrijkste plaats. De thema's waarover hij geschreven heeft, en de perspectieven die hij hanteerde, zijn verbijsterend breed. Hij is de auteur van honderden artikels en talloze boeken, variërend van wijsbegeerte (*Probleme der Geschichtsphilosophie*, 1892), ethiek (*Einleitung in die Moralwissenschaft*, 1892/3), levensbeschouwing (*Lebensanschauung: Vier metaphysische Kapitel*, 1918), esthetica (*Rembrandt: Ein kunstphilosophischer Versuch*, 1916), enzovoorts. Dat maakt hem moeilijk binnen één niche of richting te plaatsten, of als grondlegger van één bepaalde school of traditie te typen.

Het label dat hem het beste past is wellicht dat van cultuurfilosoof, of wellicht nog beter: filosoof van de moderniteit. Het feit dat Simmel in

Berlijn werd geboren en er het grootste deel van zijn leven zou vertoeven heeft hem diep beïnvloed – Berlijn dat in het tweede deel van de negentiende eeuw, en zeker rond de eeuwwisseling, een van de meest bruisende moderne grootsteden was. Zijn sociologische analyses stonden in dienst van het duiden van de levenservaring van de 'moderne stedelijke mens' die voor de onvermijdelijke opdracht staat om het eigen leven zinvol vorm te geven, en die geconfronteerd met de 'soevereine macht van de maatschappij en met het gewicht van historische erfenis, van de externe cultuur en de moderne technieken van het leven' poogt 'niet genivelleerd en opgeslokt te worden in het sociaal-technologisch mechanisme'. Uit deze onvermijdelijke, wanhopige, heldhaftige en tragische pogingen vloeien volgens Simmel de 'diepste problemen van het moderne leven' voort. Het duiden van deze 'diepste problemen' en de existentiële zin ervan te doorgronden is het *leitmotiv* dat Simmels brede oeuvre een eenheid en focus geeft.

METROPOLIS

De eerdere parafrase komt uit de eerste paragraaf van zijn essay *De metropolis en het mentale leven*. De tekst is een kaleidoscopische analyse en evaluatie van hoe het leven van de moderne mens in de grootstad – de 'grootstedelijke individualiteit' – wordt vormgegeven. Het is een van de meest gelezen teksten van Simmel (samen met dat over 'de vreemdeling') en is sinds de originele publicatie in 1903 opgenomen in talloze bundels en bloemlezingen over het thema moderniteit en stedelijkheid. Het is niet verwonderlijk dat Simmel over de grootstad heeft geschreven. Doordeesemd van het Berlijnse stadsleven was de grootstad volgens hem im-

Georg Simmel (1858-1918)

mers het meest uitgesproken toonbeeld van de moderne gedifferentieerde geldmaatschappij. Ze is met andere woorden het punt waar de culturele evolutie tot nu toe het verst gevorderd is. Als dusdanig is ze een soort van motor en katalysator die de ontwikkeling van de rest van de maatschappij aanzwengelt en naar zichzelf modelleert. De grootstad mag dan al ruimtelijk begrensd zijn, haar belang en haar invloed overschrijdt deze inkapseling. De grootstad moet daarom niet gezien worden als een passieve, vooruitgeschoven post maar wel als een actieve kracht: een spiegel die de rest toont hoe het zal worden.

Wat karakteriseert die grootstads-mens? De grootstad is de meest uitgesproken verschijning van de moderne, gedifferentieerde, door het geld beheerste maatschappij. De kenmerkende psychologische houding van haar inwoners is volgens Simmel een vorm van geblaseerdheid en cynisme. In hun sociale contacten tonen de grootstedelingen uiterlijk een zekere reserve naar de medestedeling toe, innerlijk neemt die echter vaak de vorm aan van aversie. Hoe – zo kun je je afvragen – is in zo'n stad dan nog sociaal leven mogelijk? Reserve en aversie zijn volgens Simmel in feite een elementaire socialisatievorm. We leven niet samen ondanks, maar net dankzij onze reserve en aversie. De dwang tot zelfbehoud drukt mensen in die richting. Ieder probeert voor zichzelf een levensplaats te zoeken, een plaats waaraan hij of zij de reden van bestaan, maar ook bestaansmogelijkheid te danken heeft. De grootstedeling is op zoek naar originaliteit, iets wat hem of haar doet opvallen, om zo de individualiteit terug te her/veroveren en te ontvluchten aan het rusteloze, briljant flikkerende toonloze grijs dat

de grootstad lijkt te domineren.

FILOSOFIE VAN HET GELD

De analyse van het grootstedelijke leven zoals Simmel die uitwerkte in zijn artikel over de Metropolis bouwt voort op en werkt ideeën uit die hij eerder ontwikkelde in één van zijn belangrijkste werken. Simmels *Soziologie* mag dan wel zijn bekendste werk zijn, zijn *pièce de resistance* is een ander, eerder verschenen boek, namelijk de *Philosophie des Geldes* uit 1900. Het is een complex werk waarin Simmel meerdere invalshoeken hanteert (sociologie, sociaal-psychologie, psychologie, economie, geschiedenis, filosofie, ...) om het belang voor en de gevolgen van geld en de moderne geldeconomie op het maatschappelijke en mentale leven te duiden.

De grootstedeling is op zoek naar originaliteit, iets wat hem of haar doet opvallen, om zo de individualiteit terug te her/veroveren en te ontvluchten aan het rusteloze, briljant flikkerende toonloze grijs dat de grootstad lijkt te domineren

Maar – en dit geeft het werk zijn centrale plaats in Simmels oeuvre – Simmel had er nog een verdere, welhaast metafysische bedoeling mee. Simmel was op zoek naar wat hij de 'wereldformule' noemde: een heuristisch principe van waaruit de totale sociale wereld beschreven en begrepen zou kunnen worden. Hij meende dat dit principe het duidelijkst tot uiting komt in geld en in de economische vorm van waardering. Simmels wereldbeeld is essentieel relativistisch, of beter geformuleerd: relationistisch. Niets bestaat op zich, maar staat steeds in relatie tot iets anders. Dit steeds relationeel betrokken zijn vindt zijn hoogste uitdrukking in de economische vorm van waardering zoals die belichaamd wordt door het

geld. Geld wordt immers meer en meer de mediator tussen fundamenteel verschillende ideeën, goederen en diensten, enzovoorts. Het kan die rol spelen omdat het essentiële van geld de omzetting van het kwalitatieve naar het kwantitatieve is. Door middel van geld kan daarom steeds meer op elkaar betrokken worden, en kan steeds meer wat vroeger als verschillend werd ervaren met elkaar vergeleken worden. Het geld en de moderne geldeconomie verheiligen daardoor als het ware het leven.

NALATENSCHAP

Wie de invloed van Simmel op de hedendaagse sociologie, menswetenschappen en filosofie wil traceren staat voor een moeilijke taak. Al te vaak ontbreekt Simmel in de bibliografie, maar is hij des te meer aanwezig, verscholen in de tekst. Simmels nalatenschap is er een van ideeën (en soms vermeldingen in voetnoten), maar niet van referenties. Hijzelf wist dat hij geen 'school' zou maken zoals sommige van zijn tijdgenoten dat wel zouden doen. Maar hij beseftte terdege dat zijn inzichten zijn eigen, eerder magere academische roem ruimschoots zouden overleven. Hij verwoordde dit in een betekenisvolle metafoor. Zijn intellectuele nalatenschap was volgens hem als baar geld – geld dat onder een schare van erfgenamen verdeeld zou worden, dat elkeen naar eigen natuur en interesses zou besteden en aanwenden, en waarvan uiteindelijk de herkomst onherkenbaar zou worden.

Het is, gezien de centrale plaats van het geld in zijn werk en in de moderne wereld, een meer dan gepaste metafoor.

Tom Claes

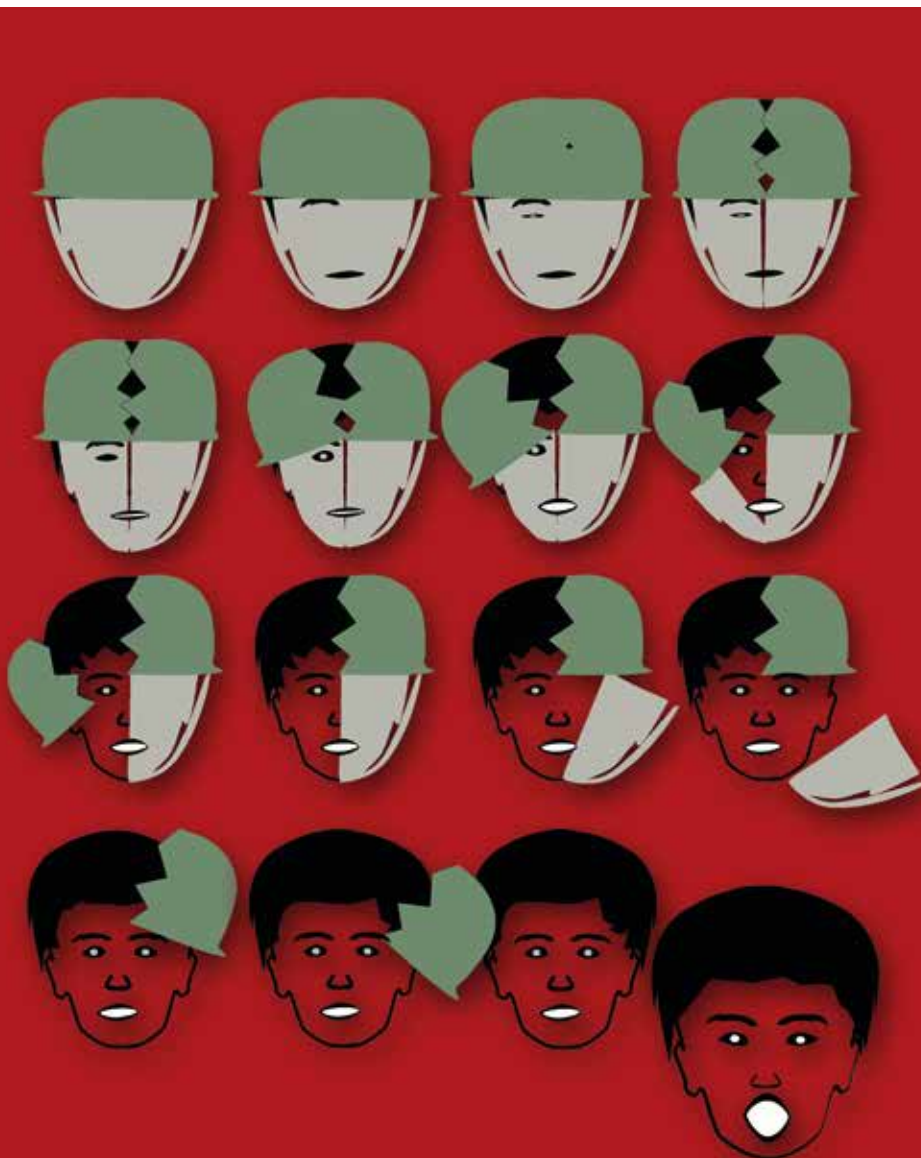
Over de auteur

Tom Claes is professor ethiek aan de UGent. Daarnaast is hij voorzitter van het CEVI (Center for Ethics and Value Inquiry) en medestichter van INSEP (International Network for Sexual Ethics and Politics). Hij doceert over meta-ethiek, filosofische methodiek en seksualiteit, waarop hij in zijn huidige onderzoek focust.

Waanvlucht/Fuirlafolie

Ode aan de deserteur

Voor de herdenking van de Grote Oorlog worden ironisch genoeg opnieuw de grote kanonnen ingezet en de vaandels ontrold: wandel- en fietspaden slingeren zich door vroegere slagvelden. Dankzij documentaires en soaps kunnen de mensen zich vrij precies het leven in de loopgraven voorstellen en een traan plengen over de offermoed en ellende van onze jongens, 'our boys', 'unsere tapfere Soldaten'... Lekker griezelen als in een recreatiepark tegen een achtergrond van kanonnengebulder. En nu Latijnse citaten in de mode zijn, declameert hier en daar wel iemand Horatius' vers: 'Dulce et decorum est pro patria mori' of hoe zoet het is voor het Vaderland te sterven. En ook voor God, natuurlijk.

DIENTWEIGERING EN DESERTIE ALS VREDESSTRATEGIE

Het Brusselse Brecht-Eislerkoor zong vroeger al: 'oorlog komt niet uit de lucht gevallen'. Ook de Grote Oorlog niet. Eind 19de en begin 20ste eeuw broedden de grote monarchieën plannen uit om wingewesten en afzetgebieden voor hun industriële producten, of het overzicht op zee, te veroveren. De toenmalige heersers zagen in een vaderlandse oorlog een middel om de sociale eisen van hun arbeidersbevolking binnen de perken te houden. Binnen de arbeidersbeweging die uitermate pacifistisch was, werden tijdens internationale vredesconferenties weliswaar tactieken bedacht om de oorlog een halt toe te roepen onder het motto 'Oorlog aan de Oorlog'. Mocht de oorlog uitbreken, zouden de proletariërs aller landen algemene stakingen houden om zo de mobilisatie onmogelijk te maken. En na het 'incident' van Sarajevo werden in de grote steden van Europa inderdaad massale betogingen gehouden. Maar toen de propagandamachine overal op volle toeren begon te draaien, volgden de meeste mensen de oproep om hun vaderland te verdedigen. Duitsland zag zich bedreigd door de Russen, de Russen door het pangermanisme,

Frankrijk dan weer door de Hunnen die Elzas-Lotharingen hadden afgepakt, enzovoorts. Zo trokken de mannen - al zingend - ten strijde alsof ze op scoutskamp gingen, terwijl de parlementsleden de oorlogskredieten goedkeurden en de klassenstrijd 'voor eventjes' werd opgeschort in het teken van een HeiligVerbond-AllianceSacré-Burgfrieden-IndustrialTruce.

**Met Waanvlucht wil het
Brusselse Brecht-Eislerkoor
samen met zes andere
koren een loflied aanheffen
op oorlogstegenstanders.
Deserteurs zijn van alle
tijden en alle culturen**

Maar er waren ook mensen die niet meededen aan de oorlog. Oorlogsweggevaardigden, gewetensbezwaarden, deserteurs. Met *Waanvlucht* wil het Brusselse Brecht-Eislerkoor samen met zes andere koren een loflied aanheffen op die oorlogstegenstanders. Deserteurs zijn van alle tijden en alle culturen. Altijd en overal zijn er mensen geweest die oorlog waanzinnig vonden en er zich aan onttrokken om diverse redenen. Soms heel individuele redenen, soms heldhaftige, soms politiek gemotiveerde, maar altijd existentieel: als individu dat zelf moet beslissen.

PIÈCE DE RÉSISTANCE

Met dit concept ging het Brecht-Eislerkoor aankloppen bij de internationaal gerenommeerde componist Frederic Rzewski (Westfield, USA, 13 april 1938) die bereid werd gevonden een *Ode aan de deserteur* op muziek te zetten. Bij het grote publiek is Rzewski vooral bekend om zijn pianovariaties op het Chileense strijdlid *El Pueblo Unido Jamás Sera Vencido*, waarin hij een tonaal thema bewerkt met technieken als serialisme en minimalisme. In 2013 componeerde hij voor de tweede ronde van de Koningin Elisabethwedstrijd (piano) ook het verplicht werk *Dream*. Bij strijdkoren zijn dan weer straatcanons als *Stop*

the war (1995) en *NoMoreWar* (2005) populair.

De *Ode aan de deserteur* bestaat uit acht bewegingen en is gebaseerd op volgende teksten:

I will not serve

(uit: James Joyce, *A portrait of the artist as a young man*, 1916)

Non serviam

(Boek Jeremia, II, 20, 626 v.o.t.)

Sag Nein!

(uit: Wolfgang Borchert, *Dann gibt es nur eins*, 1947, en Kurt Tucholsky, *Drei Minuten Gehör*, 1922)

Aan een moeder

(uit: Paul van Ostaijen – *Aan een moeder/ Haar zoon viel op het slagveld*, Het Sinjaal, 1918)

Ne servir plus

(uit: Etienne de la Boétie, *Discours de la Servitude volontaire*, 1574)

Il disertore

(volkslied uit circa 1840 – auteur en componist onbekend)

Polla ta deina

(Sophocles, *Antigone*, 442 v.o.t.)

Down by the Riverside

(traditionele gospelsong en daarna anti-oorlogslid tijdens WO I, WO II en vooral tijdens de protesten tegen de Korea- en Vietnamoorlogen).

Deze *pièce de résistance* kadert in een ruimere context. In samenwerking met het Brusselse Kaaitheater wordt een muziek-theaterstuk deels op locatie voorgesteld. Onder regie van Ruud Gielens brengen acteurs monologen met historische en actuele teksten over desertie vandaag, vroeger, hier en elders, omkaderd door zes verschillende koren uit België. De *Ode aan de deserteur* wordt als apotheose in het theater zelf gezongen door de ruim 160 leden van deze koren en enkele solisten. Voor de instrumentale begeleiding zorgen de percussionisten van Triatu.

De Brusselse première heeft plaats op zaterdag 20 september 2014 om 20:00 en op zondag 21 september 2014 tijdens een matinee- en een avondvoorstelling.

In Gent komt *Waanvlucht/Fuirlafolie: Ode aan de deserteur* op 12 oktober 2014 naar de Minard. Er is een voorstelling gepland om 14:30 en één om 18:00. Ook hier begint het programma op voorlopig geheim gehouden locaties in de stad, waarna het publiek feestelijk geleid wordt naar de Minard voor de Ode zelf. Op 13 december 2014 is er een voorstelling in Cité Miroir in Luik.

Erica Bal

Info en reservaties op www.desertie.be.

Extra info: brusselsbrechteislerkoor@gmail.com – www.bbek.be.

Regie: Ruud Gielens | **Muziek:** Frederic Rzewski e.a. | **Muzikale leiding:** Lieve Franssen, Francis Danloy, Tom Deneckere, Luk Cluysen, Mouchette Liebman, Peter Spaepen en Lucy Grauman | **Koren:** Brussels Brecht-Eislerkoor, Novecanto, C'est des Canailles, Omroerkoor, Chorale Rue de la Victoire, Stemmer en Ik zeg adieu | **Acteurs:** Georges Ocloo, Gökhan Girginol, Karim Kalonji, Pitcho Womba Konga e.a. | **Solisten:** Kobe Baeyens, Noémie Schellens, Lucy Grauman | **Muzikale ondersteuning:** Triatu slagwerk. Coproductie Kaaitheater | i.s.m. vrede vzw |

Het project *Waanvlucht/ Fuirlafolie* komt tot stand dankzij de steun van de Vlaamse minister voor Brussel, de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de Vlaamse Overheid, VISITBRUSSELS en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het Betere Boek

Een dag vol literaire
hoogstandjes in Gent

Neem volgende ingrediënten: auteur, Nederlands, letters en woorden, vers van de pers, fonkelnieuw, bevrijdend ... Lees, ontdek en herinner. Kruid af met munitie en klaprozen. Meng dit allemaal onder elkaar en je krijgt een knallend literair festijn! Het Betere Boek, op zaterdag 11 oktober 2014 in Gent, is een op-en-top organisatie van het Willemsfonds, een socioculturele vereniging met een hart voor de Nederlandse taal.

GOED, BETER, OP ZIJN BEST

Elk najaar zet het Willemsfonds met 'Het Betere Boek' de Nederlandstalige literatuur volop in de schijnwerpers. Fictie, non-fictie en poëzie van eigen bodem komen een dag lang aan bod via interviews met en voordrachten van toonaangevende Nederlandstalige auteurs, van gevestigde waarden tot veelbelovende debutanten.

En die Nederlandstalige debutanten krijgen een extra duwtje in de rug via De Bronzen Uil, een prijs voor de beste Nederlandstalige debuutroman van 2014.

Daarnaast is er de rode draad door het festival: in één van de zalen staat de herdenking van de Eerste Wereldoorlog centraal. De Grote Oorlog neemt met woord (poëzie, fictie en non-fictie), beeld (fototentoonstelling) en klank (muziek op het plein) een belangrijke plaats in op deze vierde editie van Het Betere Boek.

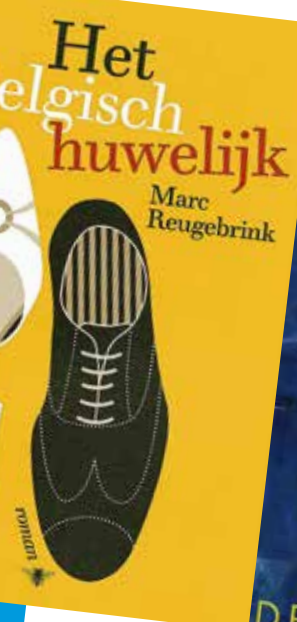
GEEN TAALSTRIJD, MAAR LIEFDE

Het Willemsfonds heeft altijd van de Nederlandse taal en cultuur gehouden en verdedigt die ook. En dat doet het nu nog: via Het Betere Boek ondersteunt en promoot de vereniging het Nederlandstalige boek, geeft het een plaats in het culturele landschap en scherpt het bij bezoekers de zin om te lezen aan. Op Het Betere Boek kan iedereen meteen het boek van zijn favoriete auteur aankopen én laten signeren, met medewerking van zelfstandige boekhandel Walry.

'Een boek is goed als men bang wordt dat het eens uit zal zijn'
– Karel Jonckheere (Vlaams auteur, 1906 – 1993)

Het Betere Boek vormt bovendien het startschot van de Tiendaagse van het Woord, een project waarbij Willemsfondsafdelingen met hun activiteit de klemtoon leggen op de Nederlandse taal en het woord in al zijn vormen, geuren en kleuren. Tien dagen taalgenot, tussen 11 en

21 oktober 2014, in verschillende Vlaamse steden en gemeenten, waarbij onze vrijwilligers hun passie en gedrevenheid voor letters, woorden en taal delen.

SPOREN VAN FRONT EN ACHTERLAND

Het Betere Boek duikt dit jaar niet in het schrijfverleden van één te gedenken Vlaams auteur, maar kijkt via hedendaagse schrijvers naar historische en menselijke gebeurtenissen tijdens de Eerste Wereldoorlog. Op 11 oktober wordt '14-'18 cultu-

reel en literair herdacht. Naast lezingen en interviews, is er een tentoonstelling met unieke foto's van honderd jaar geleden en is het plein gehuld in een muzikaal oorlogsrepertoire.

Het Betere Boek kijkt via hedendaagse schrijvers naar historische en menselijke gebeurtenissen tijdens de Eerste Wereldoorlog

In de Zuilenzaal van het Geuzenhuis schakelen bezoekers moeiteloos over van een bloemlezing aan oorlogsgedichten naar de gemoedstoestand van Europese burgers in een sleuteljaar, een historisch relaas, een reis via Europese

oorlogsmonumenten en begraafplaatsen tot de kleine verhalen in een grote oorlog, om te eindigen met vertaalde oorlogsdagboeken van een aantal Britse verpleegsters.

In welke literaire vorm ook, het gaat steeds om verhalen van mensen en hun persoonlijke kijk en interpretatie op of gevoel bij conflicten zoals de Grote Oorlog. De Eerste Wereldoorlog is er één van talloze invalshoeken en haast iedereen, zij het van ver of dichtbij, is op de een of andere manier verbonden met die gemeenschappelijke geschiedenis.

Liefhebbers van het oeuvre van Erwin Mortier mogen deze editie van Het Betere Boek zeker niet missen

MORTIER IN HET VIZIER

Liefhebbers van het oeuvre van Erwin Mortier mogen deze editie van Het Betere Boek zeker niet missen. Slechts vijftien jaar geleden maakte Erwin Mortier (1965) zijn debuut met de roman *Marcel*, over 'gewone mensen' in Vlaanderen. Een familiegeschiedenis die zich afspeelt in een Vlaams plattelandsdorpje, met het verleden van de Tweede Wereldoorlog op de achtergrond. Hij viel er meteen mee in de prijzen: het boek werd bekroond met debuutprijzen zoals het Gouden Ezelsoor en genomineerd voor de belangrijkste literaire prijzen in Nederland en Vlaanderen. En dat was slechts het begin.

Met zijn volgende romans *Mijn tweede huid* (2000) en *Sluistertijd* (2002) en de novelle *Alle dagen samen* (2004) vestigde hij op korte tijd zijn faam als een van de meest vooraanstaande auteurs van zijn generatie. Ook voor zijn poëzie als *Vergeten licht* (2001), *Uit één vinger valt men niet* (2005) en *Voor de stad en de wereld* (2006) kreeg hij eervolle prijzen. Van 2005 tot 2007 was Erwin Mortier bovendien stadsdichter van Gent.

Maar hij blijft prijzen verzamelen. Met zijn alom bejubelde roman *Godenslaap* (2008), een roman over de Eerste Wereldoorlog, ontving hij in 2009 de AKO literatuurprijs. Hierin blikte de bejaarde en verbitterde Helena terug op deze oorlog die haar land, haar generatie en haar familie heeft geteisterd.

Dat het oorlogsgegeven niet zo ver weg is in zijn romans blijkt opnieuw tijdens Het Betere Boek.

Zijn nieuwe roman *De spiegelingen* is een voortzetting, uitbreiding en 'spiegeling' van *Godenslaap*. Nu is het de beurt aan Edgard Demont, broer van Helena uit *Godenslaap*, die zich met meer vrijheid maar niet minder getekend, door de gehele 20ste eeuw heeft bewogen. *De spiegelingen* brengt het verhaal van Edgard, zijn seksueel ontwaken, zijn familiebanden en zijn religieuze lichamelijkeheid.

Het Liberaal Archief vormt de scène voor prijsbeest Erwin Mortier, die over *De spiegelingen* in gesprek gaat met Yves

PRAKTISCH

Zaterdag 11 oktober 2014, 11:00 – 19:00

Programma en tickets: www.hetbetereboek.be

Toegangsprijs: € 10 (standaardprijs) / € 8 (met korting) / € 6 (t.e.m. 26 jaar)

Locatie: Liberaal archief, Kramersplein 23, Gent & Geuzenhuis, Kantienberg 9, Gent

Op wandelafstand van Sint-Pietersstation, gemakkelijk met de bus bereikbaar.

Ruime parking onder het Sint-Pietersplein.

Voldoende eet- en drinkgelegenheden in de buurt van het Kramersplein en de Kantienberg.

Desmet, (sinds april 2014 opiniërend) hoofdredacteur van De Morgen.

Je kan Erwin Mortier ook aan het werk horen in het Geuzenhuis - in de themazaal rond de herdenking van de Eerste Wereldoorlog - over de totstandkoming van *Slagveld achter het front*. Een tipje van de sluier: toen Erwin Godenslaap schreef, stootte hij op de oorlogsdagboeken van een aantal verpleegsters aan het front. Hij vertaalde deze en bundelde de verhalen in *Slagveld achter het front*.

Nog een fijn weetje: Erwin Mortier neemt tussen 2014 en 2018 als literair curator alle evenementen binnen de culturele, artistieke herdenking in de provincie West-Vlaanderen (www.gonewest.be) voor zijn rekening en zal een groot vertaalproject leiden van internationaal topwerk uit de Franse, Duitse en Britse WOII-literatuur.

Nu al spraakmakend is *Zeik*, het thrillerdebuut van Herman Brusselmans

VETERANEN VAN HET SCHRIJVERSPELTON

Zowel in het Liberaal Archief als in het Geuzenhuis kan je vanaf 11:00 terecht voor de nieuwe boeken van een aantal 'ouden rotten in het vak'. Nu al spraakmakend is *Zeik*, het thrillerdebuut van Herman Brusselmans, dat pas in september verschijnt en al van in de titel de spot drijft met het thrillergenre. Hij gaat ook in gesprek met Anna Luyten over *Poppie en Eddie*, een semiautobiografie over de ziekte en genezing van zijn vroegere vrouw Tania, een liefdesroman, een eerste in een reeks van drie.

Voormalig Gouden Uil-winnaar Marc Reugebrink verrast in *Het Belgisch huwelijk* met een volledig eigentijdse roman over liefde en romantische verdwazing. Benieuwd naar zijn ervaringen? Kom luisteren naar wat deze Gentse Nederlander over Vlaanderen, identiteit, verschillen en verbondenheid te vertellen heeft.

Ann De Craemer is voor Het Betere Boek zeker geen onbe-

kende. Met haar eerste roman, *Vurige tong*, won ze in 2011 De Bronzen Uil Publieksprijs. Dit jaar gaat ze in gesprek met Dirk Verhofstadt over *Kwiksilver*, een authentieke en ontroerende familieroman.

Daarnaast is het uitkijken naar het ondertussen zevende boek van Paul Mennes, die 20 jaar geleden de Vlaamse Debuutprijs won met *Tox*, waarin hij op hilarische wijze het verveelde nihilisme van generatie X beschrijft. Met zijn nieuwe roman *Niets bijzonders* duikt hij in de wereld van de popcultuur, een afdaling in het hart van de popart zelf door de ontmoeting van het hoofdpersonage met Andy Warhol. Aan jou om te oordelen of het wél iets bijzonders is.

Ook andere kleppers uit de Nederlandstalige literatuur zoals Margot Vanderstraeten, Bart Koubaa, Frank Albers en Luc De Vos hebben het in boeiende gesprekken over hun recentste werk.

Pas op 11 oktober komen we te weten welk 'jong' talent Ineke Riem, winnares van De Bronzen Uil in 2013, opvolgt

EEN NIEUWE LICHTING REKRUTEN

Er zit heel wat schrijfproductiviteit en -talent in het Nederlandse taalgebied. Dat blijkt nu al voor de vierde keer op rij. Het Betere Boek ondersteunt in het bijzonder debuterende Nederlandstalige schrijvers en steekt hen een hart onder de riem met De Bronzen Uil, een debutantenprijs voor Nederlandstalige auteurs.

En de uitgeverijen hebben het geweten. Een jaar lang krijgt het Willemsfonds debutantromans toegestuurd en wordt de lijst met debuutauteurs uitgebreid. Het gaat van modern sprookje over *feel good* en thriller naar pure psychologie, documentaire en levensverhaal. Pas in september maakt de organisatie de namen van de negen genomineerden bekend via www.hetbetereboek.be. Houd de website in de gaten en beoordeel mee welke roman het meest kans maakt op De Bronzen Uil.

Pas op 11 oktober komen we te weten welk 'jong' talent Ineke Riem, winnares van De Bronzen Uil in 2013, opvolgt. De debuutauteur, die in 2014 de beste Nederlandstalige debutantroman schreef, ontvangt om 18:00 De Bronzen Uil uit handen van Annelies Storms, de Gentse schepen van cultuur.

Kortom: het Willemsfonds bezorgt zijn leden en alle geïnteresseerde lezers een bombardement aan auteurs, boeken, leesvoer en inspiratie voor lange, donkere wintermaanden. Met de hulp van zijn partners, Geuzenhuis en Liberaal Archief, is Gent-Binnenstad op 11 oktober het epicentrum van de Nederlandstalige literatuur. Zorg dat je in de frontlinie staat!

Nathalie De Vis,
strijder voor het betere woord

De filosofie van het alsof

HANS VAIHINGER

Hans Vaihinger publiceerde zijn *Die Philosophie des Als Ob* voor het eerst in 1911. Pas nu is het door John van der Stoker vertaald naar het Nederlands. Het is geen gemakkelijk boek. Hans Vaihinger is immers een neokantiaan, wat maakt dat enige voorkennis van de filosofie van Immanuel Kant vereist is om het werk ten volle te waarderen. Maar ik heb, na enige aarzeling, besloten om het boek te recenseren omdat, indien ik het niet zou doen, ik de intelligentie en de kennis van de lezer van De Geus alleen maar zou onderschatten.

Vaihinger is geïnteresseerd in de irrationele aspecten van de wereld en het leven, en is van mening dat de meeste theorieën het irrationele trachten te verdoezelen. Al in het begin van zijn boek maakt Vaihinger duidelijk dat hij door het bestuderen van Kant erachter is gekomen 'dat het menselijke denken aan bepaalde grenzen gebonden is en dat metafysische kennis onmogelijk is.' Van Kant heeft Vaihinger ook geleerd dat we de wereld op zich niet kunnen kennen en dat we afhankelijk zijn van ons denken om die werkelijkheid structuur te geven. Bij het ontstaan van *De filosofie van het alsof* speelden ook religieuze overwegingen mee: Vaihinger wist niet hoe hij zich tegenover God moest positioneren. Theoretisch gezien, zo is duidelijk, moet je atheïst zijn. Maar moet je je dan ook negatief verhouden tegenover de bestaande kerkvormen en de religieuze dogma's? Vaihinger dacht van niet. Zijn oplossing hiervoor is de theorie van de ficties: het is niet omdat iets vals is, dat het ook onbruikbaar is (zo geformuleerd doet Vaihingens filosofie denken aan het pragmatisme).

Zowel in de filosofie, de wetenschap als

in het leven speelt het bewust onjuiste een grote rol. Vaihinger ziet het als zijn taak om een volledige opsomming te geven van alle methoden waarin mensen opzettelijk met onjuiste voorstellingen of oordelen werken. De mens gebruikt steeds hulpmiddelen om bij het doel van het denken te komen. Veel is immers theoretisch onjuist maar praktisch wel vruchtbaar en bruikbaar. Een voorbeeld maakt dit duidelijk. Vaihinger schrijft over kunstmatige classificaties. Zo'n classificatie bestaat enkel als hulpmiddel om de werkelijkheid te begrijpen, maar valt in de werkelijkheid met niets samen. Zo toont Vaihinger ook aan dat begrippen als ziel, kracht, onsterfelijkheid en vrijheid slechts theoretische ficties zijn. Vroeger dacht men dat er in de werkelijkheid iets correspondeerde met dergelijke begrippen, maar nu is het duidelijk dat ze slechts 'samenvattende uitdrukkingen (...) zijn van een reeks samenhangende fenomenen en processen.' Zonder 'vrijheid' kunnen we ons ook geen ethiek of rechtspraak indenken, dus wil Vaihinger de vrijheid redden door het als fictie te bestemmen. 'Dat is precies de tragiek van het leven, dat de waardevolste begrippen,

realiter genomen, waardeloos zijn.' *De filosofie van het alsof* staat vol met dergelijke voorbeelden van ficties, en daarom krijgen we ook hele stukken te lezen over de geschiedenis van de wetenschap en filosofie. Vaak fronsen we daarbij de wenkbrauwen, zoals wanneer God ook als een noodzakelijke fictie wordt beschouwd.

'Denken is een
gereguleerde dwaling'
Hans Vaihinger

De lezer kan desgewenst enige hoofdstukken overslaan indien de voorbeelden die de auteur geeft, hem niet interesseren. Het is niet noodzakelijk om het boek helemaal te lezen om te snappen waar Vaihinger naartoe wil. Toch dwingt de taal, die helder en precies is, alleen al tot voortlezen. En soms komt de lezer dan weer net een andere formulering tegen die intrigeert. Zo staat in een hoofdstuk met een onmogelijke titel (*De correctiemethode van willekeurig gemaakte verschillen of de methode van de tegenovergestelde fouten*) de formulering: 'denken is een gereguleerde dwaling.' Of hoe mooi filosofie kan zijn.

Kris Velter

Hans Vaihinger, *Filosofie van het alsof*. IJzer uitgeverij: 2013, 258 p., ISBN 9789086841066.

Christendom en filosofie

Danny Praet en
Nel Grillaert

OVER WIJSBEGEERTE, WERELDBEELD EN WETENSCHAPPEN VAN HET ANTIEKE

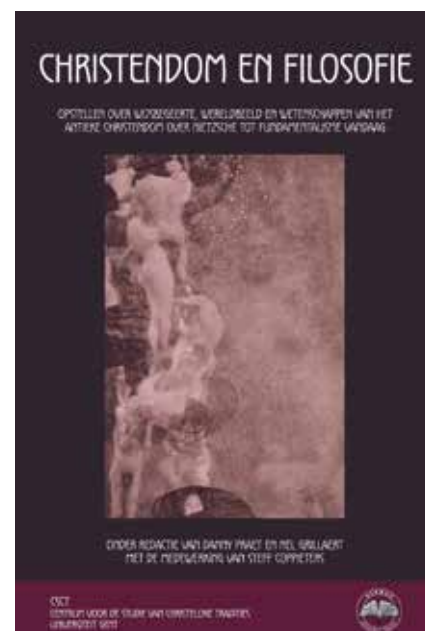
CHRISTENDOM OVER NIETZSCHE TOT FUNDAMENTALISME VANDAAG

In dit boek vindt de lezer de neerslag van een lezingenreeks georganiseerd door het Centrum voor de Studie van Christelijke Tradities (CSCT) van de Universiteit Gent. Het bestaat uit negen op zichzelf staande opstellen van Gentse filosofen en godsdienstwetenschappers die elk vanuit hun eigen expertises een kritische bijdrage leveren over de bijzonder interessante, maar complexe relatie tussen christendom en filosofie. Het boek bevat zowel historische als theoretische benaderingen en gaat onder meer over de impact van Nietzsche op bovenstaande relatie, verschillende aspecten van het hedendaagse fundamentalisme, het geloof in het hiernamaals en de relatie tussen christenen en niet-christenen. Ook radicale kritiek op het theïsme en de christelijke moraal alsook de impact die christendom heeft gehad op het westerse wereldbeeld en de benadering van andere culturen komen aan bod. In wat volgt geven we u een zeer korte blik in de inhoud van elke bijdrage.

De eerste bijdrage is van Etienne Vermeersch die de rol van ethiek bestudeert in het ontstaan van het onsterfelijkheidsgeloof. In zijn analyse wil hij de lezer, maar ook antropologen en godsdienstwetenschappers, vooral waarschuwen voor het christelijk-monotheïstisch chauvinisme: de tendens

om alles wat met godsdienst te maken heeft onbewust te interpreteren vanuit een christelijke wereldvisie. Een van zijn conclusies rond het onsterfelijkheidsgeloof is dat dit steeds zijn ethische grondslag vindt in het probleem van het geluk van de bozen en het ongeluk van de goeden. Op het chauvinisme van Vermeersch gaan de auteurs van de tweede bijdrage, Balagangadhara Rao en Sarah Claerhout, verder en argumenteren dat het christendom de manier bepaald heeft waarop het Westen oosterse heidense tradities zoals de Indische en de Chinese fundamenteel foutief benaderd en begrepen heeft. Zo begingen en begaan de christenen bijvoorbeeld een categoriefout door te vragen of een bepaalde traditie 'waar' is: een vraag die antieke filosofen nooit gesteld zouden hebben.

In twee andere bijdragen, die van Benjamin Biebuyck en Nel Grillaert, gaat het over de kritiek die Nietzsche richtte tegen zowel het antieke als contemporaine christendom. De conclusie van de eerste auteur is dat Nietzsche het christendom zag als een ziekte, als een gif. Het leert vijandig te staan tegenover het leven en doet mensen van het lijden genieten. Het christendom heeft een *Umwertung* van alle antieke waarden gerealiseerd en hierdoor juist, volgens Nietzsche,

ook een omdraaiing van het christendom zelf. Nel Grillaert toont in haar lezing aan hoe de antichristelijke filosofie van Nietzsche tot een christelijk 'reveil' heeft geleid bij Russische intellectuelen van de late negentiende en eerste helft van twintigste eeuw zoals Vladimir Solovjov en Nikolaj Berdjajev. Zo inspireerde de leer van de *Uebermensch* (hyperanthropos) de religieuze mens om boven zich zelf uit te stijgen alsook de nadruk te leggen op het scheppend vermogen van de mens ten opzichte van God en de wereld. In de vijfde bijdrage stelt Patrick Loobuyck de vraag of de dood van God ook het einde van de christelijke moraal heeft betekend. De auteur stelt vast dat het hoogste goed, het 'summum bonum' of de morele wet behouden is gebleven en er geen *Umwertung* tot stand is gekomen. Dit leidt bij hem tot het 'fictionalisme': ook al weten we dat God dood is, in de morele praktijk doen we of kunnen we in elk geval (beter) doen 'alsof' hij bestaat.

De bijdrage van Freddy Mortier gaat hier radicaal tegenin. Net als Russell pleit Mortier voor het zien van de wereld zoals hij is. Hij toont met een reeks voorbeelden en argumenten overtuigend aan hoe onwaarschijnlijk, overbodig en schadelijk het monotheïsme wel is. Als alternatief pleit hij voor een tolerant atheïsme. De drie resterende bijdragen gaan over fundamentalisme. Rik Pinxten wil een positievere, productievere ►

Johan Soenen

In de jaren 90 was hij lid van de Raad van Bestuur van de Universiteit Antwerpen en van de CIUTI, Conférence Internationale Universitaire de Traducteurs et Interprètes. In diezelfde periode richtte hij ook de opleiding van de gerechtstolken voor de zogenaamde 'Waarheidscommissie' mee op (Universiteit Bloemfontein, Zuid-Afrika).

Johan Soenen was een graag geziene gast in het verenigingsleven. Hij hield tientallen voordrachten en publiceerde regelmatig in binnen- en buitenland. Hij specialiseerde zich in de Turkse literatuur en was tevens auteur van enkele dichtbundels, kortverhalen en een aantal romans, waaronder *Afrodite* en *Neergang*. Zijn laatste roman, *De Vierschaar, Liefde en Haat in de Groote Oorlog* werd uitgegeven door het Vermeylenfonds en voorgesteld aan het publiek in april 2014. U vindt een recensie van dit boek in onze boekenrevue.

Johan Soenen was Algemeen Voorzitter van het August Vermeylenfonds

van 2001 tot 2006. Tevens zetelde hij in de Raad van Bestuur en in de redactieraad van *de nieuwe gemeenschap*, het driemaandelijks tijdschrift van het fonds. Sinds 1989 was hij voorzitter van het Vermeylenfonds Oudenaarde.

Zijn groot engagement voor de georganiseerde vrijzinnigheid typeerde zijn sociale en vrijzinnig humanistische levenshouding. Begin jaren 2000 was hij actief bestuurslid bij deMens.nu en de Instelling voor Morele Dienstverlening Oost-Vlaanderen. Vanuit dit engagement, en gewoon uit liefde voor het schrijven, maakte hij vanaf maart 2013 deel uit van de vaste columnisten die ons Coda verzorgen.

Dankbaar voor zijn jarenlange inzet, inhoudelijke bijdrage en immer vriendschappelijke aanwezigheid, nemen we bedroefd van hem afscheid. Wij wensen zijn vrouw Trudy Ernste, zijn zonen en kleinkinderen, familie en vrienden veel sterkte.

De redactie

Met spijt in het hart vernam de redactie van De Geus het overlijden van schrijver, hoogleraar, ex-voorzitter Vermeylenfonds en Geuscolumnist Johan Soenen. Voor deze Geus schreef hij zijn laatste Coda.

Johan Soenen (Oostakker, 1935) overleed afgelopen juli in Portugal, hij werd 79. Als Doctor in de Vergelijkende Literatuurwetenschap was hij verbonden aan het Hoger Onderwijs voor vertalers en tolken in Brussel en Antwerpen (HIVT/RUCA), achtereenvolgens als docent, hoogleraar en directeur.

▷ invulling geven aan fundamentalisme als een maatschappijordening met eigen regels. Als kritiek van een bestaande orde, als een grondige motiverende ideologie of levensfilosofie kan fundamentalisme positief zijn. Als politiek actieprogramma, dat de diversiteit en complexiteit steeds wil reduceren, is het daarentegen steeds nefast. Hij pleit dan ook voor een religieus atheïsme. Stefaan Blancke en Johan Braeckman gebruiken het zogenaamde apenproces (*monkey trial*) om fundamentalisme en diverse vormen van creationisme, zoals *day-age-creationisme*, *Intelligent Design* (ID) en één van de laatste varianten, met name '*critical thinking*', te bespreken. De

'wetenschappelijkheid' van dit soort denken wordt via standaardparameters door beide auteurs getoetst. De laatste bijdrage komt van de redacteur en samensteller van deze bundel, Danny Praet. Hij geeft een presentatie van de politieke gevolgen die christelijke geloofsopvattingen over het einde van de wereld kunnen hebben. Bijzonder relevant hier is de relatie tussen fundamentalisme en de scheiding tussen kerk en staat die historisch wordt geduid vanaf de eerste Europese kolonisten tot de Bush-administratie.

Deze bundel is een bijzonder rijke collectie van opstellen over de relatie tussen christendom en filosofie. Een

aanrader voor iedereen die zowel de geschiedenis als de evolutie van beide wil blijven volgen. Het boek is online te bestellen aan € 28 via www.academiapress.be of te koop bij de betere boekhandel.

Philippe Juliam

Danny Praet en Nel Grillaert (red.)
m.m.v. Stef Coppieters, *Christendom en Filosofie. Opstellen over wijsbegeerte, wereldbeeld en wetenschappen van het antieke christendom over Nietzsche tot fundamentalisme vandaag.*
CSCT / Academia Press: 2014, 258 p., ISBN 978 90 382 22882.

De Vierschaar

Johan Soenen

Toen ik deze bespreking schreef, was alles ogenschijnlijk nog piekfijn in orde met Johan. Het boek was uit en hij was tevreden dat hij de roman nog tijdig had afgewerkt. Niemand kon weten hoe dat 'tijdig' een bijzondere betekenis zou krijgen. In de voorbije maanden had ik, dank zij *De Vierschaar*, geregeld contact met hem en de boekvoorstellingen in Oudenaarde en Kortrijk waren evenzovele leuke avonden. Nu hij er niet meer is, blijven die laatste herinneringen toch prettig tintelen. Dank u wel, kameraad, voor de rustige wijsheid die je omgaf en die je aan ons allen meegaf. (Na enig overwegen heb ik toch maar beslist de bespreking te laten publiceren zoals ze oorspronkelijk was opgesteld).

Met *De Vierschaar - Liefde en haat in de Groote Oorlog* (uitgegeven door het August Vermeylenfonds) heeft de in Oudenaarde wonende Johan Soenen een derde roman afgeleverd, na *Neergang* (1984) en *Afrodite* (1985). De relatieve stilte na die twee romans werd ruimschoots opgevuld door ander literair en essayistisch werk, ondermeer over Turkse literatuur in Nederlandse vertaling.

De Vierschaar maakt een brug tussen twee nogal ver van elkaar verwijderde periodes: Wereldoorlog I, waarin de basis van de handeling wordt gevonden, en de jaren zeventig van vorige eeuw, waarin de verteller in een klein dorp in de buurt van Oudenaarde belandt. Ondanks de sprekende ondertitel is het boek absoluut geen oorlogsroman. De oorlog als dusdanig speelt een eerder bijkomstige rol in het verhaal en men moet het boek dan ook niet onderbrengen bij de reeks publicaties die dit jaar naar aanleiding van de herdenkingsactiviteiten het daglicht zien. Die oorlog is enkel het decor waartegen een aantal

verhaallijnen en observaties reliëf kunnen krijgen.

Deze roman beantwoordt ten volle aan zijn bedoelingen: een eenvoudig en eerlijk verhaal vertellen, waarin de levens van een aantal eigenlijk gewone mensen op een boeiende manier verstrengeld zijn geraakt

De verteller, een jonggepensioneerde, is na de vroege dood van zijn geliefde van de stad (Gent) naar Oudenaarde afgezakt. Hij heeft daar een betaalbaar boerderijtje gevonden, waar nog wat opknapwerk aan verricht moet worden. Vrij snel leert hij op die manier ook enkele dorpsmensen kennen, onder wie een oudere, behulpzame buur Octaaf die de Groote Oorlog als jonge kerel heeft meegemaakt. Via deze man verneemt hij beetje bij beetje een aantal bijzonderheden over

het huis waar hij is ingetrokken. Dat eenvoudig boerderijtje blijkt heel wat meer geschiedenis te verbergen dan je op het eerste gezicht zou denken.

Een knappe jonge vrouw is in die dagen verliefd geworden op een al even aantrekkelijke Duitse soldaat en in de boerderij vindt de verteller meer en meer sporen van wat er toen eigenlijk is gebeurd. Geleidelijk komen de puzzelstukjes allemaal samen, dankzij de buurman en ook de geregelde bezoeken aan het dorpscafé. Alcohol maakt tongen los en er wordt in het boek dan ook wel wat afgedronken.

De verteller houdt er ook de spanning in door geregeld een sprong in de tijd te maken, vanuit Wereldoorlog I naar de jaren zeventig en terug. Naast het liefdesverhaal tijdens de oorlog is er ook de verloren liefde van de verteller die hem op gezette tijden het platteland doet ontvluchten in de richting van de stad. De stad krijgt hierbij dan eerder de rol van rustgever, van veilig

onderkomen waarheen de verteller altijd terugkan. Zowel ruimtelijk als in de tijd, want zo kan hij terug naar de overleden geliefde.

Zoals je van een auteur als Soenen kan verwachten, zit in het verhaal wel meer dan enkel het thema liefde en haat. Heeft hij de spanning tussen die twee nodig voor zijn verhaal en de ontknoping ervan, dan vind je in het boek wel een aantal andere tegenstellingen. Wat of wie is goed en kwaad? Wie is vriend en wie is vijand? Bestaat toeval of denken wij te snel aan toeval als we niet weten of zien hoe de dingen in elkaar passen? De auteur geeft hierop geen expliciete antwoorden, maar de lezer kan zelf invullen.

Johan Soenen slaagt er wel in een vlot verhaal te vertellen, waarin je na een tijd de personages ziet groeien. Beginnen sommige wat te zwart-wit, dan krijgen ze in de loop van de vertelling wel meer kleur. Ook stilistisch en verhaaltechnisch zorgt Soenen niet voor echte verrassingen. De spagaat tussen Wereldoorlog I en de jaren zeventig is groot, maar hij wordt doorgaans vlot genomen. De taal van het boek is ook vrij realistisch en direct, zonder ooit toe te geven aan modieuze gemakzucht. Voor je het weet, zit je diep in het boek.

Kortom, deze roman beantwoordt ten volle aan zijn bedoelingen: een eenvoudig en eerlijk verhaal vertellen, waarin de levens van een aantal eigenlijk gewone mensen op een boeiende manier verstrengeld zijn geraakt. Geen *l'art pour l'art*-literatuur dus, maar een roman die – in de traditie en in de geest van Gerard Walschap – een *tranche de vie* levert waar veel lezers wat ongeunsteld plezier aan kunnen hebben.

André Vansteenbrugge

Johan Soenen, *'De Vierschaar – Liefde in de Groote Oorlog'*. Uitgeverij August Vermeylenfonds: 2014, 239 p. ISBN 9789082203905.

Wereldvreemd in Vlaanderen

Bakens voor een progressieve politiek

EEN BOEK VAN DE VOORUITGROEP – ERIC CORIJN EN PIETER SAEY (RED.)

De Vooruitgroep is een informele groep van academici, kunstenaars en publicisten die zich zorgen maken over de toeneemende verrechtsing van het politieke klimaat en de daarmee samenhangende verschraving van het democratische besef, vooral in Vlaanderen. De groep ijvert voor het herstel van een democratische cultuur gebaseerd op geïnformeerd en betrokken burgerschap, in de lijn van het Verlichtingsdenken. De Vooruitgroep definieert zich als links en wil bijdragen aan de heropbouw van een linkse, democratische tegenkracht in België. Via een boek wil de groep nu, na vijf jaar, een tussenbalans opmaken.

Wereldvreemd in Vlaanderen is gegroeid uit ongenoegen met het dominante neoliberale en nationalistische eenheidsdenken. Dat ongenoegen resulteerde in degelijke academische teksten – de ene al wat abstracter dan de andere – die elk via een specifiek onderwerp het heersende vertoog onderuithalen. Er worden dus geen accentverschuivingen of cosmetische ingrepen voorgesteld. Pieter Saey is daarover heel duidelijk als het gaat over de milieucrisis: 'Dit gaat verder dan een verzet tegen een neoliberale aanpak van de klimaatcrisis. Dit impliceert een pleidooi voor een andere ordening van de wereldeconomie en met 'andere' is niet zomaar bedoeld 'geen neoliberale', maar wel 'geen kapitalistische' *tout court*.'

Wereldvreemd in Vlaanderen is gegroeid uit ongenoegen met het dominante neoliberale en nationalistische eenheidsdenken

Het aanpakken van de toenemende sociale ongelijkheid is een kerntaak voor elk progressief project. Daarover schrijft Francine Mestrum een interessant hoofdstuk. Ze maakt meteen al duidelijk dat door de OESO, de Wereldbank, de Europese Unie en alle politieke partijen van ons land geheel 'anders' wordt gedacht over sociale bescherming: al jaren promoten ze sociaal beleid maar in de praktijk komt er telkens minder bescherming, minder solidariteit en minder zekerheid. Participatie in het arbeidsmarktbeleid komt neer op het 'activeren' van mensen in een 'doe-het-zelf-sociaal-beleid.' Mensen moeten zelf hun boontjes doppen. Ook armoede is in die optiek geen sociaal probleem meer maar een probleem van arme individuen die via 'activering' terug op het goede pad moeten worden gebracht. Dit is niets anders dan een uitholling van het begrip solidariteit.

Het aanpakken van de toenemende sociale ongelijkheid is een kerntaak voor elk progressief project

Het begrip solidariteit wordt ook gebruikt om het 'linkse' nationalisme van de Gravensteengroep te ontmaskeren. De Gravensteengroep bestaat uit kunstenaars, actieve burgers uit het middenveld en intellectuelen, en heeft als doel de Vlaamse eisen los te scheuren van de rechterzijde door ze aantrekkelijk te maken voor progressieve burgers. De solidariteitsmechanismen die op het Belgische niveau bestaan, zijn volgens de Gravensteengroep onhoudbaar. Solidariteit geldt eerst binnen de gemeenschap. De Gravensteengroep leunt dicht aan bij de N-VA: 'Vlaanderen moet de solidariteitsmechanismen in eigen handen

krijgen en wil vervolgens nagaan of het solidair is met Wallonië en welke voorwaarden het daartegenover stelt.' De Vooruitgroep stelt dat ook hier het begrip solidariteit wordt uitgehold. Als werkloosheidsuitkeringen geregionaliseerd worden, worden werklozen immers niet meer gelijk behandeld en zal de uitkering afhangen van de welvaart van de regio.

Het is duidelijk dat de leden van de Vooruitgroep ingaan tegen de visie van Etienne Vermeersch, die hard van leer trekt tegen de islam

Het nationalisme, dat zich verbindt met het neoliberalisme, wordt aangevallen. 'Het idee dat Vlaanderen het toneel is van een 'typisch' Vlaamse cultuur is vandaag door de feiten herleid tot een anachronisme.' We leven daarentegen in een gelaagde, geglobaliseerd en superdiverse samenleving waar macht op diverse schaalniveaus ligt, en zeker niet op het Vlaamse alleen. Etienne Vermeersch en Dirk Verhofstadt, die pleiten voor een 'neutrale' openbare ruimte en tegen moslima's met hoofddoeken, worden in deze context verdedigers genoemd van een pseudoprogressiviteit. Ze beschouwen vrouwenrechten en homorechten als wezenskenmerken van de Westerse cultuur die beschermd moeten worden tegen een achterlijke islam. 'De progressieve veroveringen worden als trofeeën in de prijzenkast van onze culturele eigenheid geplaatst en blokken zo de progressieve strijd voor meer vrijheid en gelijkheid af.'

Het fundamenteel progressieve karakter van de Vooruitgroep komt ook tot uiting in hun aanpak van duurzaamheid en ecologie. Het concept van groene energie wordt aangevallen omdat het de klimaatcrisis wil aanpakken via marktmechanismen. De auteurs ontwikkelen een andere visie onder de naam klimaatrechtvaardigheid. Ook bij het onderwerp verstedelijking wordt ingegaan tegen het marktdenken en wordt opgeroepen om de heersende

logica van het neoliberale concurrentiebeleid tussen steden en gemeenten te doorbreken.

Het boek bevat nog veel meer onderwerpen. Ik kan ze niet allemaal behandelen. Laat ik eindigen met een onderwerp dat belangrijk is voor vrijzinnigen en waar al veel inkt over is gevloeid: secularisme en islamofobie. Het is duidelijk dat de leden van de Vooruitgroep ingaan tegen de visie van Etienne Vermeersch, die immers hard van leer trekt tegen de islam en zelfs heeft geopperd dat de islam 'achterlijk' is. De resolute tegenstelling tussen religieus en kritisch, is meer dan een toevallig motief in het vrijzinnige discours in Vlaanderen omdat dit discours mee werd gevormd door de ontvoogdingsstrijd tegen de macht van de katholieke kerk. De Vooruitgroep grijpt liever naar de ideeën van Patrick Loobuyck die een voorstander is van het actief pluralisme of open secularisme.

Het idee dat Vlaanderen het toneel is van een 'typisch' Vlaamse cultuur is vandaag door de feiten herleid tot een anachronisme

Eric Corijn vat het in het nawoord samen: 'Wat is er in de aanbieding? Een etnocratische confederatie? Een Belgisch nationalisme? Een liberaal Europa? Een door de WTO en multinationals beheerste mondialisering? Een vermarkte groene economie? De Vooruitgroep bedankt ervoor. De Vooruitgroep heeft geen schrik van diversiteit, meerschalligheid, stedelijkheid, zelforganisatie, universele solidariteit.'

Kris Velter

Vooruitgroep - Eric Corijn en Pieter Saey (red.), Wereldvreemd in Vlaanderen - Bakens voor een progressieve politiek. Uitgeverij Epo: 2014, 275 p., ISBN: 9789491297960.

Zeer afzijdige strofen

Willem Arondéus kust de lippen van Jonathan

Minstens twee keer in zijn niet door geluk en voorspoed gekenmerkt leven, heeft Willem Arondéus (1894-1943) blijk gegeven van uitzonderlijke moed.

De eerste keer toen hij, in het pieuze Nederland van de jaren 1910, besloot om zijn homoseksualiteit niet, zoals bijvoorbeeld Louis Couperus, door een al dan niet *weise Ehe* te camoufleren, en een tweede keer toen hij besloot met een groep verzetsstrijders een aanslag te plegen op het Amsterdamse bevolkingsregister teneinde de nazi's het traceren van het Joodse bevolkingsaandeel te beletten.

Alle grote mannen vallen door verraad. Zo ook Arondéus. Door een trouweloze verlinkt, werd de groep door de Gestapo gearresteerd. Om zijn kompanen te redden, nam Arondéus alle schuld op zich. Het mocht niet baten. Samen met hem werden zij op 1 juli 1943 gefusilleerd.

Arondéus was een dubbeltalent. Schilder en biograaf bij leven en welzijn. Als dichter debuteerde hij postuum, meer dan een halve eeuw na zijn dood.

De gedichtencyclus *Afzijdige Strofen* die in 2001 door het Drukkerijmuseum in Leiden bibliotheel werd uitgegeven, schreef hij reeds in 1922, op het eiland Urk. Een vrijplaats voor homoseksuelen kon men Urk, destijds nog een eiland in de Zuiderzee, bezwaarlijk noemen. Maar vrijen met vissers en matrozen kon er wel – zij het discreet, want veel begrip kunnen de lokale calvinisten daarvoor niet hebben opgebracht.

Zijn poëzie is, zoals zoveel poëzie, berijmd verlangen en berijmd verdriet. Knap berijmd in zijn geval, want voor

vorm en stijl was hij te rade gegaan bij de grote dichter en eminent classicus P.C. Boutens. Niet toevallig. Boutens was auteur van de bundel (nogal verbloemde) homo-erotische *Strofen uit de nalatenschap van Andries de Hoghe*, verschenen in 1919. Arondéus wist overigens niet dat Andries de Hoghe een schuilnaam was van Boutens – die het auteurschap van de *Strofen* altijd heeft ontkend; hij dekte zich tegen mogelijke moeilijkheden in met een bekende beveiligingstruc: de titelbladzijde laat weten dat de gedichten door hem zijn uitgegeven 'naar het handschrift' van De Hoghe.

De man aan wie in het hier weergegeven gedicht wordt gerefereerd is een Bijbelse figuur: Jonathan, ook een man die in de strijd (tegen de Filistijnen, op de heuvels van Gilboa) gevallen is. Aan deze zoon van koning Saul, zijn boezemvriend, heeft koning David een klaaglied gewijd dat in het tweede boek der koningen wordt aangehaald. Arondéus' laatste strofe verwijst naar de Bijbeltekst (2 Samuel I: 25-26): 'Ik ben bedroefd over u, mynen broeder Jonathan, bovenmaten zeer schoon, en lieflyk boven der vrouwen liefde. Gelyk eene moeder haren eenigen zoon bemint, alzo lief had ik u.'

Arondéus geeft Davids verzen een homoseksuele interpretatie zoals Boutens hem dat in de voornoemde *Strofen* had voorgedaan. Wellicht vereenzelvigd Arondéus hier Jonathan met zijn vriend Jurie die hem, zoals uit zijn dagboeken blijkt, niet ten onrechte zorgen baarde.

Arondéus had een tragisch levensgevoel en huldigde nog volmondig de reeds

Wel zijn er woorden om dit leed gesproken,
– Getuigen van de opvaart onzer waan –
Wier klank niet door de veege tijd gebroken,
De val der toekomst zingend zal bestaan –

Zij groeiden uit het warm verbond der monden,
Uit rijke harten van den waan genood,
Die in dit witte leven niet bevonden
Den schaduw voor hun nacht-bestemd kleinood –

Zoo deze woorden: – van het boek, verloren,
Dat ons vervreemd ontkennen niet vermocht
Met een zacht hart aanbidde toebehooren
Tot ander bidden hun getuigen zocht –

'Hoe ligt de held der hoogten in zijn wonden;
Zijn doode lippen wonderlijker dan
De liefde aller vrouwen roode monden;
Ik ben benauwd om uwentwil – o Jonathan!'

in zijn tijd enigszins in diskrediet geraakte opvatting dat kunst vooral *diep* moet zijn, diep en opstandig, wat alleen kan bereikt worden in gepaste omstandigheden: armoede, miserie – van de maatschappij of van het individu.

Zijn heldendood lijkt voor hem tegelijk een verlossing en een vreugde te zijn geweest. Hij getuigde dat het verzet voor hem een uitzonderlijke 'tijd van blijheid en geluk' was geweest – verzetsmensen werden niet op hun seksuele geaardheid geselecteerd. Misschien voelde hij zich voor het eerst opgenomen in een collectief. Als een gelijke.

Zijn ultieme boodschap, kort voor zijn executie meegegeven aan een vriend, luidde: 'vertel na de oorlog dat homo's niet minder moedig hoeven te zijn dan andere mensen.'

Renaat Ramon

Sociaal en ideologisch en

Idealisten stellen dikwijls grootse daden, maar die kunnen soms onverwachte en onbedoelde, soms zelfs desastreuze gevolgen hebben. Zo kunnen goedbedoelde acties flink uit de hand lopen, zoals blijkt uit *Night Moves* van de Amerikaanse cineaste Kelly Reichardt. De Belgische gebroeders Dardenne tonen in *Deux Jours, Une Nuit* dat het ook anders kan.

Night Moves

© www.entertainmentfuse.com

De onafhankelijke Amerikaanse cineaste Kelly Reichardt heeft ons de voorbije jaren drie meesterwerkjes op rij geschonken: na de avonturenfilm *Old Joy*, de roadmovie *Wendy & Lucy* en de western *Meek's Cutoff* pakt ze uit met de ecologische thriller *Night Moves*. In deze film volgen we drie milieu-activisten die een hydro-elektriciteit genererende dam willen opblazen en daarmee hun steentje willen bijdragen aan een betere en gezuiverde wereld.

Josh, Dena en Harmon voeren strijd tegen de elektriciteitsproducent die

voor de bouw van deze dam een uitgestrekt bosgebied heeft uitgerooid en omgevormd tot waterpretpark. Dit kunnen ze niet zo maar laten gebeuren. Met hun actie willen ze mensen hiervan bewust maken. Omdat ze niet in de gevangenis willen belanden, wissen ze al hun sporen en alles lijkt op wieltes te verlopen. Tot Dena na de aanslag te weten komt dat hun actie een onschuldige trof. Vanaf dan slaat het schuld en boetesyndroom in volle hevigheid toe ...

Van meet af aan bouwt regisseur Reichardt een stevige spanning op en zowel de planning, de aanslag als de wrange nawee grijpen je bij de keel. De kijker maakt uitgebreid kennis met de persoonlijkheden van de drie verschillende protagonisten. Vooral drijvende kracht Josh valt op, een mysterieuze figuur die zelfs in een film als *Psycho* zou thuishoren. De duistere fotografie en de afgebeten dialogen drijven de spanning tot het uiterste. *Night Moves* is een stevige thriller, maar ook een psychologisch drama met een boodschap die keihard aankomt.

Van meet af aan bouwt regisseur Reichardt een stevige spanning op en zowel de planning, de aanslag als de wrange nawee grijpen je bij de keel

Enig minpuntje is de iets té karikatuurale invulling van het milieu-activisme, maar Jesse Eisenberg, als Josh, mogen ze wat mij betreft al onmiddellijk nomineren voor een Oscar.

'Night Moves', regie: Kelly Reichardt, met: Jesse Eisenberg, Dakota Fanning, Peter Sarsgaard, Alia Shawkat, James Le Gros, Katherine Waterston, Logan Miller, Kai Lennox, Matt Malloy. Verenigde Staten, 2014, 112 min.

gagement

Deux Jours, Une Nuit

© www.lesfilmsdufleuve.be

De Luikse gebroeders Dardenne mogen reeds terugkijken op een mooi palmares op het filmfestival van Cannes: Gouden Palm voor *Rosetta* (1999), Gouden Palm voor *L'Enfant* (2005), beste acteur voor Olivier Gourmet in *Le Fils* (2002), beste scenario voor *Le Silence de Lorna* (2008) en de Grand Prix voor *Le Gamin au Vélo* (2011). Alhoewel *Deux Jours, Une Nuit* dit jaar ook weer bij de topfavorieten hoorde, bleef een derde Palm ver weg. Toch maakte de film heel wat los bij de internationale persmedia, niet in het minst omwille van het bijzonder actuele thema. Marion Cotillard zet een verbluffende vertolking neer en werd getipt voor de prijs van beste actrice.

Cotillard kruipt in de rol van Sandra, een vijfendertigjarige vrouw die net een lange depressie overwonnen heeft. Ze is er terug klaar voor om haar job bij een plaatselijk zonne-energiebedrijf opnieuw op te nemen. Haar baas is daar echter veel minder van overtuigd. Hij legt haar zestien collega's een keuze voor: een bonus van 1.000 euro voor elk van hen of Sandra's baan.

De meesten kozen voor zichzelf. Als de premies worden betaald, verliest Sandra haar werk.

Marion Cotillard zet een fascinerende Sandra neer, die symbool staat voor alle mensen die in wanhoop en frustratie ageren tegen hardvochtigheid en sociaal onrecht

Maar een vriendin heeft geregeld dat er op maandag een herstemming komt. Sandra heeft precies één weekend de tijd om haar collega's thuis op te zoeken en hen te overtuigen hun premie te laten vallen en voor haar te stemmen. Sandra kan op veel begrip van haar collega's rekenen, maar ja, zij moet toch ook begrijpen dat die extra bonus niet te versmaden is in een gezin met studerende kinderen, openstaande schulden, de gasrekening, een dure

echtscheiding, en dan is er ook nog de grote angst zelf ontslagen te worden ... Men heeft niet tegen haar gestemd, wel voor de bonus. Met deze situatie zorgt de werkgever voor heel wat verdeeldheid tussen zijn werknemers. Collega's die voor de bonus kozen uit pure noodzaak, voelen zich hier zo schuldig over dat ze uit schaamte niet eens de deur durven openen voor Sandra.

Sandra is een heel kwetsbare vrouw, niettegenstaande het feit dat ze zich zelf genezen verklaart. Ze slikt antidepressiva en haar partner Manu (Fabrizio Rongione) moet haar voortdurend aanmoedigen niet op te geven. De steun van haar man is echt hartverwarmend en net daardoor blijft Sandra vechten tegen een onrechtvaardig systeem, er voor hoedend anderen geen nadeel te berokkenen. Sandra ontdekt trouwens ook, terwijl ze voor haar baan vecht, waardevolle en mooie dingen over haar collega's.

Met heel sterk vertolkte scènes, meestal in één take en zonder opsmuk gefilmd, maakten de Dardenne een film die niet direct hun radicale, grauwe stijl – waarbij schoudercamera's de personages letterlijk en figuurlijk dicht op de hielen zaten – van eerder uitgebrachte films overneemt. Films als *Le Gamin au Vélo*, of deze *Deux Jours, Une Nuit*, zullen misschien een groter publiek bereiken, maar ze verliezen wel iets van hun beklemmende Dardenne-authenticiteit.

Marion Cotillard zet een fascinerende Sandra neer, die symbool staat voor alle mensen die in wanhoop en frustratie ageren tegen hardvochtigheid en sociaal onrecht. Ook Dardenne-habitué Fabrizio Rongione, die de man van Sandra vertolkt, komt heel sterk uit zijn rol. En het zijn juist deze acteurs, die samen met het ingenieuze scenario en de zo befaamde Dardenne-regie, deze prent tot een zeer hoog niveau verheffen.

André Oyen

'*Deux Jours, Une Nuit*', regie: Jean-Pierre Dardenne, Luc Dardenne, met: Marion Cotillard, Fabrizio Rongione. België, Frankrijk, Italië, 2014, 95 min.

Vernieuwing in café De Geus van Gent

Wat ooit begon als de kantine van het Geuzenhuis werd onder Motte Claus stilaan een gezellige trekpleister. Vijf jaar geleden namen David, Sharon en Sherolyn Vandenbossche het café over, en onder hun leiding werd het een echte hotspot in het Gentse cafélandschap. Geen haar op hun hoofd dat eraan denkt om ter plaatse te blijven trappelen: in mei van dit jaar veranderden ze met een spectaculaire ingreep hun tapinstallatie, en daarmee ook het aanbod, zodat De Geus van Gent zich niet alleen op vlak van sfeer en gezelligheid maar voortaan ook qua bierkaart presenteert als een uniek café. De drie jonge ondernemers geven een woordje uitleg.

BVBA DE VERWANTEN

Het idee om De Geus van Gent over te nemen kwam van onze papa, Dany Vandenbossche. Sinds zijn kindertijd in het café van zijn ouders was het een droom om ooit zelf een rol te spelen in de horeca. Toen Motje vijf jaar geleden met pensioen ging, zag hij het als een uitgelezen kans om meteen twee dromen te verwezenlijken: een café én een familiebedrijf. We richtten een BVBA op met vier vennoten: een vader met zijn drie oudste kinderen. Om de familiebanden van het bedrijf te onderstrepen, krijgt de BVBA de naam 'De Verwanten'. David en Sherolyn worden zaakvoerders van De Geus, Dany en Sharon zijn stille vennoten en leggen zich toe op de administratie. Er worden wat zaken vernieuwd, maar in wezen blijft het café hetzelfde: 3 delen – café, salon, biljart – elk met hun eigen karakter en eigen decor. Zo kan je een pintje drinken aan de toog, je neervlijen in één van de zetels in het salon of een spelletje poolen in de biljartruimte.

Op 1 december 2013 krijgt de BVBA een enorme klap te verduren; door het overlijden van Dany moeten we nu geheel onverwachts verder zonder onze mentor, boekhouder, vriend, papa. Ondanks het verlammende verdriet proberen we met verenigde krachten voort te bouwen aan onze gezamenlijke droom. Al snel worden er plannen gemaakt om de toog te vernieuwen, en zo te blijven groeien, precies zoals Dany het gewild zou hebben.

VERNIUWING

Op 1 mei 2014 werd de vernieuwde toog geopend: energiebesparende frigo's en een nieuwe tapinstallatie met twintig bieren van 't vat. Bier van het vat smaakt anders en is unieker dan bier op fles. Zo zit er minder lucht in een vat per hoeveelheid bier dan op fles, waardoor er minder oxidatie optreedt, wat dan weer een positieve invloed heeft op de smaak.

In de geest van De Geus werd gezocht naar kleinere, meer alternatieve brouwerijen, zoals ondermeer Brouwers Verzet en Brouwerij De Ryck, aangevuld met een grotere brouwerij – Palm Breweries. Dit geeft ons de kans om ons publiek een gevarieerd assortiment bieren aan te bieden, ook bieren die minder bekend zijn. Met deze selectie trachten we ons met De Geus te onderscheiden van de meer commerciële cafés.

Onze voorkeur gaat uit naar bieren die niet gepasteuriseerd en niet gefilterd zijn. Een mooi voorbeeld hiervan is de Rebel Local van Brouwers Verzet; een goudblond, karaktervol bier, gebrouwen met bleke pilsmost. De Geus is momenteel het eerste café in Gent dat Rebel Local van het vat aanbiedt.

Naast de Rebel Local zitten er nog 16 bieren vast op 't vat: Estaminet, Palm Hop Select (Brouwerij Palm), Rodenbach Grand Cru, Rodenbach Rosso (Brouwerij Rodenbach), Steenbrugge Blond, Brugge Tripel (Brouwerij De Gouden Boom), Lambiek Boon (Brouwerij Boon), Augustijn Blond, Augustijn Grand Cru, Gulden Draak (Brouwerij Van

© Gerbrich Reynaert

Steenberge), Hommelbier (Brouwerij Van Eecke) Gouden Carolus Classic (Brouwerij Het Anker) XX Bitter (Brouwerij De Ranke), St. Bernardus Prior 8 (Brouwerij St. Bernardus), Arend Tripel (Brouwerij De Ryck), Troubadour Magma (Brouwerij The Musketeers).

Op de drie resterende kranen komt elke maand een nieuwe biersuggestie; klanten kunnen dus elke maand een nieuw bier ontdekken.

Ook de rest van de bierkaart is drastisch veranderd. We bieden meer Trappisten aan en de selectie Geuzen is veel uitgebreider dan vroeger. Een Geuze is bier van spontane gisting, dat niet voor niets bestempeld wordt als 'De Champagne van België'. Met een naam als 'De Geus van Gent' was het een evidente keuze om ons in dit segment te specialiseren.

TOEKOMST

Vanaf september lanceren we in samenwerking met Microbrouwerij Den Triest een eigen bier op fles: 'Verwant'. Een ongepasteuriseerd en ongefilterd bier, gemaakt met Belgische hop; een vol bier met bittere afdronk.

Ook de hapjes worden opgewaardeerd. We werken samen met Kaasmakerij Het Hinkelspel zodat we bij de nieuwe bieren de gepaste kazen kunnen serveren. De echte bierliefhebber komt dus zeker aan zijn trekken in De Geus.

Maar ook niet-bierdrinkers voelen zich thuis in De Geus. Zo hebben we een uitgebreide selectie kwalitatieve wijnen, Single Malts en Gins.

We zullen blijven investeren in de toekomst. De huiselijke sfeer bewaren, kwaliteit aanbieden, nieuwe klanten aantrekken en vaste klanten blijven verrassen: daarnaar streven we dit seizoen en de hopelijk vele seizoenen die nog volgen.

Sherolyn, Sharon en David Vandenbossche

ALGEMENE INFO

Café De Geus van Gent
Kantienberg 9, 9000 Gent
Tel.: 09 220 78 25 / 0478 28 59 43 / 0486 41 69 06
Email: geusvangent@gmail.com
Open: maandag tot vrijdag vanaf 16:00, zaterdag en zondag vanaf 19:00
Elke woensdag vanaf 22:00 jazzjam (van oktober tot juni).

Communicerende vaten

Jawel, niemand zal mij durven tegen spreken wanneer ik met klem door dik en dun blijf beweren dat ik in het kraambed van mijn lieve moeder ter wereld ben gekomen. Dit merkwaardige voorval greep plaats op 15 mei 1935, precies op dezelfde dag dat de geniale Russische avantgardistische

schilder Kazimir Malevich (in aanwezigheid van zijn moeder) gestorven is. Dit bewijst dat, wanneer ergens op de wereld een genie verdwijnt, er op een andere plaats een genie verschijnt. Dit is de onomkeerbare wet van de communicerende vaten.

'Ik kan volgens de reeds hoger vermelde wet van de communicerende vaten deze aardbol slechts verlaten, wanneer daarop op een heugelijke dag een ander genie wordt geboren.' © Met toestemming van de auteur.

Alhoewel ik mij dat niet zo best kan herinneren – laat staan mij kan voorstellen ofte bevroeden – moet het een zeer moeilijke bevalling geweest zijn. Ik lag namelijk kontje en kopje verkeerd, zodat mijn vader *himsel* die trouwens arts was en derhalve hieromtrent over de nodige papieren, de erkende bekwaamheid en de passende werktuigen beschikte, mij – zoals dat in de volksmond heet – met de ijzers heeft moeten pakken. Deze veeleer barbaarse methode had tot gevolg dat althans mijn kopje bij mijn geboorte (en ook nog ettelijke dagen nadien) zwaar gehavend uit de strijd en de moederlijke schoot kwam.

Mijn moeder weende tranen met tuiten toen ze mij – tussen twee huiltuiten in – voor het eerst aanschouwde, waarop mijn vader haar dagenlang troostend bij herhaling beweerde dat deze baby niet alleen een mooie man zou worden (zie bijgevoegde foto), maar ook een erg verstandig specimen dat reeds van bij zijn geboorte de blutsen met de builen wist te verzoenen en die dit zal volhouden tot het einde zijner dagen. En dit kan behoorlijk lang duren, want ik kan volgens de reeds hoger vermelde wet van de communicerende vaten deze aardbol slechts verlaten, wanneer daarop op een heugelijke dag een ander genie wordt geboren. Wat dus hoogst onwaarschijnlijk is. Ik kijk dus weliswaar met enige argwaan, maar toch met een zegezekere glimlach op de monkelende lippen het eeuwig leven tegemoet. Wat de vrijzinnigen ook mogen beweren. Amen en uit.

Johan Soenen

DEGEUS

NIEUWSBRIEF

MAGAZINE VRIJZINNIGE ACTUALITEIT OOST-VLAANDEREN

De volgende nieuwsbrief verschijnt op 1 oktober 2014. Bijdragen hiertoe worden ten laatste op 5 september 2014 verwacht op onze redactie.

DEINZE

ZATERDAG 13 SEPTEMBER 2014

Bezoek museum Louvre-Lens

WILLEMSFONDS DEINZE I.S.M. OPEN VLD DEINZE

Neergepoot in de omgeving van mijnclés is het museum Louvre-Lens, alleen al door haar ontwerp, het bezoeken waard. Dit bijhuis van het 'grote' Louvre biedt een staalkaart van wat het 'echte' museum allemaal te bieden heeft. Een doorsnee geïnteresseerde kan alleen al aan de overzichtshoofdzaal, waar aan de hand van een tijdslijn een overzicht geboden wordt van duizenden jaren kunst, meerdere uren besteden.

Deelname: nog niet bekend bij ter perse gaan.
Info en inschrijving: willemsfondsindeinze@telenet.be
09 388 52 66 - 0476 46 67 26.
Locatie: museum Louvre-Lens, Rue Paul Bert BP 11, Rue Hélène Boucher, 62301 Lens (Frankrijk).

DENDERLEEUEW

DONDERDAG 25 SEPTEMBER 2014, 14:00

Geheugenklachten en dementie

Prof. dr. Jan Versijpt

HVV DENDERLEEUEW

Professor dr. Jan Versijpt is neuroloog verbonden aan o.a. het UZ Brussel. Geheugenklachten, dementie en Alzheimer zijn

problemen waarmee hij dagelijks in zijn werkomgeving geconfronteerd wordt.

Samen met ons overloopt hij welke mogelijkheden en beperkingen er ontstaan door dementie en het verloop ervan. Wat helpt en wat niet? Meteen zorgt hij ook voor een aantal tips om beter te onthouden.

Deelname: € 3.
Info en inschrijving:
info.hvvdenderleeuw@gmail.com - 053 66 99 66.
Locatie: 't Kasteeltje, Stationsstraat 7, 9470 Denderleeuw.

EEKLO

ZATERDAG 6 SEPTEMBER 2014, 14:00

Handen uit de mouwen, ontdek de kunstenaar in jezelf

GRIJZE GEUZEN EEKLO

Creanamiddag in het atelier van Werner Van Deynse.

Gratis toegang voor GGE-leden / € 15 niet-leden. Incl.: materiaal, werkpak, versnapering, koffie, thee.
Elke deelnemer neemt 2 à 3 zelfgemaakte werkjes mee naar huis.
Info en inschrijving:
freddy.van.weymersch@pandora.be - 0495 32 20 71.
Locatie: Bentille, Kerselarenhoek 6a, 9900 Eeklo.

VRIJDAG 3 OKTOBER 2014, 20:00

Mong Rosseel speelt Raymond Devos

GRIJZE GEUZEN EEKLO

Info en inschrijving:
freddy.van.weymersch@pandora.be - 0495 32 20 71.
Locatie: N9 Fabriek, Molenstraat, 9900 Eeklo.

EVERGEM

ZATERDAG 20 SEPTEMBER 2014

Oost-Vlaamse ontmoetingsdag in Evergem

VERMEYLENFONDS

Een dagvullend programma met atelierbezoek, lunch, culturele namiddag en gezellig samenzijn.

Info en inschrijving: Vermeylenfonds
fabjen@vermeylenfonds.be - 09 223 02 88.

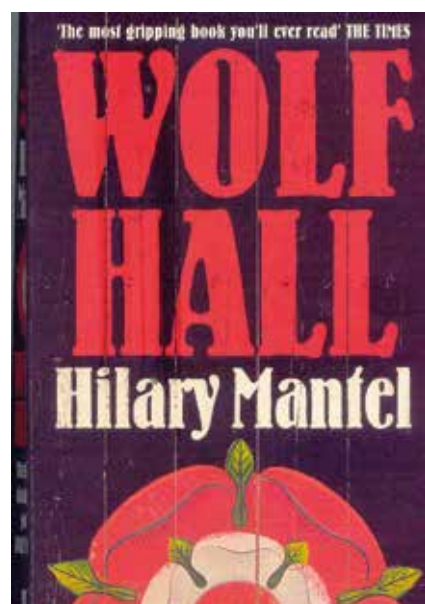
GENT

ZATERDAG 6 SEPTEMBER 2014, 20:00

Wolf Hall – Hilary Mantel

Leesclub 'De Avonduren'

UPV GENT-EEKLO

Wolf Hall (de titel verwijst naar het kasteel van de Seymours, waar zich, zelfs voor Tudor-begrippen, volgens de geruchten allerlei onbetamelijks afspeelde) beschrijft het leven van Thomas Cromwell die zich op opmerkelijke wijze weet op te werken als kansarme zoon van een gewelddadige smid uit Putney tot de machtigste man van Engeland, misschien wel machtiger nog dan de koning zelf. Dit gegeven is op zich al romanwaardig, maar het feit dat Engeland in de periode van Cromwells groeiende politieke macht verweekeld is in een strijd op leven en dood met Rome en met zichzelf, maakt dit boek onweerstaanbaar.

Deelname: € 10 (eerste kennismaking gratis).
Info en inschrijving (gewenst): Geert Boxstael
upvgenteeklo@gmail.com - 0496 53 99 76 - 09 269 07 10.
Locatie: Hofstraat 353/0001, 9000 Gent.

ZATERDAG 6 SEPTEMBER 2014, 20.00

Jazz 'up

HUISVANDEMENS GENT&EEKLO

Een 4-koppige jazzband zal een demonstratie en uiteenzetting geven rond de vraag 'wanneer wordt muziek jazz?', gevolgd door een jazzoptreden.

Gratis toegang.
Info en inschrijving (noodzakelijk):
huisvandeMens Eeklo - Eeklo@deMens.nu - 09 218 73 50.
Locatie: Waterhoenlaan 73, 9032 Wondelgem.

ZONDAG 7 SEPTEMBER 2014, 10.00

Literaire matinee 'Gelukkig dat de wereld bestaat'

**Christian Van Kerckhove
en Els Heyvaert**

WILLEMSFONDS GENT

Gelukkig dat de wereld bestaat! Een causerie over de zee, het land, culturen en rituelen. Vier jaar lang zeilden Els en Christian de wereld rond. Over hun ervaringen

schreven ze het boek *Het geluk leeft aan boord. Het ongeluk zeilt mee* (Uitgeverij Lannasta). Ze vertellen over hun gelukzalige momenten en ontmoetingen met vreemde culturen maar ook over hun tegenslagen.

In het tweede deel van hun lezing vertellen Els en Chris ons (exclusieve primeur!) over het nieuwe boek dat ze aan het schrijven zijn en dat begin 2015 bij Uitgeverij Garant zal verschijnen: *Alsof de wereld niet bestaat. Over sjamanisme en rituelen*.

Verwacht je aan een lichtvoetige vertelling tegen een ernstige achtergrond. Els is immers beeldend kunstenares die haar eigen maar ook andere boeken illustreert. Chris is filosoof. Van hem verscheen onlangs het boek *Een goddelijk humanisme. Sartres ontkenning van de menselijke werkelijkheid* (Garant, 2014).

Inkom: € 2 (WF-leden) / € 4 (niet-leden).
Info en inschrijving (gewenst vóór 05/09):
Adrien De Vos - 09 220 55 15 - adrienfox5@gmail.com.
Locatie: Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent.

MAANDAG 8 SEPTEMBER 2014, 17.00

Boeiende smaken uit ... Gent

WILLEMSFONDS

We gaan samen op stap door de wijk Sluizen-Tolhuis-Ham om kennis te maken met ondernemers in de stad Gent.

Deze wandeling kadert in een 'diversiteits-trajet': drie maandagen, drie steden, drie thema's, oneindige visies:

08/09/14 Gent | ondernemen
15/09/14 Brussel | ouderenzorg
22/09/14 Antwerpen | onderwijs en taal

Laat je onderdompelen in een misschien ongekende wereld van variatie, nuances en contrasten, maar evengoed gelijkenissen en harmonie.

Deelname: € 5.
Wees er snel bij, want per wandeling is er slechts ruimte voor 20 deelnemers. Inschrijven kan tot een week vóór de activiteit (bijv. Gent tot 01/09/14).
Info en inschrijving: Willemsfonds
nathalie.devis@willemsfonds.be - 09 224 10 75.
Locatie: Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent.

DINSDAG 9 SEPTEMBER 2014, 13.30-17.00

Strijkkwartet nr. 4 - Beethoven

Muziekclub 'Capriccio'

UPV GENT-EEKLO

Het Strijkkwartet Nr. 4 in D groot, opus 18/4 is een vierdelige compositie voor strijkkwartet dat in 1799 voltooid werd. Het is het enige kwartet in mineur van opus 18.

Deelname: € 10.
Info en inschrijving (gewenst): Geert Boxstael
upvgenteeklo@gmail.com - 0496 53 99 76 - 09 269 07 10.
Locatie: Hofstraat 353/0001, 9000 Gent.

WOENSDAG 10 SEPTEMBER 2014, 14.00

**Frank Beke over
Gerard Walschap**

GENTSE GRIJZE GEUZEN

In 2007 vroeg het Gerard Walschapgenootschap aan Frank Beke, germanist en vrijzinnige, oud burgemeester van Gent, iets over die befaamde auteur te komen vertellen. Zo begon voor hem een hernieuwde kennismaking met Gerard Walschap. Het werd een ongemeen boeiende ontdekkings-tocht door het werk van deze wat vergeten auteur.

Frank Beke: 'Sindsdien liet hij me niet echt meer los. Gretig herlas ik zijn bekendste romans, zijn levensbeschouwelijke bespiegelingen in *Muziek voor twee stemmen* en de onvolprezen biografie die Jos Borré over hem publiceerde. Neen, ik ben nog lang geen Walschap-kenner. Toch hoop ik met mijn voordracht u wat meer inzicht in zijn oeuvre en vooral in zijn merkwaardige denkwereld te verschaffen. En misschien gaat u zich ook in zijn leven en werk verdiepen. U zult het merken: het loont absoluut de moeite.'

Gratis toegang.

Info en inschrijving: griet@geuzenhuis.be
dan.block@gentsegrijzegeuzen.net - 09 220 80 20.
 Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

VRIJDAG 12 EN ZONDAG 14

SEPTEMBER 2014, 20:00

Theatervoorstelling 'Bruscon & Co'

WILLEMSFONDS GENT

Bruscon & Co is de nieuwe theatervoorstelling van Dirk Tanghe, gebaseerd op *Der Theatremacher* van Thomas Bernhard. De theatremaker/schrijver Bruscon reist met zijn vrouw Agathe, zijn zoon Ferruccio en dochter Sarah door Oostenrijk om er zijn stuk *Das Rad der Geschichte* op te voeren. Hij belandt in Otzbach waar hij een tirannieke tirade afsteekt tegen de waard en diens familie die een parochiezaaltje annex danszaal uitbaten in dit godverlaten gehucht waar amper 280 mensen wonen. Daarbij komt nog dat het dinsdag is en op dinsdag is het altijd bloedworstendag ...

Inkom: € 10 (leden WF, studenten) / € 15.

Info en inschrijving (noodzakelijk): Dirk Tanghe
 09 223 44 40 - dirk.tanghe1@hotmail.com.

Lidmaatschap vermelden bij inschrijving a.u.b.

Locatie: Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent.

VRIJDAG 12 SEPTEMBER 2014, 20:00

Vernissage fototentoonstelling 'De HaHa van Hendrik'

Hendrik Braet

KUNST IN HET GEUZENHUIS

No-nonsense straatfotografie op zoek naar de scheve hoekjes van Gent.

Selectie uit drie jaar safaritochten die Hendrik Braet ondernam voor zijn wekelijkse rubriek op Gentblogt.

De tentoonstelling wordt ingeleid door Sylvie Dhaene, voormalig directeur van Het Huis van Alijn en huidige directeur Stichting Lezen.

Gratis toegang.

De tentoonstelling loopt van 13 t.e.m. 21 september 2014 in het Geuzenhuis. Open: maandag tot vrijdag van 9:00 tot 12:00 en van 13:00 tot 16:30 (na telefonische afspraak via 09 220 80 20). Op zaterdag en zondag telkens van 14:00 tot 17:00.

Info en inschrijving:
griet@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: Geuzenhuis
 (Zolderzaal), Kantienberg 9, 9000 Gent.

ZATERDAG 13 SEPTEMBER 2014, 13:30-18:00

Cultuurmarkt

OOST-VLAAMSE VRIJZINNIGE VERENIGINGEN

De jaarlijkse Cultuurmarkt op de Kouter markeert de start van een nieuw en veelbelovend cultuurseizoen. Traditiegetrouw

verzamelen meer dan honderd verenigingen op de Kouter om het nieuwe culturele seizoen in de bloemetjes te zetten.

Ook de Oost-Vlaamse vrijzinnige verenigingen ontbreken hier niet en vormen samen een vrijzinnige straat. Deelnemers zijn het vrijzinnig centrum Geuzenhuis en zijn lidorganisaties, huisvandeMens Gent, Willemsfonds, Vermeylenfonds, Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging Oost-Vlaanderen, Humanistische Jongeren en De Maakbare Mens. Samen maken we onze werking bekend en presenteren we onze najaarsprogrammatie aan het publiek.

Gratis toegang.

Info: Martine Ledegen - martine@geuzenhuis.be
 09 220 80 20.
 Locatie: Kouter, 9000 Gent.

ZATERDAG 13 SEPTEMBER 2014, 11:30

Gegidst bezoek aan het Red Star Line museum in Antwerpen

WILLEMSFONDS GENTBRUGGE

Het Red Star Line Museum nodigt de bezoeker uit op een bewogen reis in het voetspoor van de landverhuizers. Met hun hele leven gepakt in enkele koffers, nemen miljoenen mensen vanaf 1800 de boot vanuit Europa naar Amerika en Canada: het be-

loofde land voor fortuinzoekers en iedereen die op zoek is naar een beter bestaan.

De reis naar de nieuwe wereld begint voor vele mensen in een havenloods in Antwerpen. Tussen 1873 en 1934 banen de oceanstomers van Red Star Line voor ongeveer 2 miljoen mannen, vrouwen en kinderen de weg naar een nieuw leven. Maak kennis met de passagiers en vergezel hen op hun trip vanuit hun geboortedorp naar havenstad Antwerpen. Aan de kade wachten de oceanstomers van Red Star Line met bestemming de 'nieuwe wereld'. Even boeiende als persoonlijke verhalen vergezellen jou tijdens de overtocht.

Deelname: € 14 (WF-leden) / € 16.

Treinticket niet inbegrepen.

Info en inschrijving: Jan De Groof - 0486 22 77 02

jande_groof@hotmail.com.

Uiterlijk tegen 10 september 2014 via voorafgaande

overschrijving van het verschuldigde bedrag op rekeningnummer BE80 0012 0852 1077

van Willemsfonds Gentbrugge.

Locatie: station Gent Dampoort, Octrooi plein 10, 9000 Gent.

DINSDAG 16 SEPTEMBER 2014, 13.30-17.00

De ideale uitvoerders: Mozart – Le Nozze di Figaro

Muziekclub 'Capriccio'

UPV GENT-EEKLO

Da Ponte en Mozart gingen de geschiedenis in als een van de meest sublieme taal-muziek koppels uit de operawereld. *Le nozze di Figaro* is hun eerste grote succes.

Hoewel de opera als *Buffa* (volks-komisch) aangeduid werd, draagt hij de stempel van het wonderkind Mozart: het *Drama giocoso*, het genre waarin het tragische met het komische verweven is.

Tallose uitvoeringen zijn opgenomen. We vergelijken enkele van de meest wonderbaarlijke.

Deelname: € 10.

Info en inschrijving (gewenst): Geert Boxstael

upvgenteeklo@gmail.com - 0496 53 99 76 - 09 269 07 10.

Locatie: Hofstraat 353/0001, 9000 Gent.

DINSDAG 16 SEPTEMBER 2014, 19.30

Filosofisch gesprek 'Wanneer is naakt functioneel in de kunst, ... en dus aanvaardbaar?'

HVV ZAHIR GENT

Indien naakt functioneel is dan kan en mag het, hoor je nogal eens opwerpen.

Bestaat er een verschil tussen naakt en naakt? Stoot het ene naakt de geldende morele zedenregels, terwijl het andere als aanvaardbaar wordt ervaren? Heeft deze normering een absolute waarde of is ze te verbinden aan een tijdsgeest? Maar wie bepaalt eigenlijk of het wel of niet kan? Gaat het hier om een gesluisde vorm van puriteinse censuur? Wat is er fout aan het tonen van naakt? Gewoon om de schoonheid, als visuele beleving en waarom zelfs ook niet als erotische genotsprikkels? Of hoort dat laatste bij functioneel?

Gelijk hebben of niet, hoort niet bij de streefdoelen van het filosofisch gesprek, het gaat om het genot van de gedachten uitwisseling. Iedere deelnemer/deelnemer krijgt ruim de gelegenheid om haar/zijn visie in alle openheid te vertolken.

Gratis toegang.

Info en inschrijving: Gustaaf de Meersman

videokontakt.gdm@telenet.be - 09 330 35 77.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

DONDERDAG 18 SEPTEMBER 2014, 20.00

De Maakbare Baby - Ethische keuzes bij het begin van het leven

HV GENT I.S.M. VRIJZINNIGE VROUWEN OOST-VLAANDEREN

De medische en gentechnologische vooruitgang gaat razendsnel. Wat vroeger niet kon, kan nu wel. Een quasi onvruchtbaar paar kan kinderen krijgen. Vrouwen kunnen eerst hun carrière uitbouwen en kiezen om op latere leeftijd kinderen te krijgen via

ingevroren cellen. Via artificiële geslachts-cellen verdwijnt het woord 'onvruchtbaarheid' misschien binnenkort voorgoed uit onze woordenboek. Maar hoe ver gaan we? Mogen toekomstige ouders ook kiezen of het een jongetje wordt of een meisje? Willen wij als gemeenschap de zorg nog betalen voor die patiëntjes die geboren worden met een aandoening die vooraf gekend was?

Alles heeft een keerzijde. En zo ook de medische vooruitgang. Dilemma's bij de Maakbare Baby, de Maakbare Mens. Wat is een 'erfelijk defect' en wat is 'eugenetica'? Een debat dat we nu al kunnen (of moeten) voeren.

Senator Prof. dr. Petra De Sutter en ex-senator Jacinta De Roeck voeren het woord.

Deelname: gratis voor HV Gent-leden

en studenten / € 2 niet-leden.

Info en inschrijving: Brigitte Walraeve

hvv.gent@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

DONDERDAG 18 SEPTEMBER 2014, 20.30

Het verhaal van Orestes - Aischylos

Leesclub 'Le Club des Nobles'

UPV GENT-EEKLO

Het verhaal van Orestes, de enige bewaarde Griekse toneeltrilogie, toont in een groots drama hoe de wet van vergelding plaatsmaakt voor de heerschappij van het recht. Koning Agamemnon, die zijn dochter offerde voor de Trojaanse oorlog, wordt bij zijn triomfantelijke terugkeer door zijn vrouw Klytämnestra vermoord. Hun zoon Orestes doodt zijn moeder om zijn vader te wreken. Door haar wrekende geesten achtervolgd, vlucht hij naar Athene, waar een nieuwe rechtbank de keten van de bloedwraak doorbreekt.

Aischylos' *Oresteia* is een aangrijpende tragedie, enerzijds doordat ze appelleert aan herkenbare situaties en gevoelens, anderzijds juist ook doordat wat onbegrijpelijk is, niet wordt opgelost. Met name het slotdeel vormt een aaneenschakeling van absurdeiteiten, die voelbaar maken dat er op de indringendste vragen uiteindelijk geen antwoord is. Daarom moeten we deze stukken iedere keer opnieuw lezen, spelen en zien.

Deelname: € 10 (eerste kennismaking gratis).

Info en inschrijving (gewenst): Geert Boxstael

upvgenteeklo@gmail.com - 0496 53 99 76 - 09 269 07 10.

Locatie: Hofstraat 353/0001, 9000 Gent.

ZONDAG 21 SEPTEMBER 2014, 10:00

Literaire matinee 'Gent in 1814 alsof je erbij was'

Jean Pierre 'JP' De Smet

WILLEMSFONDS GENT

Exact 200 jaar geleden werd het Verdrag van Gent gesloten. Op kerstavond 1814 sloten Amerikaanse en Britse gevolmachtigden in de Arteveldestad een vredesverdrag waardoor een einde kwam aan de oorlog, die in 1812 was uitgebroken en bekend staat als de 'tweede Amerikaanse onafhankelijkheidsoorlog'.

Het Verdrag van Gent of *Treaty of Ghent* bracht tussen de betrokken landen een vrede tot stand, die straks 200 jaar bestaat. Het bevatte ook de eerste voornemens tot afschaffing van de slavenhandel, had aandacht voor de indiaanse bevolking en legde grotendeels de grenzen vast tussen de Verenigde Staten en Canada.

Wat waren de aanleidingen tot de oorlog van 1812? Waarom viel de keuze op Gent voor de vredesonderhandelingen? Hoe

brachten de onderhandelaars hun tijd in Gent door? Op welke locatie werd het Verdrag gesloten? Wat houdt het Verdrag van Gent eigenlijk in? Op deze en vele andere vragen krijg je antwoord van gastverteller Jean Pierre 'JP' De Smet. Hij is gepassioneerd door de geschiedenis van Amerika, fervent reiziger, jazz-connaisseur, vrijwilliger en *education advisor* bij vzw Treaty of Ghent én hij werd tweemaal gelauwerd als ereburger van de stad New Orleans (VS).

Inkom: € 2 (WF-leden) / € 4.

Info en inschrijving (gewenst vóór 14/09): Adrien De Vos

09 220 55 15 - adrienfox5@gmail.com.

Locatie: Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent.

DINSDAG 23 SEPTEMBER 2014, 13:30-17:00

Mahler: eind en begin van een cultuurwissel

Muziekclub 'Capriccio'

UPV GENT-EKKLO

Gustav Mahler is de laatste componist die ten volle de tonaliteit bleef gebruiken terwijl zijn tijdgenoten-leerlingen overstapten naar de moderniteit. Zijn muziek drukt dan ook de ondergang van het Avondland uit. Een causerie hierover, gestoffeerd met zijn composities.

Deelname: € 10.

Info en inschrijving (gewenst): Geert Boxstael

upvgenteeklo@gmail.com - 0496 53 99 76 - 09 269 07 10.

Locatie: Hofstraat 353/0001, 9000 Gent.

DONDERDAG 25 SEPTEMBER 2014, 14:00

Film met nabespreking: 'Les femmes du 6e étage'

HUISVANDEMENS GENT, FENIKS & GENTSE GRIJZE GEUZEN

Een filmnamiddag over zingeving en passie. *Les femmes du 6e étage* gaat over temperament, levensvreugde, rechtvaardigheid, Parijs in de jaren '60, romantiek ... Kortom: passie voor de ware liefde.

De film wordt ingeleid door Winnie Belpaeme of Anniek De Pauw, vrijzinnig humanistisch consulent. Nabespreking door Raoul Van Mol, voorzitter Gentse Grijsse Geuzen. Een fijne ontmoeting, met koffie en thee, tussen gelijkgezinden.

Gratis toegang, reservatie gewenst.

Info en inschrijving: huisvandeMens Gent

gent@demens.nu - 09 233 52 26.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

VRIJDAG 26 SEPTEMBER 2014, 19:00

25 jaar bestaan Feniks en kick-off project 14-18

FENIKS VZW

Naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van Feniks vzw en de aftrap van het Project 14-18 wordt in het stadhuis te Gent een academische zitting georganiseerd met muzikale omkadering door het Simoens Trio.

Gratis toegang, reservatie gewenst.

Info en inschrijving: Feniks - gent@demens.nu

09 233 52 26.

Locatie: Botermarkt 1, 9000 Gent.

VRIJDAG 26 SEPTEMBER 2014, 20:00

Vernissage Lux Nova fototentoonstelling

WILLEMSFONDS GENT

Naar jaarlijkse gewoonte stelt de Koninklijke Fotokring Lux Nova de mooiste werken van haar leden tentoon. Naast de foto's is er een doorlopende digitale show op groot scherm.

Gratis toegang.

De tentoonstelling is te bekijken in de weekends van 27/28 september en 4/5 oktober. Zaterdagen van 14:00 tot 18:00 en zondagen van 10:00 tot 12:00 en van 14:00 tot 18:00.

Info: Frederik Vanderstraeten - 09 229 39 46

vanderstraeten.fr@telenet.be - www.luxnova.be.

Locatie: Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent.

DINSDAG 30 SEPTEMBER 2014, 13:30-17:00

Bach in 4 tijden: De 'gewone' J.S. Bach

Muziekcub 'Capriccio'

UPV GENT-EEKLO

Op 24 maart 1721 ondertekent Johann Sebastian Bach het voorwoord tot een in leer ingebonden partituur met als titel *Six Concerts Avec plusieurs Instruments Dédiés à Son Altesse Royale Monseigneur Crétien Louis Marggraf de Brandenburg*. Dit prachtige manuscript in Bachs eigen, uiterst verzorgde handschrift, bevat de zes werken die de muziekgeschiedenis ingegaan zijn onder de naam Brandenburgse Concerto's.

Met het Vierde Brandenburgse Concerto illustreert Bach het snijpunt tussen *concerto grosso* en *soloconcerto*: hij schrijft weliswaar drie solistische partijen (twee blokfluiten en viool), maar de viool domineert vooral in het eerste deel zodanig het gebeuren dat het werk sterk naar een vioolconcerto neigt. Toch krijgen de blokfluiten zeker geen minderwaardige partijen toebedeeld: daarvoor was Bach teveel contrapuntist in hart en nieren, zoals nog maar eens uit de fugatische finale blijkt.

Deelname: € 10.

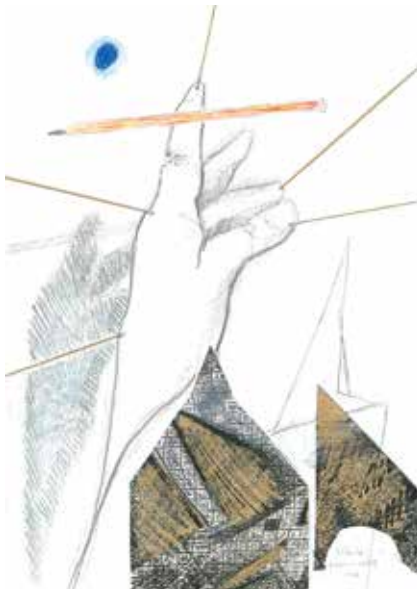
Info en inschrijving (gewenst): Geert Boxstael
upvgenteeklo@gmail.com - 0496 53 99 76 - 09 269 07 10.

Locatie: Hofstraat 353/0001, 9000 Gent.

VRIJDAG 3 OKTOBER 2014, 20:00

Vernissage retrospectieve Simon Van Loo

KUNST IN HET GEUZENHUIS

Deze tentoonstelling brengt postuum eerbetoon aan veelzijdig kunstenaar Simon Van Loo. Zowel zijn schilderijen, houtdrukken en etsen zijn te bezichtigen in het Geuzenhuis van 3 t.e.m. 5 oktober 2014. Inleiding: Anaïs Van Loo.

Gratis toegang.

De tentoonstelling loopt van 4 t.e.m. 5 oktober 2014.

Openingsuren: zaterdag/zondag van 14:00 tot 17:00.

Info en inschrijving: Kunst in het Geuzenhuis

griet@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

GERAARDSBERGEN

DONDERDAG 11 SEPTEMBER 2014, 19:30

Lezing: 'Goethe en zijn tijd'

Prof. dr. Gunther Martens (UGent)

UPV GERAARDSBERGEN

Gratis toegang.

Info en inschrijving: Dominique Brems

contact.upv_brems.dominique@telenet.be.

Locatie: Liberaal gebouw, zaal Manneke Pis Museum, Markt 47, 9500 Geraardsbergen.

MOERBEKE-WAAS

ZATERDAG 13 SEPTEMBER 2014

Daguitstap naar Brabant

WILLEMSFONDS MOERBEKE-WAAS

Bezoek aan het prachtige Solvaypark in Terhulpen. Aan het meer van Genval reserveren we voor de lunch en daarna volgt een namiddagactiviteit in de streek.

Deelname: nog niet bekend bij ter perse gaan.

Info: Rudy Van Megroot - 0476 48 42 05

rudyvanmegroot@skynet.be.

Locatie: nog niet bekend bij ter perse gaan.

OUDENAARDE

ZONDAG 7 & 21 SEPTEMBER 2014, 10:30-13:00

Vrijzinnige toogbabbel

VC LIEDTS & OUDENAARDESE GRIJZE GEUZEN

De gelegenheid tot nadere kennismaking met het VC Liedts en de morele dienstverlening Oudenaarde, een gezellig vrienden-treffen.

Gratis toegang.

Info en inschrijving: info@vcliedts.be - 055 30 10 30.

Locatie: VC Liedts, Parkstraat 2-4, 9700 Oudenaarde.

ZATERDAG 13 SEPTEMBER 2014, 15:30-18:00

Filosofisch café

VC LIEDTS

Vind je filosoferen verrijkend? Neem dan deel aan ons filosofisch café en onderzoek mee een filosofische vraag!

Het antwoord op die vraag is geen doel op zich, want het gemeenschappelijk reflecteren staat voorop. Met dit initiatief beogen we immers om filosofie voor iedereen toegankelijk te maken en mensen met elkaar in gesprek te brengen. Samen filosoferen scherpt de geest en nodigt uit om voortdurend te blijven nadenken.

Dit alles gebeurt onder begeleiding van filosofisch consulent Inge Duytschaever. De

begeleider modereert en stimuleert de deelnemers tot reflectie. Op deze manier streven we naar een evenwicht tussen filosofische diepgang en een ontspannen gesprek. En ... in een filosofisch café moet er uiteraard ook ruimte zijn voor het aspect 'café', voor plezier, gezelligheid en echt contact!

Gratis toegang.

Info en inschrijving (vereist): info@vcliedts.be

055 30 10 30.

Locatie: VC Liedts, Parkstraat 2-4, 9700 Oudenaarde.

ZONDAG 14 SEPTEMBER 2014, 9:30

Stadswandeling en bezoek MOU in Oudenaarde

WILLEMSFONDS OUDENAARDE

Historische stadswandeling en bezoek aan het MOU voor de tentoonstelling *Oudenaarde, stad onder vuur 14-18*.

Deelname: gratis voor inwoners van Oudenaarde, anderen betalen enkel de toegangsprijs voor het museum.

Info en inschrijving: Paul Vanbockrijck - 055 31 33 14 - chrisvandorpe@skynet.be.

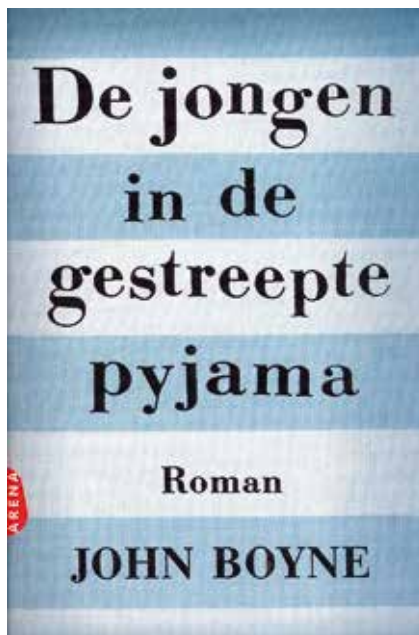
Locatie: MOU (Museum Oudenaarde en Vlaamse Ardennen), ingang via Toeristische dienst, Hoogstraat, 9700 Oudenaarde.

MAANDAG 15 SEPTEMBER 2014, 19:00

De jongen met de gestreepte pyjama – John Boyne

Leesclub 'Leesvrij'

VC LIEDTS

Na individuele lezing van John Boyne's *De jongen met de gestreepte pyjama*, wordt er van gedachten gewisseld met respect voor de mening van de ander en worden lezer-varingen verdiept.

Deelname: € 15 leden (per jaar) / € 20 niet-leden.

Info en inschrijving: info@vcliedts.be - 055 30 10 30.

Locatie: VC Liedts, Parkstraat 2-4, 9700 Oudenaarde.

MAANDAG 22 SEPTEMBER 2014, 20:00

Wijndegustatie – thema 'Malbec, Côt, Auxerrois of zijn er nog synoniemen voor deze druif?'

Luc Blommaert

UDENAARDESE GRIJZE GEUZEN EN WIJNRANK

Deelname: € 15.

Info en locatie: VC Liedts, Parkstraat 2-4,

9700 Oudenaarde - info@vcliedts.be - 055 30 10 30.

MAANDAG 29 SEPTEMBER 2014, 20:00

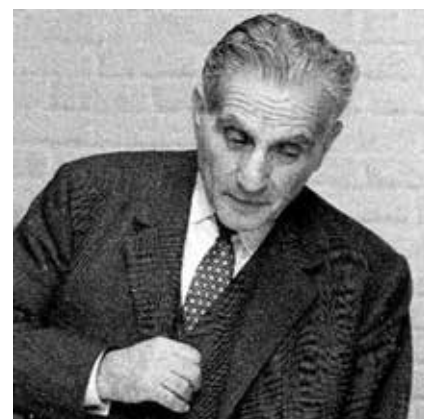
Lezing 'Leopold Flam: een 'zijns'filosoof'

Jan Van Den Brande

UPV OUDENAARDE

De Belgische denker Leopold Flam is samen met Leo Apostel wellicht de belangrijkste figuur van het filosofisch gebeuren in Vlaanderen tussen de jaren vijftig en tachtig van de vorige eeuw. Indien er kan worden gesproken over een centrale gedachte bij Leopold Flam, dan is het misschien die van de

noodzaak van de filosofie als (om)weg naar de zelfbewustwording of een existentie die zich denkend ontwerpt. Uiteindelijk zijn voor Flam vrij onderzoek en filosofie onlosmakelijk met elkaar verbonden. Onophoudelijk en onvermoeibaar, al sprekend en al schrijvend, maakte hij ons duidelijk dat de taak van de filosoof in de eerste plaats bestaat uit het aansporen van de enkeling tot de uitbouw van een vrije en onafhankelijke existentie. Hierdoor kunnen we ons niet alleen bevrijden van de heersende en gevestigde wijzen van spreken en denken, maar worden we ook opgeroepen tot het ontsluiten of ontwikkelen van andere wijzen van spreken en denken.

Deelname: vrije bijdrage.

wordt doorgestort naar het kinderkankerfonds.

Info en inschrijving: Norbert Van Yperzeele

info@vcliedts.be - 055 30 10 30.

Locatie: Vrijzinnig Centrum Liedts, Parkstraat 2-4
9700 Oudenaarde.

RONSE

ZONDAG 28 SEPTEMBER 2014, 9:00

Oost-Vlaamse Dag in Ronse

WILLEMSFONDS OOST-VLAANDEREN EN

WILLEMSFONDS RONSE

Genieten midden in de groene heuvels. Waar je ook voorbijkomt in Ronse, de groene heuvels van de Vlaamse Ardennen en Le Pays des Collines zijn nooit veraf.

Ook het woord 'textiel' zal stevast vallen in Ronse. Spinners, ververs en wevers hebben de stad vorm en kleur gegeven. Ronse is niet alleen een stad met een verleden maar ook met een toekomst. Tijdens de Oost-Vlaamse dag leren we beide facetten van de stad van dichtbij kennen.

PROGRAMMA:

- 09:00** Ontvangst met ontbijt in 'TIO3'. Luc Dupont, burgemeester van Ronse, ontvangt ons in dit innovatiecentrum voor textiel
- 10:15** Geleide stadswandeling doorheen het oude én het nieuwe Ronse
- 13:00** Lunch in restaurant 'De Acte'
- 14:30** Verkenning van het Muziekbos, met een gids
- 16:00** Afsluiter in bistro 'Boekzitting'

Deelnemers: € 35 p.p.

Info en inschrijving (noodzakelijk vóór 17/09):

Nathalie De Vis - 09 267 39 63

nathalie.devis@willemsfonds.be

Gelieve bij je inschrijving ook door te geven

of je kiest voor het vis- of vleesmenu. De inschrijving is pas definitief na het overmaken van het correcte bedrag (€35 p.p.) op rekeningnummer BE27 3900 5834 7373 van Willemsfonds provinciaal verbond Oost-Vlaanderen, met als mededeling 'naam, afdeling, aantal personen, Oost-Vlaamse Dag 2014'.

Locatie: TIO3, Oscar Delghuststraat 60, 9600 Ronse.

ACTIVITEITENREEKS OOST-VLAAMSE HUIZEN VAN DE MENS I.S.M. BOND ZONDER NAAM

Workshop - Wat is empathisch luisteren?

In deze workshop leer je hoe je empathisch luisteren kan inzetten in je omgeving, zonder daarom een luisterdeskundige te zijn. Het gaat over de kracht van het authentieke en het betrokken luisteren, iemand zichzelf laten zijn en vrijlaten in wat hij of zij zegt, niet onmiddellijk gaan oordelen of veroordelen.

Het luisterend oor laat de ander aan het

woord met zijn verhaal, en schept daarmee de ruimte die de ander nodig heeft om zelf het antwoord te vinden, om zelf te kiezen. Met empathisch luisteren kan je veel betekenissen voor familie, een vriend of buur - als je bereid bent echt eenvoudig te luisteren.

HUISVANDEMENS AALST

Donderdag 18/09 van 19:00 tot 21:30

Donderdag 25/09 van 19:00 tot 21:30

Koolstraat 80-82, 9300 Aalst

HUISVANDEMENS GENT

Donderdag 18/09 van 19:00 tot 21:30

Donderdag 02/10 van 19:00 tot 21:30

Sint-Antoniuskaai 2, 9000 Gent

HUISVANDEMENS SINT-NIKLAAS

Donderdag 23/10 van 19:00 tot 21:30

Donderdag 13/11 van 19:00 tot 21:30

Ankerstraat 96, 9100 Sint-Niklaas

HUISVANDEMENS EEKLO

Zondag 09/11 van 14:00 tot 16:30

Boelare 131, 9900 Eeklo

HUISVANDEMENS RONSE

Zondag 19/10 van 14:00 tot 16:30

Zondag 23/11 van 14:00 tot 16:30

Zuidstraat 13, 9600 Ronse

Gratis toegang.

Info en inschrijving: www.bzn.be - 03 201 22 10.

Bij elke inschrijving schenken Quinx, Gijbels, Schoenen Torfs en Durabrik een gezin in armoede een verse fruit- en groentemand in de Sociale Kruidenier, een kind in armoede een basispakket schoolmateriaal of een gezin in armoede tien pakken rijst en pasta. Samen maken we een positief verschil voor mensen.

VASTE ACTIVITEIT VC DE BRANDERIJ

Elke eerste en derde woensdag van
de maand van 19:30 tot 21:00

Bijeenkomst van SOS Nuchterheid, zelfzorg bij verslaving.

SOS Nuchterheid is een vrijzinnig en humanistisch zelfzorg initiatief en is een

lidvereniging van deMens.nu

Info SOS Nuchterheid: 0486 25 66 71

info@sosnuchterheid.org - www.sosnuchterheid.org.

Info en locatie: De Branderij, Zuidstraat 13, 9600

Ronse - 055 20 93 20 - debranderij@skynet.be.

VASTE ACTIVITEIT VC GEUZENHUIS

Elke woensdag en vrijdag om 20:00:

Bijeenkomst van SOS Nuchterheid, zelfzorg bij verslaving (alcohol en andere verslavingen). Aarzel niet om een afspraak te maken. De lotgenoten uit uw buurt verwelkomen u van harte!

Uw contactpersoon:

Eddy - 0494 65 19 84 (woensdag)

Cynthia - 0477 65 72 11 (vrijdag)

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

VASTE ACTIVITEITEN VC LIEDTS

Elke maandag om 20:00:

Workshop hatha yoga, ingericht door het Willemsfonds (geen yoga tijdens schoolvakanties).

Elke maandag om 13:30 en elke woensdag om 19:30

Bridgewedstrijd. Organisatie: Liedts Bridge Club, Oudenaardse Grijs Geuzen en Liedtskring (uitgezonderd feestdagen).

Elke dinsdag om 20:00

Bijeenkomst SOS Nuchterheid (ook tijdens schoolvakanties).

De vrijzinnig humanistische bibliotheek is te bezoeken tijdens openingsuren of na afspraak via 055 30 10 30 of info@vcliedts.be (uitgezonderd feestdagen en schoolvakanties). Uitlenen enkel mogelijk voor leden.

Openingsuren VC Liedts: van maandag tot donderdag

van 9:00 tot 12:00 en van 13:30 tot 15:30.

vrijdag op afspraak.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4,

9700 Oudenaarde - 055 30 10 30

info@vcliedts.be - www.vcliedts.be.

NOTEER ALVAST IN UW AGENDA

11/10	Het Betere Boek	WF & VCG
15/10	Filosofisch gesprek	GGG
17/10	Vernissage Annemie Diegenant	KIG

Hoofredactie:

Fred Braeckman

Eindredactie:

Griet Engelrelst, Thomas Lemmens

Redactie:

Kurt Beckers, Freia DeBuck,
Annette De Vos, Frederik Dezutter

Vormgeving: Gerbrich Reynaert

Druk: New Goff

Verantwoordelijke uitgever: Sven Jacobs
p/a Kantienberg 9, 9000 Gent

Werken aan dit nummer mee:

Bert Anciaux, Erica Bal, Tom Claes,
Charlotte Delaruelle, Wieland De Hoon,
Nathalie De Vis, Philippe Juliam, Elisabeth
Meuleman, Kenneth Mills, Pierre Martin
Neirinckx, André Oyen, Bert Popelier,
Renaat Ramon, Johan Soenen, Sherolyn,
David en Sharon Vandenbossche, Kris
Van Dijk, Kris Velter.

Cover: © ANP Robin Van Lonkhuijsen

De Geus is het tijdschrift van het
Vrijzinnig Centrum-Geuzenhuis vzw en de
lidverenigingen en wordt met de steun van
de PIMD verspreid over Oost-Vlaanderen.

Het VC-Geuzenhuis coördineert,
ondersteunt, bundelt de Gentse
vrijzinnigen in het **Geuzenhuis**,
Kantienberg 9, 9000 Gent
09 220 80 20 – f09 222 70 73
admin@geuzenhuis.be
www.geuzenhuis.be

U kan de redactie bereiken via
Thomas Lemmens, thomas@geuzenhuis.be
en Griet Engelrelst, griet@geuzenhuis.be
of 09 220 80 20.

De verantwoordelijkheid voor de gepubliceerde
artikels berust uitsluitend bij de auteurs.

De redactie behoudt zich het recht artikelen in te
korten. Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag gereproduceerd of overge-
nomen worden zonder de schriftelijke toestemming
van de redactie. Bij toestemming is bronvermelding
– De Geus, jaargang, nummer en maand – steeds
noodzakelijk.

Het magazine van De Geus verschijnt tweemaal-
delijks (5 nummers). De nieuwsbrief van De Geus
verschijnt maandelijks (10 nummers).

Fred
Braeckman

Griet
Engelrelst

Thomas
Lemmens

Kurt
Beckers

Gerbrich
Reynaert

Annette
De Vos

Frederik
Dezutter

Freia
DeBuck

Karim
Zahidi

LIDMAATSCHAPPEN

Kunst in het Geuzenhuis: €12 op rekening
IBAN BE38 0013 0679 1272 van Kunst
in het Geuzenhuis vzw met vermelding
'lid KIG'.

Grijze Geuzen: €10 op rekening IBAN
BE72 0011 7775 6216 van HVV Leden-
rekening, Lange Leemstraat 57, 2018
Antwerpen met vermelding 'lid GG +
naam afdeling (bv. lid Gentse Grijze
Geuzen)'.

Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging: €10
op rekening IBAN BE72 0011 7775
6216 van HVV Ledenrekening, Lange
Leemstraat 57, 2018 Antwerpen met
vermelding 'lid HVV + naam afdeling
(bv. lid HV Gent) + e-mailadres'.

Vermeylenfonds: €10 op rekening IBAN
BE50 0011 2745 2218 van VF Ledenre-
kening, Tolhuislaan 88, 9000 Gent met
vermelding 'lid VF'.

Willemsfonds: €15 op rekening IBAN
BE39 0010 2817 2819 van WF Ledenre-
kening, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent
met vermelding 'lid WF'.

ABONNEMENTEN

De Geus zonder lidmaatschap: €13 op
rekening IBAN BE54 0011 1893 3897
van het VC-Geuzenhuis met vermelding
'abonnement Geus'. Prijs per los num-
mer: €2.

Het Vrije Woord gratis bij lidmaatschap
HVV en GGG.

Combinaties van lidmaatschappen met of
zonder abonnementen zijn mogelijk.

LIDVERENIGINGEN VC-G

**De Cocon, dienst voor Gezinsbegeleiding
en begeleid zelfstandig wonen vzw**
info: 09 222 30 73 of 09 237 07 22
info@decocon.be - www.decocon.be

De Geus van Gent

open van ma t.e.m. vr vanaf 16:00
zaterdag en zondag vanaf 19:00
info: www.geuzenhuis.be
09 220 78 25 - geusvangent@gmail.com

Feest Vrijzinnige Jeugd vzw

info: Thomas Lemmens - 09 220 80 20
thomas@geuzenhuis.be

Feniks vzw

info: www.plechtigheden.be
huisvandeMens - 09 233 52 26
gent@deMens.nu

Fonds Lucien De Coninck vzw

info: www.fondsluciendeconinck.be
fondsluciendeconinck@gmail.com

Humanistisch Verbond Gent

info: B. Walraeve - 09 220 80 20
hvv.gent@geuzenhuis.be

**Humanistisch - Vrijzinnige Vereniging
Oost-Vlaanderen**

info: T. Dekempe - 09 222 29 48
hvv.ovl@geuzenhuis.be

Gentse Grijze Geuzen

info: R. Van Mol - 0479 54 22 54
rvanmol@hotmail.com

Kunst in het Geuzenhuis vzw

info: Griet Engelrelst - 09 220 80 20
griet@geuzenhuis.be

Opvang – Oost-Vlaanderen vzw

Dienst voor pleegzorg

info: A. Roelands - 09 222 67 62
gent@opvang.be

SOS Nuchterheid vzw

In Gent, woensdag en vrijdag
(alcohol en andere verslavingen).
info: 09 330 35 25(24u op 24u)
info@sosnuchterheid.org
www.sosnuchterheid.org

UPV Gent

Info: Geert Boxstael
geert.boxstael2@telenet.be

Vermeylenfonds Oost-Vlaanderen

info: 09 223 02 88
info@vermeylenfonds.be
www.vermeylenfonds.be

Willemsfonds Oost-Vlaanderen

info: 09 224 10 75
info@willemsfonds.be
www.willemsfonds.be

Werkgemeenschap Leraren Ethiek vzw

info: thierry.vervoort@digimores.org
www.digimores.org

PARTNER

huisvandeMens Gent

Het centrum biedt hulp aan mensen met
morele problemen.
U kan er terecht van ma t.e.m. vr
van 9:00 tot 16:30
De hulpverlening is gratis!
info: Sint-Antoniuskaai 2, 9000 Gent
09 233 52 26 - f 09 233 74 65
gent@deMens.nu

HET WILLEMSFONDS ORGANISEERT

LITERAIR FESTIVAL HET BETERE BOEK

ZATERDAG 11 OKTOBER 2014
11 TOT 19 UUR - GENT

INTERVIEWS MET ONDER ANDERE:

ERWIN MORTIER ANN DE CRAEMER TOM LANOYE GRIET OP DE BEECK
DIMITRI VERHULST MARGOT VANDERSTRAETEN HERMAN BRUSSELMANS...

DE UITREIKING VAN DE BRONZEN UIL,
DE PRIJS VOOR DE BESTE DEBUUTROMAN VAN 2014

LIBERAAL ARCHIEF Kramersplein 23, Gent
GEUZENHUIS Kantienberg 9, Gent

ALLE INFORMATIE EN TICKETS

www.hetbetereboek.be